

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

aziz nesin
**MEMLEKETİN
BİRİNDE**

AZİZ NESİN

MEMLEKETİN BİRİNDE

Büyükler için masallar

Altıncı Basım

TEKİN YAYINEVİ

- «Memleketin Birinde» adlı büyük-ler için masallar kitabının bi-rinci basımı: 1958, Düşün Yayın-evi. (8 bin)
- Bilgi Yayınevi Kasım 1966 da ikin-ci (10 bin)
- Ağustos 1971 de dördüncü basımı-mını yapmıştır. (10 bin)
- 1974 yılında yeni masallar eklenen beşinci baskısı yapıldı. (10 bin)
- Tekin Yayınevi, «Memleketin Bi-rinde» nin altıncı basımını kı-rvançla sunar.

YAYLACIK BASIMEVİ
İSTANBUL — 1976

**Bu kitabın telif hakkı
NESİN VAKFI'nındır**

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının, filme alınacak eserlerinin telif haklarıyla, bütün eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsil ve yayınlarından elde edilecek telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı, vakfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilkokuldan başlatarak yüksek okulu, meslek okulunu bitirmeye yada bir meslek edinmeye dek, her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmak, yetiştirmektir. NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen hertürlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

İsteyenlere Yayınevimiz Nesin Vakfı broşürünü gönderir.

TEKİN YAYINEVİ
Ankara Caddesi No : 51
İ S T A N B U L

AZİZ NESİN VE HALK MASALLARI

Ünlü yazar Aziz Nesin, bir süredir mizah hikâyelerinde olduğu kadar oyunlarında da masal motiflerini, anlatım tekniğini kullanıyor. Çok yazmak zorunda oluşu, onu, sürekli olarak yeni temalara götürünce, elbette eski halk masallarının ve hikâyelerinin gür kaynağını da yoklamadan edemeyecekti. Kendi mizah ölçüleri ile dil anlayışı kadar «toplumcu öğreti» amaçları da onu **«masal ve halk hikâyeleri»**ndeki uygun anlatıma iteliyordu. Bundan dolayıdır ki, 1958 yılından sonra «büyükler için masallar» yolunu denedi. Halk masallarını henüz gerektiği ölçüde derlememiş, yeteri kadar araştırıp tanımlamasını yapmamış bir ülkede, onun, masalı yenileyerek, gittikçe daralan kendi hikâyecilik yolunu açabilecek bir denemeye girişmesi, ilgi çeken bir yenilik olarak belirliyordu. Bizde masallar, bölgelerde aldıkları düzenle, motif sıraları, biçimleri iyice bozulmuş söyleyişler halinde not ediliyor, radyolarda ise eski profesyonel masalcılara has tekerlemelere boğularak karıştırılıyor, motif sıraları, temel biçimlerindeki yalın anlatım güzelliğinin farkına bile varılma-

dan, çocukları oyalayan bir gevezelik seviyesine indiriliyordu. Aynı şey çocuklar için çıkartılan dergi ve kitaplarda da yürüyüp gidiyordu. Varyantların karşılaştırılmasıyla, temel düzendeki anlatım ve motif sırasının yeniden kurulmasına giden Grimm Kardeşler'in «Urform - Temel düzen» anlayışına gidilmiyor; Andersen'in ise masallarını çocukları için yazdığı sanılıyor, çok zarif bir anlatımının altına sakladığı o belli belirsiz «ironi ve toplum eleştirisinin» farkına bile varılmıyordu. Aziz Nesin, geçim derdiyle çalaka-lem yazmak zorunda kaldığı mizâh hikâyeleri çıkmazından, bu sefer de ağzı kalabalık, çenesi düşük «masalcı baba» tekerlemelerinin çıkmazına düşebilirdi. Ama düşmedi. Halk masalları, fıkraları, meddah hikâyelerinin temaları kadar, anlatım tekniklerini de, çözümleyici bir dikkatle yapılarından iyice ayırarak, kendi kurduğu bir yeni anlatım düzeninde kullanmaya yöneldi. Masalı şiirde kullanınca, ne motiflerinde ne temalarında aslındaki masal şiirinden kopmak mümkün olamadığı halde, Aziz Nesin, bu masallarına aldığı unsurları asılları tanınmayacak ölçüde yeniden işleyerek kullanmış.

Aziz Nesin, 38 kitabına dağılmış olan mizah hikâyeleri ve romanlarında, yer yer, «masal ve halk hikâyeleri» temaları, motifleri, anlatım teknikleri, formüllü deyiş ve tekerlemelerini geniş ölçüde kullanmış, kendi hikâye anlatım dilinde, halk hikâyeciliğinden geniş ölçüde yararlanmıştı. Bu konuşmada onun yalnız son iki kitabına derlediği masallar üzerinde durulacaktır.

Memleketin Birinde (1958) adındaki ilk mizah masalları kitabında başlıca iki anlatım tekniği kul-

landı. Bunlardan ilki, kitabının büyük bir bölümünü kaplayan, masal düzeninde anlatılmış, hepsi de günümüzün toplum ve politika sorunlarına, yüze gelen kişilere değinen hikâyelerinde görülür. Amaçları ve allegorileri iyice belirlenmiş olan bu hikâyelerine, aslında masaldan çok «meddah anlatımı» demek gerekiyor. Üstelik yazarın hikâyeciliğinde, oldum olası, sözlü halk hikâyeciliğindeki anlatım şekillerinin büyük etkisi olduğundan, bu yeni hikâyelerinde «meddah anlatımına» iyice kayması onu yadırgatmamış. Giriş, geçiş ve bitiriş formüllerinde, masaldan iyice uzaklaşan, üstü iyice açılmış ironili taşlamalarla sert bir toplumcu gerçekçiliğe bağlanan bu hikâyelerinde, bizdeki eski meddahların, dinleyicilerine göre zaman zaman kullandıkları, o kesin, hızlı ve sert anlatımla vurucu bir etkilemeye ulaşmak istediği görülüyor. Aziz Nesin, «faydacı sezgisi»yle, masallardaki hayal unsurları ve motif sıralamaları, formüllü değişlerin altında saklanmış kapalı düşüncelerin çıkmasına düşmemiş, halk hikâyeciliğinin gerçekçiliğe en yakın bir koluna aşılarmaya çalışmış, yer yer kullandığı masal unsurlarının üstlerini, halkın anlaması için, iyice açarak belirlemiş «toplumcu öğreti» amacını daha etkili hale getirmiş.

Bu kitabında denediği ikinci yol da eski hayvan hikâyelerini (fable) yenileştirerek yazmasıdır. Yazar, bu hayvan hikâyelerini yazarken, eski toplumlardaki kullanılış düzeninin de farkına varmış görünüyor. Bunlardaki «saldırı ve satir» gücünün yanında «politik öğreti» gücünün de, iç içe oluşunu iyi anlamış. Eski toplumlar, çeşitli kaynaklardan gelen karmaşık baskılar altında, halka ulaşan politika tar-

tışmasının yoksunluğunu, bu soy hayvan hikâyeleriyle kapatmak yolunu tutmuşlardı. Eski toplumlarda olduğu kadar, bugünkü köylüler arasında da, hayvan hikâyeleri, toplum çatışmalarını ifade etmede kullanılıyor. Aziz Nesin, bu türün etkileyici gücünü henüz yeteri ölçüde hikâyelerinden kullanmadığı halde, tek perdelik bir komedisinde başarıyla denedi: Bu yıl içinde Sermet Çağan'ın sahneye koyduğu **Ah Biz Eşekler**, Kastamonu'dan derlenmiş bir hayvan hikâyesine dayanıyordu.

Bu kitabın ikinci bölümünde, ilk bölümde yaptığı gibi, çağımızın şartlarına uygun yeni meddah hikâyeleri kurma yoluna girmiyor. Burada eski halk hikâyelerini, gerçekçi özlerinden yararlanarak, yeniden işleme yoluna gidiyor. «Merhumun Vasiyeti», «Tamburanın Teli», «Pırtlı Masal» gibi örnekler bakılınca, bunların masallardan çok eski, halk hikâyelerine bağlanabileceği görülüyor. Bütün bunlar, Aziz Nesin'in, kendi anlatım yoluna yatkın temleri araştırırken, rasgele bir beğenin peşine takılmadığını göstermektedir.

Bu alanda ikinci kitabı **Hoptirinam** (1960) ile masal anlatımı yoluna yerleşeceği, eski halk hikâyeleri malzemesini keyfince kullanacağı artık iyice anlaşılmaktadır. Aziz Nesin, bu örneklerde, aslında «formüllü ve kalıplı» bir anlatım düzeni olan halk hikâyeciliğinin yerleşmiş kural ve ölçülerini hayli aşıyor, masal ve halk hikâyelerinden aktardığı unsurları kendi anlatımında baştanbaşa değiştirerek özgürce kullanıyor. Ünlü bir masal giriş formülünü şöyle değiştiriyor : «Bir varmış, iki yokmuş... Eski günlerde yer yüzünün bir ülkesinde hiçbirşey yokmuş. Hiçbişe-

yi olmayan bu ülkenin bir padişahı varmış», «Bir varmış, bir yokmuş... Kiminde az olan, kiminde çokmuş. Karnı tok olanın gözü aç, gözü aç olanın karnı tokmuş. Vur vuranın, kır kıranın, Ali kıran baş kesenin çok olduğu bir yerde, bir zamanda bir ülke varmış». Burada hem formül düzenini, hem de öz ve kullanım şeklini değiştiriyor. Masalın başında giriş olarak kullanılan bu çeşit formüller, dinleyiciyi hazırlar, gündelik ilgilerden uzaklaştırır, oyunlu bir başka dünyanın gerçekdışı havasına götürür. masalcının gerekli gördüğü «büyülenme»yi sağlardı. Burada ise, uzak bir teknik yansımayla, giriş formülü, uyarıcı, düşündürücü bir yönde kullanılıyor. Formülün masaldaki özünde, anlatılanın «yalan» olduğunu, «belli olmayan bir zamanda, bilinmeyen bir ülkede» geçtiğini anlatma, temel ilke olduğu halde, Aziz Nesin, bu işlerin çağımızda, hem de aramızda olup bittiğini daha işe girerirken haber veriyor. Masal anlatım tekniğinden aldığı bu unsuru kullanıştaki özgürlüğü, Aziz Nesin'in masallardan, öze, yapıya bağlı kalmadan, yalnız anlatım tekniklerindeki ve dillerindeki güçlü anlam zenginliklerinden yararlanmaktan ileri geçmek istemediğini gösteriyor. Bundan dolayıdır ki, onun masallarını, halk ve hayvan hikâyelerini doğrudan doğruya belirli örneklere bağlamanın imkânı yoktur. Varsa da, bunların sayıları pek azdır. Bu yeni hikâyelerinin bir iki yerine serpiştirilmiş bir iki motif, masallık deyimler, yeniden biçime sokulmuş tekerleme ve formülleri kullandıktan sonra, Aziz Nesin, alabildiğini hızlı tempolu bir anlatıma geçiyor, ama arada sırada da masal yazdığını anımsıyor, meddahlığa giriyor. Bu düzende, onun, kendi eski mi-

zah hikâyesiyle halk hikâyesi anlatım düzenlerini karıştırarak aşılama, yeni bir bileşim yapmaya giriştiği görülmektedir.

Onun mizah hikâyeciliği ile halka yönelişindeki amaçla, eski hikâyecilerin hem teknikleri, hem de amaçları bakımından uygunluk derecesine varan bir yakınlık bulunduğu anlaşıyor. Eski hikâyeciler de, tıpkı onun yaptığı gibi, fırsat buldukça halk karşısında, hem de uygun yerlerde, çağlarının yüze çıkan sorunlarını, göze batan kişilikleri, azgın tutkuları «li-san-ı münâsiple» yerdikleri ve taşıdıkları, becerebildikleri ve dinleyicilerinin anlayışlarının mümkün kıldığı ölçüde de, sert taşlamalardan toplum eleştirmelerine kadar uzandıkları oluyordu. Halk diline ve geniş okuyucu kitlelerine bağlanma zorunluluğu, Aziz Nesin'i, bu işe yarar ve etkili yolu bulmaya götürmüştür kanısındayım.

Yazımın bundan sonrası, Aziz Nesin'le, 13 Mart 1966 pazar günü yaptığım bir konuşmaya ayrılmıştır. Burada onunla, masalı nasıl, neden kullandığı üzerinde konuştuk. Bu konuşmaların yukarıdaki görüşleri desteklediği görülecektir.

T. ALANGU — Çocukluğunuzda çok masal dinlediniz miydi?

AZİZ NESİN — Bizim kuşaktan bir Türk yazarı masal dinlememiş olsun?.. Bu mümkün müdür acaba? Ben «masal - edebiyat» ilişkileri üzerinde şöyle düşünüyorum: Masaldan esinlenerek masal yazılmalıdır. Benim için olumlu ve yararlı etki, masalın bir yazarı, dolaylı yoldan etkilemesidir. Okuduğumuz yazarı, yada masalı ele alarak yazarsak bu taklit olur. Bize batı etkisi hep bu taklit yolunda gelmiş-

tir, hâlâ da sürüp gidiyor. Biz batıda yaşamadığımız için aslında taklit de mümkün değil. O zaman ezici ve kişiliği yitirici ve «baskı-etkilenme» altında kalıyoruz. Oysa biz hâlâ dil ve hikâye anlayışımızla «masal ve meddah» geleneğinin sürekli «havası içinde» yaşıyoruz, bu ortamdan çıkmadık hâlâ. Bir Türk yazarı masal dinlememiş ve okumamış da olsa, yine de bu ortamın dolaylı etkileri altında eserlerini meydana getirir. Oysa bir batı yazarından, ancak «taklit» yolu ile yararlanmak mümkündür. Onun ortamında değiliz ki, olumlu etkisi olsun. Etki aslında dolaylı yoldan olmalıdır. Bundan dolayıdır ki, bütün Türk yazarları, az veya çok, masalın etkisindedirler. Bizim bütün masallarımız birçok bakımlardan batıdakilerine benzemez. Bundan dolayı gerçeğe dayanır. Masal yaratan kafa gerçekleri gereksiniyorsa, fantazi yapamaz. Dışarıdan nakletse bile gerçeğe indirgemek zorundadır. Masal bu anlamda, bir fantazi olarak, ucu ekmeğe dayanan politika sorunları içinde çalkalanan, bunların baskısı altında bulunan insanlar için mümkün değildir. Halk başkaldırmıyorsa, hakkını gerektiği kadar arayamıyorsa, bu durumuna ancak bir edebî kılık veriyor. Bu anlamda, biz de masalı kullanırken gerçekçi kalıyoruz, bununla çağımızı anlatıyoruz.

Burada açıkça, Aziz Nesin'in kendi masal anlayışını görüyoruz.

Bu anlayış bütün masalları içine alan, türlerine göre belirlemelere yönelen, bilimsel bir anlayış değil elbette. Örneğin Türk masallarındaki fantazi unsurunu reddedişi yanlış bir belirleme. Ama onun

masal anlayışını, kendi anlamında kullandığı masal unsurları açısından alırsa, söyledikleri ile yaptıkları arasında tam bir uygunluk olduğu görülüyor. O, masalı, kendi işine yarayan yanı ile alıyor, işe yarar oluşları bakımından değerlendiriyor.

T. ALANGU — Mizah hikâyelerimizin ve başka yapıtlarımızın hangilerinde masalın motif, tem ve unsurlarını kullandınız?

AZİZ NESİN — Özellikle iki kitabımda, biri **Memleketin Birinde**, öteki de **Hoptirinam** adındaki kitaplarımda kullandım. Öteki kitaplarımda ise dağınık olarak var. Bazısında masalı yalnız biçim olarak aldım. Bazılarında ise motif olarak aldım. **Yeşil Renkli Namus Gazı**'ndaki (1965) «Bizim Köyün Delileri Balladı» parçası, muhtelif masallardan derlenmiş motiflere dayanır. **Memleketin Birinde** kitabının sonunda motif olarak aldıklarımından birkaç tane var. **Biraz Gelir misiniz?** (1958) adındaki oyunda «ölümsüzlük ülkelerine kaçma» motifini kullandım. Bunu nereden aldığımı bilmiyorum. Edebiyatımızda o kadar yaygın bir motif ki... Birkaç masalın bende kalmış tortusu olarak kabul ediyorum. «Ölümsüz ülke»yi, insanoğlunun yaratıcılığında, işe koşulurken eline verilen zamanın sınırlı oluşu ile çatışmasını ifade etmede kullandım. Rus yazarlarından S. Şchedrin'in Bakanlık Klasikleri arasında çıkan modern masalları beni çok etkilemişti.

T. ALANGU — Çocukluğumuzda aile, yada yakın çevrenizde masal anlatılır mıydı, bunlar sizin üzerinizde nasıl bir etki bıraktı?

AZİZ NESİN — Bunu ben kendi otobiyografyamda yazdım. —**Böyle Gelmiş Böyle Gitmez** (1966). Aradan uzun yıllar geçtikten sonra, şimdi anlıyorum ki, on yaşına kadar dinlediğim masallar, bana «hayal etme» olanağını vermiş. Bunu ancak yeni yeni anlıyorum. Annemin anlattığı bir «Topal Leylek» masalı vardı, hâlâ ansırım. Süleymaniye’de Şeyhülislâmlığın arkasındaki dar sokakta otururduk. Mezarlığın bitişiğindeydi. Her odasında bir kiracı aile vardı. Büyük bir ahşap evdi. Karşı odada Şıracı Recep Ağanın kızı Emine Hanım vardı. O durmadan, fakirliğin artırdığı özlemleri bir tutku içinde, hazineler, yarılan duvarlar, dökülen altınları anlatırdı. Evin altındaki boş odaların duvarlarından altınların dökülmesini beklerdim. Babam define peşinde sık sık ortalıktan kaybolur, giderdi. Yoksa, bu kadın bana, babamın işini mi dokunduruyordu dersin? Yahu, şimdi aklıma geldi, bu kadın definecinin oğluna, en uygun düşecek şey define masallarıdır diye mi bana bunları anlatmıştı!.. Ben de bunları, sonradan kendi çocuklarıma masallar uydururken anlattım, öyle ya, onlar da definecinin torunlarıydı. Bak sen hele, nereden nereye!.. On yaşından sonra masalla doğrudan doğruya karşılaşmadım. Okullarda da masal okumadım. Ama hapishanelerde, ayrı ayrı, parayla masal anlatanlara rastladım. Bunları romanları bile masallaştırarak anlatırlardı.

T. ALANGU — Bir yazar olarak masallara yönelmenin gereğini neden duydunuz?

AZİZ NESİN — Ben halkın masallarında ve hikâyelerinde, fıkralarında, «baskıya karşı direnme»

eğilimi gördüm. Bu masal alışkanlığından yararlanarak kanunlu, yada kanunsuz baskıya karşı «bilinçli» olarak, o iki kitabımı yazdım. Onları o günlerde halkın bildiği masal biçiminde vermek gereğini duydum. Aslında onlar hikâyeydi. Oysa masalda «öğretici bir yorumlama» var. Halk, masalı dinleyince, yada okuyunca, «lafı ne demeye getirmiş?» diye düşünüyor. Sözün açıkça, dobra dobra kullanılmadığını kendi alışkanlığından biliyor. Her yerde bu, «ne demeye getirmiş?» sorusunu sorma gereğini duyuyor. Bizde söz ve yazının doğrudan birşey demek için değil, erbâbına malûm olacak şekilde anlamın üstünü örtmekte kullanıldığını çok iyi biliyor halk. Ama hikâyede böyle bir temsile gitme yoktur. «Kargaların Seçtiği Padişah» bir masal esinlemesidir, ama, benim söylemek istediğim başkadır. Masalın, mizah hikâyelerinden daha çok düşündürdüğünü anladım. Ben, bir tarihlerde «Karagöz» dergisini çıkardım. Ramiz de resimlerini yapardı. Ben, o zaman bakkal dükkânı işletiyordum. Halk bunu okur, Ramiz'in resimlerini uzun uzadıya seyreder, ayrıntılarından yorum yoluyla anlamlar çıkarırdı. Masalda bir soyutlama hali var, anlam derinleşiyor, Ama bu soyutlamada büyük gerçeklik var. O zaman, birçok şeyleri, halkı etkileyerek anlatma gücünü buluyoruz. Soyutlamada «absurde» olana karşıyım ben. Ama halk soyutlamayı ve «absurde»ü bir fantazi olarak değil gerçeklerin ve kendi direnmesinin etkili bir ifade aracı olarak kullanıyor. Halk oyunda, hikâye ve masalda soyutlamayı, belli koşullar altında, ya baskıdan kurtulmak, yada genellemeye yönelmek için yapıyor.

T. ALANGU — Sözü nü ettiğiniz kitaplarınızda masal, meddah hikâyesi, fıkraları birbirlerinden ayırarak mı kullanıyorsunuz?

AZİZ NESİN — Meddah hikâyelerini ve anlatım şekillerini okurla birleştirmek için kullanıyorum. Bunların yalnız anlatımlarını aldım. Bunlar benim kolay anlaşılır hikâyelerimdir. Meddahların tekniğini, «çok kolay ve soyutlama»nın gerektirdiği yerlerde aldım. Bu meddah hikâyelerinde zihnî çalışma yoktur, her şeyi sergiler. Masallarda ise soyutlama yolları açılıyor. Meddah hikâyelerinde dinleyici ile profesyonel ilgi birleşmesi vardır. Masal böyle değildir. Bir meddah hikâyesini ancak bir iki kere dinlersin. Oysa masallarda, sürekli soyutlama, allegori ve semboller var. Bundan dolayıdır ki, masallardaki yenilik bitmez tükenmez. Her durumda yeniden bir başka açıdan alıp dinlemek mümkündür.

T. ALANGU — Edebiyatımızda masal ve halk hikâyesi türlerini başarılı olarak kullanmış kimleri tanıyorsunuz?

AZİZ NESİN — Nâzım Hikmet, Güngör Dilmen, Haldun Taner kullandılar. Her biri halk hikâyesi türlerinden birini kullandı. Güngör Dilmen, **Midas'ın Kulaqları**'nda, bilinen eski bir efsaneyi, sonunda olumlu bir biçimde değiştirmiş, Nâzım Hikmet ise **Ferhad ile Şirin**'de, bilinen türkölü halk hikâyesini, toplumcu bir amaçla kullanmış, Haldun Taner ise, ünlü Abdere lejandını, pek değiştirmeden çağımıza uygulamış. Ben masaldan, bu anlamda yararlanmadım. Onları, yapısını bozmadan, doğrudan doğruya işlemedim. Ben ancak masaldan etkilendim.

T. ALANGU — Okuyucularımızdan hiç kimse, iki

kitabınızdaki masalları beğendiğini size duyurdu mu, öteki kitaplarınızdan farklı olarak bunlar başarı sağladılar mı sizce?

AZİZ NESİN — «Masalda zihin çalıştırması var, okuru zorlama var,» dedim. Bu yüzden birkaç defa okunabilir, yada dinlenebilir. İçindeki allegorileri git-tikçe anlaşılmaya başlar. Bu yüzden bunlar, öteki hikâyelerim kadar etki bırakmadı. Bu anlamdaki «modern masal» için okuyucuya bir hazırlık gerekirdi. Bu masallarda, hikâyelerdeki kadar «direk ilişki» kurulamıyor. Ama bu masallar aydınlar arasında ilgi gördü, sevildi, Örneğin köylerde benim hikâyelerimi anlıyorlardı, doğrudan doğruya bir ilişkisi oluyordu. Masalda bu olmadı, okurun zihnini zorlayan bir yan var.

T. ALANGU — O halde «halkçı ve toplumcu» bir yazar için masala yönelmek ve onu kullanmak, halka ulaşmada bir engel olmuyor mu? Bu yeni anlatım aracını kullanırken, daha vurucu, daha etkin bir biçim aranıyor. Halbuki alınan sonuç ters oluyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz? Bu işin sonunda «halk için yazmıyor» durumuna düşmüş olmuyor musunuz?

AZİZ NESİN — Burada halk kavramını iyice tanımlamadan hareket etmiş oluyoruz. Halk homogen bir bütün olsaydı, o zaman ondan dışa düşmüş olur-dum. Oysa bence ortaokul bitirmişlerin teknisyen-lerin tümü halktır. İşte benim masallarım bunlara ulaşıyor. Ayrıca Türkiye’de «halk» çok karışık. Böl-geler, gelenek ve görenekler, iklimler, din ve mez-hep, tarih birikimleri ile karışık. Hepsini bir yere koy-mak yanlış. Burada hangi halk bunların hangi katı

için yazıyorum sorunu ortaya çıkıyor.

T. ALANGU — O halde eski mizah hikâyelerinizle kimlere, masallarınızla kimlere yöneliyorsunuz?

AZİZ NESİN — Bütün hikâyelerimi aynı kategoriye sokmak doğru değil. Ama masallarımı belli bir kategori için yazıyorum. Hikâyelerimin publikumu elbette daha geniş. Sonra halkın anlamadığı sanat eserleri, hâkim sınıfı «tedirgin etmek, gıdıklamak» için yazılıyorsa ve bu işi de görüyorsa, dolaylı olarak halk için yazılmış demektir. Halkı bir bütün, somut bir bütün, somut bir kitle, hepsini aynı nitelikte saymıyorum. İstanbul'daki mahalle bekçisi, büyük bir fabrikadaki marangoz, güneydeki ırgat aynı şey değildir. Halkın tiyatroya gelemediği bir ülkede «halk için tiyatro» olmaz.

T. ALANGU — Masal kitaplarını okur musunuz?

AZİZ NESİN — Yanlış anlaşılmasın. Ben folklor dergilerini, masal kitaplarını, hele Pertev Naili'nin kitaplarını okurum. Dolaylı etkiyi anlatmak için yukarıda öyle söyledim.

T. ALANGU — Bundan sonra yazacağınız eserlerde de, masalı, kendi açınız ve anlayışınızla kullanmayı düşünüyor musunuz? Bu konuda belli bir hazırlığınız var mı?

AZİZ NESİN — Benim bir masallar dosyam var. Onlar üzerinde çalışıyorum. Kendimce bir «modern masallar kitabı» tasarlıyorum. Halk, başkaya karşı başkaldırmadığı için, içini masal yolu ile boşaltmış, bence. Bir Doğu Anadolu masalı var. Kadının kocasını askere almışlar. Aç kalmış, birkaç çocuğu var. Mevsim kış, çaresiz kalınca, ağanın kapısına gidiyor. «Ne olur, bana, kocam gelesiye tahıl ver,» diyor. He-

rif de, «Tarla yok, tokat yok. Ne ile denkleştirip vereceksiniz? Hele soyun, şu merdivenden çık. Sana üç ölçek buğday vereyim,» diyor. Çocuklar aç, sızlanırlar. Kadın, çaresiz soyunup merdivenden çıkar-ken, herif aşağıdan ağzını şaplatarak seyredemiş. Kadın, «Dilerim Tanrıdan böyle kalasın,» diyor. Herif de hemen oracıkta kaza dönüyor. Hayvan hikâyelerinin ve halk fıkralarının, lejantlarının hepsinin böyle baskı altında kalmışlardan gelen bir kaynağı var. Ben yeni kitabımda bunları kullanacağım. Bu, toplumdan gelen bir yaratma kaynağıdır. Bunların oluş ve çıkış yerlerini, zamanlarını bilsek, tarihî oluşum şartlarını ve iddialarımızı rahatça ortaya koyabilirdik. Bu soy yaratışlar, ahlâkın iyice rezilleştiği, baskının alabildiğine arttığı ve yanıldığı yerlerde görülür, ben-ce.

T. ALANGU — O halde sizin iki masal kitabınız da, buna benzer toplum şartları altında yazılmış olmalıdır, değil mi?

AZİZ NESİN — Evet, tamamen böyledir. Yaşadığımız son dönemin en zorlu günlerinde yazılmıştı bunlar. Kitapların tarihlerinden önce yazılmıştı. 1958-1960 döneminde. Önce dergilerde çıkmıştı. Böylece köylü kendi direnmesini, hangi koşullar altında, nasıl anlatmışsa, ben de o günlerde aynı durumdaydım. Sabahattin Âli de **Sırça Köşk**'ündeki (1947) masalları böyle dar bir yerde yazmıştı. Böyle belirli şartların yazarları, belirli ifade şekillerine ve edebiyat türlerine zorladığını, itelediğini anlatmak istiyorum. Türlerin çıkışını, gelişmelerini, evrimlerini, kullanılmalrını buna bağlayabiliriz. Sabahattin Âli de masallarını 1947'lerde yazmıştı. Biçimsel demokrasinin geldi-

ği, tek parti idaresi alışkanlıklarının sürüp gittiği bir buhranlı devirdi.

T. ALANGU — Genç kuşak yazarlarının batıyı ve batı örneklerini tek ve yeterli kaynak olarak almalarına, bu konuşmalar açısından nasıl bir anlam veriyorsunuz?

AZİZ NESİN — Türkiye’de yetişmiş bir aydın, bir sanatçı, batıyı tek kaynak olarak alamaz. İnsan kendinden kurtulamaz. Batıyı tek kaynak olarak saymak ne mümkün, ne de yararlıdır. Ben şekil olarak halk kaynaklarına dönmeyi kabul etmiyorum. Aldığımız her konu, her etki, kendinden önceki zincirin halkalarını içinde taşıyordur. Bunda Türklerin de yerleri olmalıdır, eğer varsa. Ben, eski halkalara dönüp yeniden bağlanmayı düşünüyorum. Aslında yazarlar, yalnız kendi çağlarını, kendi yerlerini değil, binlerce yılı ve yeri yazıyorlar. Masallara ve halk kaynaklarına dönüşü bir geriye dönüş olarak almıyorum. Sosyalist eser yazayım diye sosyalist, gerçekçi eser yazayım diye gerçekçi eser yazılmış olmaz. Yazar eğer masal dünyasının içindeyse, ondan tüm kopmamışsa, çaresiz bu kaynaktan yararlanacaktır. Bilinçli, yada bilinçsiz, buna gidecektir. Bizim yazımızın başka türlü edememesi gereklidir. Yazar gerçekçi olursa, içtihadı ne olursa olsun, karşı olduğu insanı bile gerçek boyutları ile anlatır. Masal için de durum böyledir. Kişiliğinizde, dünyanızda masal değerleri yoksa, kalıntılar, birikmeler, tortular, esinlemeler yoluyla rahatça kaleminize gelip oturmuyorsa, zorlamakla elde edilmez. Varsa bile yine zorlamayın, onlar size gelecek, kaleminize oturacaktır.

T. ALANGU — Yazı yoluna yeni girmiş, henüz

kişiliğini bulmamış, arama ve deneme aşamasında olanlar için de aynı sözleri söylemek mümkün mü? Onlerinde eleştiri, yada örnekler yolundan bir rehberlik olsa, uyarma değeri taşımaz mı? Masal birikiminden yoksun bir insan - bugünün gençleri için bu mümkündür -, masal dünyasına kitaplar yolu ile girerse, bir zorlama sayılabilir mi? Böyle bir yönetme yadığanacak ters bir iş midir?

AZİZ NESİN — İnsanoğlunun kulağı yalnız alabileceği sesleri alıyor. Yüz çeşit ses çıkıyor, bizim kulağımız bunların içinden üç tonu seçip alıyorsa, öbürlerine sağır kalıyoruz. Hepimiz öyleyiz. Ben geçen yıl **Çıcu** diye bir oyun yazdım. Yeni bir eser yazdım diye seviniyordum. Dosyalarımı karıştırırken dehşetli bişey oldu. 1948'de **Çıcu**'nun taslağını hapishanede yazmışım. Unutmuş kalmışım, ama bilinçaltında oturmuş. Demek ki bende sesi kalmış. Yeni yazdığım şeyleri, onbeş yıl önce yazdığımı, zaman zaman anlıyorum. Demek ki, biz belli sesler üzerinde çalışıyoruz, yalnız kulağımızın aldığı. Bir oyun, bir roman okurken, biz, ondan kendi seslerimizi alırsız, öbürlerine sağırız. Genç sanatçının kulağı da kendi kişiliğinin elverdiği seslere açıktır. Eğer sağır değilse, etkilenecektir. Bu alanda yayınlar yapmak, özel sayılar hazırlamak, araştırmalara yönelmek elbette yararlıdır. Zira o sesleri alabilecek olanlara ulaşır, onları besler. Alabilecek olan insana malzeme vermelidir.

(Yeni Dergi, «masal özel sayısı»,
Ağustos 1966, sayı 23)

TAHİR ALANGU

HAZINEDEKİ PASLI TENEKE

Bir yokmuş, iki yokmuş, üç yokmuş... Eski günlerde yeryüzünün bir ülkesinde hiçbirşey yokmuş. Hiçbirşeyi olmayan bu ülkenin bir padişahı varmış. Bu padişahın da bir hazinesi varmış. Bu hazine o ulusun en değerli bir emaneti korunurmuş. Atalardan kalan bu emanetle o ulus övünürmüş. «Hiçbirşeyimiz yoksa da, atalarımızdan bize böyle bir emanet kaldı» diye avunurlar, yoksunluklarını, yoksulluklarını unuturlarmış.

Atalardan kalan emanet, bir kişinin, iki kişinin değil, bütün ulusun olduğundan, herkes bu değerli emanetten kendine bir övünme payı çıkarırmış. Onun korunmasına canla, başla çalışırlarmış.

Bütün ulusun malı olan emaneti korumak için en uygun yer padişahın hazinesi olduğundan, bu emanet de hazineye saklı dururmuş. Hazineyi, gözlerini kırpmadan silâhlı nöbetçiler beklermiş. Hazinesinin olduğu yerde kuş bile uçurtmazlarmış.

Padişah, sadrazam, vezirler, sarayın bütün ileri gelenleri, her yılın bir günü, atalardan kalan kutsal emaneti koruyacaklarına namusları üzerine yemin ederlermiş.

Gel zaman git zaman, günlerden bigün padişahın içine, ulusun canları, kanları yoluna korudukları bu emanetin ne olduğunu anlamak isteği düşmüş. Padişah, bu emanet kutusunun içindekini görmek için yanıp tutuşurmuş. Sonunda bu isteğini yenememiş, bigün hazine dairesine girmiş. Nöbetçiler padişaha da yasak diyecek değiller ya... Sarayın hazinesine padişah, sadrazam, vezirler her zaman ellerini kollarını sallayarak özgürce girerler, emanetin yerinde durup durmadığına bakarlar. Padişah da böyle yapmış. Bu emanet, oda oda içinde, oda oda içinde kırk odadan geçtikten sonra kırkbirinci odanın içinde dururmuş. O odanın içinde de kutu kutu içinde, kutu kutu içinde, kırkbirinci kutunun içindeymiş.

Padişah kırk odanın kapısını açmış. Kırkbirinci odaya girmiş. Sonra kırk kutu açmış. Kırkbirinci kutuyu açarken heyecandan yüreği küt küt çarpıyormuş. «Bunca yıldır koruduğumuz emanet ne ola?» diye büyük bir merak içindeymiş.

Bir de kırkbirinci kutuyu açıp baksın ki, ne görsün : Yeryüzünde o zamana kadar görülmemiş bir mücevher. Bir alev gibi yanıp duruyor. Altın desen altın değil, platin desen platin değil, gümüş hiç değil... Padişah kendini tutamamış, içinden, «Atalardan kalan bu kutsal emaneti ben kendime alırım. Benim olur. Kim nereden bilecek?» diye geçirmiş.

Güneşten koparılmış bir parça gibi ıslıl ıslıl yanan kutsal emaneti kutusundan çıkarıp, cebine atmış. Atmış ama, «Ya benim çaldığım anlaşılırsa...» diye de içine bir korku düşmüş. O zaman, «Ben bu pırlıl pırlıl yanan şeyi alır, onun yerine üstü yakut, se-

def, zümrüt, inci, elmasla süslü bir platin koyarım. hiç kimse bu emaneti görmediğine göre, günün birinde kutuyu açarlarsa, kutsal emanetin çaldığını anlayamazlar...» diye düşünmüş. Dediği gibi de yapmış. Sonra kırkbir kutuyu içiçe, onun üstüne de, kırkbir odanın kapısını da üstüste kilitleyip hazineden çıkmış ama, yaptığı düzen anlaşılacak diye de ödö kopuyormuş. Hiç kimsenin, kutsal emaneti çaldığını anlamaması için, o zamana kadar yılda bir kutsal emanet üzerine and içilirken, padişah bu andı yılda ikiye çıkarmış. Her yıl iki kez, alanlarda toplanırlar, padişah da, başkaları da, bütün ulus, atalardan kalan kutsal emaneti kanları ile, canları ile koruyacaklarına and içermiş.

Sadrazam kurnaz bir kişiymiş. «Eskiden yılda bir kez emaneti korumak için and içilirken, şimdi neden padişah bunu ikiye çıkardı?...» diye sadrazamın içine bir kuşku düşmüş. «Yıllardan beri koruduğumuz bu emanet ne ola?» diye o da bigün hazineye girmiş. Kırkbir odadan geçip, kırkbir kutuyu açıp emaneti görmüş. Ne de olsa padişah, dalaveresi çakılmasın diye, çaldığı emanetin yerine en değerli taşlarla süslü koca bir altın koyduğundan, bu güzel şey karşısında sadrazam şaşkına dönmüş. «Ben bu emaneti alır, yerine üstü renkli, parlak taşlarla süslü bir altın koyarım. Nasıl olsa, hiç kimse, emanetin ne olduğunu bilmediğinden, günün birinde kutuyu açarlarsa, kutsal emanetin bu olduğunu sanırlar...» diye düşünmüş. Dediği gibi de yapmış. Ama içinde, yaptığı iş anlaşılacak diye bir korku olduğundan, padişahın yılda ikiye çıkardığı and içme törenini, yaz, kış ve baharlarda olmak üzere yılda dörde çıkarmış.

Gelgelelim vezirlerden biri kurnaz bir kişiymiş. «şimdiyecek, yılda iki and içilirken neden dörde çıkarıldı?...» diye içine bir kuşku girmiş. O da, kimseye danışmadan hazineye girebildiğinden, bigün, hazineye girmiş, kırkbir odadan geçmiş, kırkbir kutuyu açmış. Kırkbirinci kutudan çıkan üstü parlak taşlarla süslü altını görünce, sevinçten gözleri parlamış. «Ben bunu alır yerine bir gümüş koyarım. Kim nerden bilecek?...» diye düşünmüş. Düşündüğü gibi de yapmış. Yapmış ama içinde öyle bir korku varmış ki, hırsızlığı belli olmasın diye, ulusa kutsal emaneti ne kadar iyi koruduğunu anlatmak için, yılda dört kez yapılan and içme törenini her ay yaptırmaya başlamış. Ulus, her ay alanlarda toplanıp, son kişide son damla kan kalana kadar kutsal emaneti koruyacağına and içermiş.

Saray nazırı kurnaz bir kişiymiş. And içmenin ayda bire çıkarılmasından işkillenmiş. «Bunda bir iş olacak, bir gidip şu emaneti göreyim...» demiş. Kırkbir odadan geçip, kırkbir kutuyu açıp emaneti görmüş. Atalardan kalan kutsal emanet o kadar hoşuna gitmiş ki, «Ben bunu alıp yerine bir bakır koyarsam, kim nerden anlayacak?...» diye düşünmüş. Düşündüğü gibi de yapmış. Yapmış ama, içinde hırsızlığı anlaşılacak diye bir korku olduğundan, emaneti ne kadar titizlikle koruduğunu halka göstermek için ayda bir yapılan and içme törenini, haftada bire indirmiş.

Gelgelelim, hazineyi koruyan subaşı, kurnaz bir adammış. İçinden, «Ne oluyor böyle?... Haftada bir and içiyoruz! şu kutsal emaneti bir gidip görsem...» demiş. O da öbürleri gibi kırkbir odadan geçip, kırk-

bir kutuyu açmış. Parlak bakırı görünce çok sevinmiş. «Ben bunu alır, yerine demir koyarım, kim nereden bilecek?...» demiş. Dediği gibi de yapmış. Ama yaptığı iş, içine sinmediğinden, emaneti korumakta ne kadar canla başla çalıştığını herkese anlatmak için gösterişe başlamış. Her gün, atalardan kalan kutsal emaneti, ölümü bile göze alarak koruyacağına and içermiş.

Gel zaman git zaman, ulusun içinden bir kişi çıkmış,

— Bütün ulus yıllardan beri atalardan kalan emaneti canımızla, kanımızla koruyacağımıza her gün and içip duruyoruz. Doğrusu bu emaneti hazine de çok iyi saklıyor, koruyoruz. Peki ama bu emanet nedir? Biz emanetçi değiliz ya... Şu odaları, kütüphaneleri açalım da, atalarımızdan kalan kutsal emanetin ne olduğunu, neyi koruduğumuzu bir öğrenelim!.. demiş.

Bu sözler bomba etkisi yaratmış. Başta padişah olmak üzere, emanete hıyanet edenlerin hepsi birden, hırsızlıkları anlaşılabilecek korkusuyla, bu dileği ortaya atan kişinin üstüne çullanmışlar. Gerçek emaneti aşırıp onun yerine sırasıyla sahtesini koyanlar, bu katakulliyi yalnız kendilerinin yaptığını sandıklarından ve birbirlerinin oyununu bilmediklerinden, hırsızlıkları ortaya çıkacak diye ödleri kopuyormuş. «Koruduğumuz emanetin ne olduğunu görelim!..» diyen kişiyi,

— Vay hain!.. Atalarımızdan kalan öyle kutsal, öyle değerli bir emaneti, sen kim olarsın da göresin... diyerek, o kişiyi, kutsal emaneti küçümsemek, aşağılamakla suçlandırmışlar. Bütün ulusu da kan-

dırdıklarından, kendileriyle birlik edip, bunu söyleyenin üstüne yürümüşler. Zavallı az kalsın linç edilecekti. Sonra padişah,

— Biz bunu öldüreceksek yasaya uygun öldürelim!.. demiş.

Bu kişiyi öldürmek için önce bir yasa yazıp, sonra özel bir mahkeme yargısı ile öldürmüşler.

Gelgelelim, öldürmekle iş bitmemiş. Çünkü, ölen kişinin sözleri ağızdan ağıza yayılmış. O düşünce bir çığ gibi gittikçe büyümüş. Günün birinde halkın içinden biri, «Ölümü göze alarak koruduğumuz emanetin ne olduğunu, neden ölümü göze alarak gidip görmeyelim?..» diye düşünmüş. Ama kendisinden öncekinin başına gelenleri bildiğinden bu düşüncesini hiç kimseye açmamış. Gizlice hazineye girip, kutsal emanete bakmayı kafasına koymuş. Ama padişah, sadrazam, vezirler, bütün emanet hırsızları, çaldıkları belli olmasın, kimse anlamasın diye, atalardan kalan kutsal emaneti, daha doğrusu onun yerine koydukları şeyi, eskisinden daha sıkı koruyorlarmış. İşte buyüzdü de hazineye gizlice girmeyi başaran kişi, kutsal emaneti alıp, bütün ulusa göstermek için dışarı çıkarken, hazineyi koruyanların eline düşmüş. Adamın elinde, emaneti en son çalanın, onun yerine koyduğu bir paslı teneke varmış. Subaşı, adamın elinde tenekeyi görünce,

— Kutsal emanet bu değil!.. diye bağırmış.

Saray Nazırı,

— Bu değil!.. demiş.

Vezir de,

— Bu değil!.. demiş.

Sonra sırasıyla padişaha kadar hepsi,

— Bu değil, bu değil!.. demişler.

O zaman, elinde paslı tenekeyi tutan adam,

— Kutsal emanetin bu olmadığını siz nereden biliyorsunuz? Bu değilse, ya hangisi?.. diye sormuş.

Bu soruyu oradakilerin hiçbiri yanıtlayamamış. Çünkü hepsi de emanetin yerine koydukları şeyin sonradan çalındığını anlamışlar. Yakalanan kişiyi hemen orada boğdurup işini bitirdikten sonra paslı tenekeyi kutuya koymuşlar. Kutu kutu içine kırkbir kutuya, onu da kırkbir oda içine gizlemişler. Ama içleri bitürlü rahat olmadığından, kutsal emaneti korumak için bir yasa çıkarmışlar. Bu yasaya göre, sabah, öğle, akşam, günde üç öğün, bütün ulus, atalardan kalan kutsal emaneti koruyacaklarına and içmek zorundaymış. Bu andı içenlerin hiçbiri, korudukları kutsal emanetin çalına çalına, en sonunda bir paslı teneke olduğunu hiçbir zaman bilememiş.

PADIŞAHA GİREN KAZIK

Râviyân-ı ahhâr ve nâkılân-ı âsâr ve muhaddi-sân-ı rüzigâr o gûna rivâyet ve bu tarz üzre hikâyet ederler ki, çok eski zamanlarda, yeryüzünün bilin-medik bir yerinde, suları bol, dört yanı yol, kişileri erimli, toprağı verimli, halkı erdemli, yazarları gör-kemli bir ülke vardı. O ülkede her kişi salt kendi çıkarında olup, «gemisini kurtaran kaptan, sen çuval giy ben kılaptan» diyerek, kimse kimseyi düşünmez-di. Her koyun kendi bacağından asılır, her eşek kendi ayağından nallanır, «bana ne gerek, baklava bö-rek» deyip, her kişi karnı tok, sırtı pek olunca, herkesleri de kendi gibi sanırdı.

Günlerden bigün bir kişi ortaya çıkıp,

— Ey aman, bana kazık giriyor, kazık giri-yooooor!.. diye bir sözü yerde, bir sözü gökte, haykır-maya başlayınca, önceleri hiç kimse aldırmayıp,

— Ele giren kazıktan benim neme gerek... Tan-rıya bin şükürler olsun, bana kazık, mazık girdiği yoktur!.. diye bu sese kulak asmadı. Ama gel gör ki, adamın,

— Kazık giri-yooooor!.. diye bağırması öyle arttı

ki, bağırtısından o ülkede yaşayanlar tedirgin olup kayguya düştüler.

Kentin düzenini koruyan kolcular, subaşılar, hiç durmadan bağırان adamı yakalayıp her yanına iyice baktılarsa da, hiçbir yerine giren kazık görmediler.

— Bu herif yalancıdır, bağırır, çağırır, herkesi tedirgin eder!.. diyerek o kişiyi kentten uzak bir yere sürüp bir mağaraya kapadılar.

Gel zaman git zaman, günlerden bigün, «kazık giriyor!» diye bağırان kişiyi çalyaka edip getiren kolcularla subaşı da,

— Kazık giriyooooor!.. diye bağırmaya başladılar. Gürültülerinden yer yerinden oynadı. Subaşını, kolcuları dertop yakalayıp Kadıya çıkardılar. Kadı da onları bir iyice elden geçirip,

— Kazık mazık girdiği yoktur. Kazık girse görünü. Siz boş yere kenti ayağa kaldırırsınız!.. diyerek, bir kesin yargıya bağlayıp o kişileri, ayaklarına zincir vurup zindana attırdı.

Aradan gün geçti, ay geçti, bigün Kadı da cüppesinin etekleri havada uçuşup, sarığı, kavuğu rüzgârda savrulup, sokağa uğradı.

— Kazık giriyooooor. aman!.. diye bağırmaya başladı.

Kadı'nın bağırtısı, yüceliğince yüksek olduğundan, padişahın kulağına kadar gitti. Padişah bu olan işlere çokça şaşıp,

— Bu iş ne iştir, kadıya bile kazık girer. Bir iyice bakın bakalım. Kadıya gerçekten kazık girer mi?.. diye buyrultu verdi.

Hekimbaşı, yanına varıp, Kadıyı evirdi, çevirdi, Kadı'nın her yanına baktıysa da, hiçbir giren kazık

görmedi. Sonunda, «Kadıya kazık girmeyip, ancak kendüye kazık girmiş sanarak, hepimizi huylandırmakta, kenti ayağa kaldırmaktadır. Aklından zoru olduğundan tımarhaneye kapamak doğru olur...» diye rapor verdi. Hemen Kadıyı tımarhaneye kapadılar.

Bir zaman sonra, Kadıya giren kazığı görmeyen Hekimbaşı,

— Ey amaan, bana da şimdi kazık giriyooooor!.. diye gündeğümünde sıcak döşeğinden sokaklara uğradı. Hekimbaşıyı böyle görenler, ellerini dizlerine vura vura, kakkahadan iki büklüm olup,

— Vay hele, Hekimbaşı da mı delirmiş?.. Koca Hekimbaşı kendüya kazık girmiş sanır... diyerek Hekimbaşıyı alaya aldılar. Tenekeler çalarak kentin çocukları ardına düşüp, Hekimbaşıya, «Yuuu!..» çektiler. Hekimbaşı,

— Bu dertten bir anlayan yok mu, ey yurttaşlarım!.. Bana giren kıymık değil, kazıktır. Ben bu dertten onmam, ölürüm!.. diye veryansın bağıırıyordu.

Padişah da kızdı,

— Bunlar işi azıttı artık. Kendileri, kazık girer der, ama, hiç kimse giren kazığı görmez. Bilirkişiler gelip baksın. Onların bilim gücü vardır, biz görmeyiz de onlar görürler... buyurdu.

En büyük medreseden üç müderris, bilirkişi seçilip, Hekimbaşıya baştan ayağa bir, bir daha baktılar. Hiç bir giren kazık görmediler.

— Giren çıkan kazık yoktur. Koskoca Hekimbaşı hiç utanmadan bizi kandırmaya çalışır. Boş yere halkı ayaklandırır!.. dedikte, Hekimbaşıyı, ellerini ayaklarını bağlayıp uzak bir yere sürdüler. Aradan çok geçmeden, bilirkişi olan üç müderris de bigün,

— Ey aman din kardeşleri, kazık giriyor!.. diye sesleri çıktığında haykırmaya başladılar. Şeyhülislâm olsun, reis-ül küttâp olsun, sadrazam olsun, hep si de müderrislere bakıp,

— Boş yere yaygara edersiz, kazık mazık girdiği yoktur!.. dedikçe, müderrisler de,

— Bir gözü gören kul yok mu ey din kardeşleri! İşte kazık giriyor!.. diye çılgılığı bastıklarından onlar da zindanlara atıldılar.

Gün erişip, bir zaman geldi, şeyhülislâm ile bütün vezirler, reis-ül-küttâp, sadrazam da,

— Vay amaan, bu kazık ne kazıktır, şimdi de bize girer!.. diye, bir feryad ü figan eylediler ki tâbir olunamaz!

Padişah,

— Ortada kazık yoktur. Olsa görünür. Yalan söylersiniz!.. dedi.

Amma gel gör, gitgide o ülkede yediden yetmişe, genci yaşlısı, bir zaman geldi,

— Kazık giriyooooor!.. diye bağırmaya başladı.

Padişah da,

— Kendilerine kazık girmeyenler, kazık giriyor, diye bağıranlara baksın. Bakalım, dedikleri doğru mudur?.. dedi.

Kendilerine kazık girmeyenler, kazık giriyor, diye bağıranlara iyiden iyiye baktılsa da hiçbir giren kazık görmediler.

— Padişahım çok yaşa!.. Sâyende hiçbir kazık mazık girmeyip, bunlar bozgunculuk etmektedirler... dediler.

Böylece bir zaman daha geçtikten sonra, o ülkede herkes bağırmaya, kendine kazık girdiğini söylemeye başladı. Padişah da,

— Herkes birbirine baksın, gerçekten kazık girer mi?.. dedi.

Herkes birbirine baktı. Ama hiçbirisi, öbürüne giren kazığı görmedi. Herkes birbirine,

— Yalancı, sana giren kazık yoktur. Kazık yalnız bana girmektedir. Senin yaygarandan benim sesime kulak asan olmuyor!.. diye bağırıp hepsi birbirlerine düştüler.

Gel zaman git zaman, hiç kimse, «Kazık giriyor!» diye bağırılmaz oldu. Artık kazığa alışmışlardı. Hiç bir ses çıkmadı. Her ne olduysa, ilk bağırınlara olmuştu.

Bir gece yarısı saraydan bir ses yükseldi ki, o sesle yer yerinden oynayıp, herkes yatağından fırladı. Padişah don gömlek kendini sokağa atıp,

— Aman ey benim sevgili kullarım, yetişin! Bana da kazık giriyooooor!.. diye durmadan bağırmaya başladı.

O kentin kişileri,

— Padişaktır, yalan söylemez. Elbet kazık girdiği doğrudur. Bizden çok bağırması da, herkese, rütbesine göre büyüklükte kazığın girmesindendir. Padişaha giren kazık sultani olmak gerek... dediler.

Padişah yeri göğü inleterek,

— Ne durursunuz, gelip kazığı çıkarsanız ya... diye yalvardı.

Padişahın çevresindekiler,

— Ey sultanım, nasıl çıkaralım, bu kazık başka kazıklara benzemez. Gözle görülmez. Elle tutulmaz. Acısını da kazığı yiyenden başkası duymaz. Az daha sık dişini, bir zaman sonra bizim gibi sen de kazığa alışır, rahata kavuşursun!.. dediler.

**ESKİ
ROMA'DA
YAŞAYAN
BİRİ**

Anlatacağım olay, milâttan önce 128 yılında geçti. Dikkat buyurun, geçmiş demiyorum, geçti diyorum. Ben bu olayı tarih kitaplarından almadım, kendi başımdan geçti.

«Tenasüh» denilen ruh göçüne, yani şimdiki insanların çok daha önceki yıllarda başka kişilerin, hattâ hayvanların kalıplarında yaşadıklarına inanır mısınız? İster inanın, ister inanmayın, bu beni ilgilendirmez. Ben dün gece, bundan ikibinseksendört yıl önceki hayatımı yeni baştan yaşadım. Daha «ruh-ül-kudüs» ebedi bakire Hazret-i Meryem'in karnına girmemiş, yani ortada Hazret-i İsa'nın ne adı, ne sanı var. Yıl, milâttan önce 128... Ben Romalı bir yurttaşım. Plafium dağının eteğinde çok geniş bir bahçe içinde büyük bir villam var. Üç gece önce villama bir sürü konuk geldi: Valustus, Yulius Perus, Sompeius, Tiseron ve daha başkaları. Bütün dostlarım gelmişlerdi. Siz bunların hiç birini tanımazsınız. Onun için kimler olduklarını kısaca anlatayım. Dostum Valustus, ünlü bir gladyatördür. Daha geçenlerde Kollesseum'da çok tanınmış bir gladyatörlerle dövüştü.

Bu sıkı dövüşü görmenizi çok isterdim. İki gladyatör ortaya çıkınca, Kolesseum'u dolduran altmışbin kişinin uğultusu insanı sağır edecek kadar yükseldi. Şimdiki zamanda parti toplantılarında, bir de millî takımların futbol maçlarında ancak bu kadar gürültü olur. Dostum Valustus, saygıyla Konsül'ün locasına döndü, Konsül'ü selâmladıktan sonra,

— Elveda saygıdeğer konsülümüz, şimdi ölecek olanlar seni selâmlıyor!.. diye bağırdı.

Halk öyle alkışladı ki, siz bu kadar gürültüyü ancak striptiz'e çıkan bir dansöze yapılan gösteride duymuş olabilirsiniz. İki gladyatör tam üçbuçuk saat dövüşüler. Sonunda dostum Valustus düşmanını amansız bırakıp yere yıktı. Yerdeki gladyatörün, pırıl pırıl parlayan tunç zırhlarının altında göğsünün kalaycı körüğü gibi nasıl inip çıktığı görülecek şeydi. Yenik gladyatör, elinin iki parmağını konsüle doğru uzattı. Öldürmemesi için af diliyordu. Coşan seyirciler,

— Ölüm, ölüüüüüm!.. diye bağırdılar.

Bu, tıpkı, futbol maçlarında seyircilerin,

— Kovaaa! Kova! Ye onu!.. diye bağışmalarına benziyordu.

Konsül, aslan pençesine benzeyen elini, locasının önünü örten, altın sırma işlemeli kadifeye uzattı, güldü. Başını yavaşça aşağı indirdi. Bu, Valustus'a işaretti. «Düşmanın işini bitir!..» diyordu. Valustus, mızrağını kaldırdı, yerdeki düşmanın kalbine sapladı.

İşte, dostum Valustus, böyle bir adamdır.

Çağırdıklarımдан öbürü Yulius Perus benim savaş arkadaşım. Ünlü bir generadır.

Hellenizm krallığını yıkan ordunun başındaydı.
Dostum Sompeis'e gelince o eskiden köleydi.
Ama ünlü bir hekim ve felsefeci olduğundan, efendisinin hastalığını iyi edince efendisi de onu azat etti. Kölelikten patrici'ler arasına katılan Sompeius, aklı ve bilgisiyle Tribuna Meclisinde tribun oldu.
Dostum Tiseron gençliğinde Roma'nın en iyi arabacıydı. Şimdi şiirler, piyesler yazar.

Evimdeki şölen çok iyi geçti. Çalgıcılar harp, lir, gitar, filavtalar çaldılar. Dansözler en iyi rakslarını oynadılar. İçki sel gibi aktı. Valustus, şölenin şampiyonu oldu. Üç günde, uzandığı divanın önüne tam yirmi defa yiyecek, içki ve yemişle dolu sini geldi. Valustus dört defa kustu, sonra yeni baştan yedi, içti. Böylece şölenin şampiyonu oldu. Bu kadar yiyen adamı siz belki gazetecilere verilen ziyafetlerde görmüş olabilirsiniz. Çok güzel bir şölen oldu. Üç gün yenildi içildi. Sonra yemekten, içmekten hepimiz baygın düştük. Şimdiki açılış törenlerindeki ziyafetler gibi bişeydi bu. Üç gün sonra kendimize gelebildik.

Banyodan sonra vücuduma kokular sürdüm. harmaniyemi omuzuma alıp dışarı çıktım, Nereye gideceğimi bilmiyordum. Komşum Plebius'un villasına gittim. Plebius,

— Yarın ava çıkacağız, adamlarınla hazırlan! dedi.

— Yarınki iş kolay, dedim, bugün ne yapacağız?

Plebius parti arkadaşımıdır. Bizim partiye büyük hizmetleri vardır.

— İstersen yarışlara gidelim, dedi, iddialı koşullar var.

— Yorgunum Plebius... dedim.

— Öyleyse Büyük Anfi'ye gidelim, iyi oyun var.. dedi.

Dostum Plebius'la Büyük Anfi'ye gittik. Hesapianus'un bir komedisi vardı. Bu alçak herifi ben hiç sevmem. Dili koparılacak bir heriftir, zehir gibi dili vardır hergelenin. Her oyununda da ya Senatus'a çatar yada Kuria Meclisine... Ya konsül'ü yerer, ya da Pretur'u. Kaç defa «Şu herifin işini bitirelim, şölende zehirli şarap verelim...» dedim Bizim felsefeci Sompeius,

— Roma cumhuriyettir. Bir cumhuriyette böyle şey olmaz. Herkes istediği gibi yazar da söyler de... dedi.

Çok kızıyorum bu Hesapianus denen hergele-ye. Ben Konsül'ün yerinde olsam, onu sirkte kudurmuş aç kaplanlara parçalatırdım. Onun leşini yiyen kaplanlar bile zehirlenirdi, pis herif..

Halka da kızıyorum. Şu hergelenin yazdığı oyun oldu mu, Büyük Anfi'yi tıklım tıklım dolduruyorlar. Ama gelenlerin çoğu pleb'ler. Patrici'lerden, yani öz yurttaşlardan pek az gelen var.

Hesapianus o günkü oyununda yine bizim partiyi yeriordu. Gûya bizimkiler seçmenleri kandırmışlar. Düpedüz böyle söylemiyor ama, ne kadar dolambaçlı söylerse söylesin, anlaşılıyor yine. Oyun bitince alkıştan Büyük Anfi yıkılıyordu. Çok canım sıkıldı. Söve saya villâma geldim. Ama ne o? Ne oluyor? Villamın önünde bir kalabalık. Kölelerim dışarı fırlamışlar.

— Ne oluyor?.. diye sordum.

Kölelerimden biri,

— Efendimiz, dedi, askerler oğlunuz Kabakius'u tutuklamaya geldiler.

Oğlumu tutuklamaya gelen askerlerin başında dostum Yulius Perus vardı.

— Bu ne iş bre Perus? Oğlumu neden tutukluyorsunuz?.. dedim.

Perus,

— Sebebini bilmiyorum ama, söylentilere bakılırsa, oğlun Kabakius bir şiir yazmış. Şiirin bir mısraında «Roma'ya giden yollar kapalı» demiş.

— E, bunda ne var? Lağam çukurları kazıldığı için yollar kapalı. Yalan mı söylemiş?

— Belki de suçu bu değildir. Belki budur. Bilmiyorum. Herkesin bildiği gerçekleri açıkça söylemek bazan suç olur. Mercimekius'un neden öldürüldüğünü hatırlarsın. Roma'nın cumhuriyetle yönetildiğini herkes bildiği halde o, «Roma bir cumhuriyettir!» diye bağırdığı için öldürülmüştü. Ben tutuklama sebebini bilmem. Ama elimde tutuklama buyruğu var.

— Yulius Perus, bu emri kim verdi? Çabuk söyle Jupiter hakkı için leşini sereceğim onun.

Hançerimi kınından çıkardım. Yulius Perus elindeki kâğıtları uzattı:

— İşte senin düşmanın bu kâğıtlar, dedi. Emir burada. Mars'ın üzerine yemin ederim ki, oğlunu ben kendiliğimden tutuklamıyorum. Sen de bilirsinki ben ancak görevimi yapıyorum.

— Evet, görev görevdir, dedim. Ama sana bu buyruğu veren kim?

— Bucak Müdürü Polakius.

Harmaniyemi savura savura Bucak Müdürü Polakius'e giderken yolda dostum felsefeci Sompeius'la karşılaştım.

— Beberius, nedir bu telâşın, arkadan cehennem tanrısı mı kovalıyor?.. dedi.

— Plüton beni çarpsın ki, bu Bucak Müdürü Polakius'un canını cehenneme yollayacağım. Oğlum Kabakius'un tutuklanması için buyruk çıkarmış.

— Polakius kendiliğinden bişey yapamaz. O da biyerden emir almıştır.

— Ben hâlis yurttaş patrici'lerden değil miyim Sompeius?.. diye sordum.

— Evet, dedi, sen eski bir Romalıydın, Romalı ana babadan dünyaya gelen soylu yurttaşsın.

— Ben toprak, çiftlik ve köle sahibi değil miyim?

— Evet Beberius.

— Bu herifleri iş başına getirmek için oy vermedim mi?

— Verdin Beberius.

— Öyleyse bu iş bana yapılır mı? Bu haksızlık değil mi?

— Haksızlık Beberius.

— Öyleyse bu haksızlığı yapan bir suçlu var. Jupiter hakkı için onu öldüreceğim.

— Yemin etme Beberius. Eğer gerçek suçluyu bulabilirsen öldüremezsin. Hançerin suçlunun kalbine değil, kınına girer.

— Büyük yemin ettim. Görürsün... dedim.

Harmaniyemin eteklerini uçura uçura, hançerim elimde, fırladım. Bucak Müdürü Polakius'a,

— Doğruyu söylediği için oğlumu tutuklayan sen misin?.. diye sordum.

— Benim suçum yok, işte kaymakamın verdiği yazılı buyruk... dedi.

Kaymakama koştum. O da,

— Ben aldığım emri yapıyorum, o kadar, dedi. İşte Roma Valisi Zibarius'un emri.

Valiye koştum.

— Oğlumu sen mi tutukluyorsun?

— Hayır Beberius. Doğru söylediği için bir gencin tutuklanmasına ben de üzuldüm.

— Öyleyse suçlu kim? Bana bir sürü kâğıt parçaları, dairelerin taş duvarlarını gösteriyorlar. Oğlumu, doğruyu söyledi diye bu kâğıtlar, bu mermer duvarlar mı tutukluyor? Kâğıtları mı hançerliyyeyim? Duvarları mı dişliyyeyim? Söyle, düşmanım kim?

Zibarius da bir sürü kâğıt uzattı,

— İşte Tribuna Meclisi'nin emri, dedi, üstünde üç tribün'ün imzası var.

Hemen soluk soluğa tribünlere koştum:

— Ben Roma için kanını döken Beberius değil miyim?

— Kahraman Roma yurtaşı, partimizin en iyi üyesi Beberius'u selâmlarız... dediler.

— Selâm da, kahraman da yerin dibine batsın! diye bağırdım. Oğlumu siz mi tutukluyorsunuz?

— Biz bu işi nasıl yaparız? dediler. Konsül emir verdi.

— Konsül mü? İsterse Konsül olsun, bu haksızlığın cezasını çekecektir.

Hançerim elimde Konsül Oktamirus'un karşısına çıktım.

— Söyle, benim düşmanım sen misin?.. diye bağırdım.

Konsül Oktamirus,

— Çıldırın mı Beberius, dedi ben kral değilim, diktatör de değilim. Roma cumhuriyetle yönetiliyor. İşte oğlunun tutuklama emri burada.

— Yine mi karşıma kâğıtlar çıktı? Oğlumu bu kâğıtlar mı tutukluyor? Birisi çıksın karşıma!

— Bu emri Senatus verdi, Beberius. Senatus üyelerinin kararıyla oluyor.

Rüzgâr gibi fırladım. Mutlaka düşmanımı bulacaktım. Yolda o uğursuz herife rastladım, hani şu Senatus aleyhinde yergiler, taşlamalar, alaylar yazan oyun yazarı Hesapianus'la karşılaştım.

— «Roma'ya giden yol kapalı» dediği için oğlumu tutukluyorlar Hesapianus, dedim. Bu haksızlık değil mi?

— Evet, haksızlık... dedi.

— Bu haksızlığı yapan kim? Düşmanım kim? diye soruyorum, bana üstünde emirler yazılı bir sürü kâğıt gösteriyorlar. Söyle, ben kâğıtları mı parçalayayım? Bu haksızlığı yapan suçlu nerede?

— Suçluyu ne yapacaksın?

— Jupiter hakkı için leşini akbabalara yem yapacağım.

O da tıpkı dostum felsefeci Sompeis gibi,

— Suçluyu bulsan bişey yapamazsın... dedi.

— Yapamaz mıyım? görürsün. Büyük yemin ettim. Bu kâğıtları ilk çıkaran yeri arıyorum.

— Hiç şüphesiz Senatus... dedi.

— Evet... dedim.

— Senatus üyeleri kimler?

— Bizim partililer.

— Onları kim seçti?

— Ben!

— Öyleyse daha suçluyu mu arıyorsun?

— Hançerimi kaldırdım. göğsüme sapladım. Be-yaz harmaniyem ala boyandı. Suçluyu öldürmüştüm..

İnsanın, eskiden hangi çağda, hangi kalıplarda yaşadığını hatırlaması kadar kötü hiçbirşey yok. Aranızda benim gibi milâttan önce 128 yılında Roma Cumhuriyetinde yaşamış biri daha var mı?

DAYANIN YURTTAŞLARIM

Çook eskiden, bu kavonoz dipli koca dünyanın bir yerinde, dört bir yanı dağ, ortası bağ, suları şırıl şırıl, gökleri pırl pırl bir ülke varmış. Dünyanın her yerinde olduğu gibi, burada da, insanlardan başka yaratıklar da varmış. Bunların arasında sürüngenler, zehirli böcekler, örümcekler de elbet bulunurmuş. Ama bunlar, başka yerlerdekinden ne çok, ne az olduklarından hiç kimsenin gözüne batmazmış.

Bu ülkenin başında bir kişi bulunurmuş. Buna «Başbay» denirmiş. O ülkede başbaylık seçimle olurmuş. Başbay olmak isteyenler, adaylıklarını koyarlar, seçmenler de bunların içinden beğendiklerini Başbay seçerlermiş. Hangi adayın aldığı oy çoksa o, Başbay olurmuş.

Gel zaman git zaman, o ülkede bir şaşılası değişme olmuş. Sürüngenler, zehirli böcekler günden güne çoğalmaya başlamış. Yılanlar, çıyanlar, kırkayaklar, akrepler, örümcekler, kertenkeleler, hem her gün biraz daha çoğalıyor, hem de her gün biraz daha büyüyüp irileşiyorlarmış. Yılanlar, kavak kadar uzayıp boylanmış, kavak gövdesi kadar en almış. Örümcekler büyüye büyüye ev kadar olmuşlar.

İrileşen kertenkelelerin yeni doğan yavruları bile timsahtan büyük olmuş. Kırkayaklar, yolcu trenleri gibi uzamış. Yarasaların kanatları çadır kadar genişlemiş.

Aklı ergin, derin bilgin, erdemli kişiler, bu işin nedeni üstünde kafa patlatmışlar, düşünmüşler, ama bitürlü bu zararlı yaratıkların neden gündengüne büyüyüp çoğaldıklarını anlayamamışlar.

İş bu kadarla da kalmamış. Bu zararlı yaratıklar, insanları sokmaya, ısırmağa, zehirlemeye de başlamışlar. Daha bir şaşılacak yanı, bunların ısırıp zehirlediği kişiler ölmüyorlarmış. Ölmedikten başka, bu zehirler insanın beynini uyuşturuyor, tatlı bir yarı uyku veriyormuş. Bu öyle bir keyifmiş ki, kanına bir kere bu zehirden karışan, hemen bu zehire alışmış. Artık bu kişi kendisini yılanlara, akreple re ısıtırmadan, kırkayaklara örümceklere sokturmadan, kertenkelelere, yarasalara kanını emdirtmeden duramazmış. Hem de bu zehirin verdiği keyfin sonu yokmuş. Bir kere bu zehire alışanlar, onun verdiği keyfi hiçbir zaman yeter bulmazlar, her gün daha çok, daha çok isterlarmış. Haftada bir kendilerini zehirletenler, giderek iki günde bir, her gün, daha sonra da günde birkaç öğün kendilerini zehirletmeye başlamışlar.

Beyinlerinin düşünmeye yaradığını bilen, kafası önce, yüreği yüce kişiler, nasıl etsek de insan-oğlunu şu yılan çıyan zehirinden kurtarsak diye bir yol aramışlar. Ama öbür yandan, kendilerini ille zehirleterek keyiflenmek isteyenler böyle düşünenlere karşı dururlarmış. Bu yüzden o ülkedeki insanlar ikiye ayrılmışlar. Aralarında başka ayrılıklar da var-

miş elbet ama, çoğunlukla iki belli ayırım varmış: Yılan çıyan zehirine alışanlar, bu zehirin çok iyi, yararlı bir şey olduğunu savunanlarla, bunun tersini söyleyenler.

Yarasalar, örümcekler, akrepler, kırkayaklar durmadan insanları sokmaya hız verdiklerinden, zehire alışanlar gündengüne çoğalıyor, öbürleri her gün biraz daha azınlıkta kalıyorlarmış.

Gel zaman git zaman, bu zehire alışanlar o kadar çok zehirlenmeye başlamışlar ki, gitgide yüzleri gözleri, elleri ayakları değişmeye başlamış. Kendilerini yılanlara sokturanların, her gün birer parça, birer parça derilerinin rengi yeşile kaçıyor, vücutları uzuyor, kafaları küçülüyor, bir zaman sonra büsbütün yılan olup çıkıyorlarmış. O zaman yilandan hiç ayımsız, yerde sürünmeye başlıyorlar, başkalarını sokmaya, zehirlemeye çalışıyorlarmış. Bitakımlarının da parmakları, tırnakları, elleri, ayakları gitgide inceliyor, uzuyor, yeniden eller ayaklar çıkıyor, yavaş yavaş derken günün birinde iri bir örümcek oluyorlarmış. Ondan sonra başka insanların üzerine atılıyorlarmış. Böyle böyle derken, zehirlenen insanlar da, kanlarına karışan zehirin etkisiyle gündengüne yılanlaşmaya, çıyanlaşmaya, yarasalaşmaya, solu-canlaşmaya, sürüngenleşmeye başlamışlar.

Ötekiler, insan kalmak için direnirlerken, her elveren yerde dillerinin döndüğü kadar,

— Yurttaşlar!.. İnsanlığınızı koruyun, örümcekleşmeyin, akrepleşmeyin!.. diye bağırlar, söylerler, ama dinletemezlermiş.

Zehirlenip değişenler gitgide çoğaldıklarından, böyle söyleyenlere,

— Hainler, alçaklar!.. diye bağırır, üzerine yürürlermiş.

İnsanlığını koruyanlar gitgide o denli azınlıkta kalmışlar ki, günün birinde o ülkede büsbütün insan kalmamasından korkmaya başlamışlar. Başbay seçimi zamanı gelince, kamuoyu da onlardan yana olduğu için, yılan, çıyan, yarasa, örümcek, biçimine girmiş olanlar kimi seçerlerse, o ülkeye Başbay olurmuş.

O ülkede aydın kişiler de varmış. «Başımıza gelenler nedir? Bundan yurttaşlarımızı nasıl kurtarırız, koruruz? diye düşünmeye başlamışlar. Her aydın kendi kafasına göre buna bir yol bulmuş. Kimi,

— Zehire alışa alışa sürüngenleşenler, örümcekleşenler, artık insan sayılmazlar. Onlarda insanlığın ne biçimi kalmış, ne özü... Bunun için de Başbay seçimine katılmasınlar!.. demiş.

Her ne kadar biçimleri insan değilse de, ilk gelişleri, doğuşları insan. Çünkü, bunların çocukları yine insan doğarmış. Kanlarına zehir katılmazsa, hep insan kalırlarmış.

O ülkedeki aydınların kimisi de,

— İnsan kalmak için, çatalla yemek yensin!.. demiş.

«Ütülü pantolon giymeli» diyen, «Her gün tıraş olmalı» diyen doluymuş. Ama bunların hiçbirisi, insanların insanlığını korumaya yetmezmiş.

O zaman, o ülkenin aydınları. «Bir de başka ülkelere bakalım. Oralarda da biçimini, kalıbını, içini, özünü değiştirenler var mı? Varsa, neler yapıyorlar? Buru nasıl önlüyorlar, gidip görelim!» demeye

başlamışlar. Dedikleri gibi de, başka ülkelere gidip, oralandaki insanları incelemişler. Sonra, oralarda görüp öğrendiklerini, kendi ülkelerine uygulayıp, yurttaşlarına yararlı olmak için, evlerine, ocaklarına dönmüşler. Yine eskisi gibi herkes kendince bir düşünce sürmüş ileri. Kimisi,

— Evlere daha geniş pencereler açalım!.. demiş.

Kimisi,

— Başka ülkelerden örnek insanlar getirelim!.. demiş.

Kimisi de,

— Bizimkileri başka ülkelere gönderlim, oralandaki insanları görsünler!.. demiş.

«Günde üç kere zıplamak gerek.» «Yatakta sol yana yatmalı.» diyenler bile varmış. Yalnız bunların aralarında kafası işleyen biri çıkmış.

— Beni dinleyin, demiş, ben sürüngenlerin, böceklerin neden çoğalıp geliştiklerini anladım. Yeryüzünün başka ülkelere bakıp, bunu öğrendim. Bir hava esiyor, bu hava sürüngenlere, böceklerle o kadar yarıyor ki büyüyorlar, çoğalıyorlar. Şimdi iş, bu havanın esmesine engel olmakta. Bu hava da, doğu yönünden esiyor. Gezip dolaştığım yerlerde gördüm. Doğudan esen bu havayı kesen dağ dibinde kurulmuş ülkelerde, bizde olanlar olmuyor. Aklımızı başımıza toplayıp, büsbütün işiştten geçmeden, doğudan esen hava yolunu kapamalıyız. Yoksa hepimiz, günün birinde değişip insanlıktan çıkacağız, yılan cıyan olacağız.

Bu sözlere inananlar da olmuş, inanmayanlar

da, gülüp geçenler de.. Ama inananlar işi sıkı tutup, zehirli sürüngen, örümcek, kertenkele, yarasa biçimindekilerle savaşa girişmişler. Bu ölüm kalım savaşı çok kanlı olmuş. Çünkü o zamanın Başbayı da, çoğunluktan yanaymış.

O, ülke düşmanlardan korunmak için çepçevre kale duvarlarıyla çevriliymiş. Bu kalın duvarların her bir yana kapıları varmış. Ülkenin insanları, doğu kapısını kapamaya çalışırlarken, öbürleri de kapatmamaya çalışırlarmış. İnsanlar kapıyı içerden itmeye, öbürleri dışardan dayanıp kapatmamaya uğraşırlarken seller gibi kanlar akmış. Ama sonunda içerdekiler başarı kazanmışlar, doğu kapısını sıkıca kapamışlar. Öbürleri de kapının dışında kalmışlar.

Bu düşünceyi ileri sürüp başarı kazanan kişi, o ülkeye Başbay olmuş. Yurttaşlarına,

— Sakın, demiş bu kapıyı aralamayın! Bir kere aralarsanız, sonunu alamazsınız. Bu böyle bir kapıdır ki, bir parmak aralansa, günün birinde ardına kadar açılır.

Bir zaman sonra bu akıllı kişi ölmüş. Onun yerine başkaları seçile seçile Başbay olmuşlar.

Yine eskiden, her yerde, her zaman olduğu gibi o ülkede de sürüngenlerle öteki böcekler varmış ama, doğu kapısı kapalı olduğundan, doğudan hava girmediği, için bunlar, olduklarından daha çok büyüyemez, üreyemezlermiş.

Gel zaman git zaman, Başbay adayları arasında, sen seçileceksin, ben seçileceğim, diye çatışmalar başlamış. Doğrusu bu Başbay adaylarının hiç biri, yeniden insanların örümcekleşmesini, akrep-

leşmesini istemiyorlarmış. İstemiyorlarmış ama, ne yapsınlar, oy kazanmak gerek. O zamanın Başbayı, düşünmüş taşınmış, öbür adaydan üç oy daha çok alsa seçimi kazanacak.

— Ben şu kapıyı üç oyluk aralarım!. demiş.

Dediği gibi de yapıp, Başbaylığı başkasına bırakmamış.

Bunu gören öbür adaylar, kapıyı daha da açıp, kendilerine oy verecekleri içeri sokmaya başlamışlar. Onlar da, kapının büsbütün açılıp hepsinin dolmasını istemiyorlarmış. Bunun için de kendilerine gerekli on oyluk kadar kapıyı aralamışlar. Biyandan da kapı temelli açılmasın diye, kendi adamlarına, kapıyı ardından ittirirlermiş. Kapı on oyluk, yüz oyluk, bin oyluk aralana aralana, gün gelmiş, ardına kadar açılmış.

Gelgelim Başbaylar, kapının hepten açık kalmasını istemediklerinden,

— Dayanın, içerden itin!.. diye de kendi adamlarına emirler verirlermiş.

İçerden ite, dışardan ite, kapı kendi ekseni üstünde fır fır dönmeye başlamış.

İşte o zamandan beri o ülkede doğu kapısı fır fır döner, ama Başbaylar da, hiç durmadan,

— Dayanın yurttaşlarım, dayanın!.. diye bağırırlarmış.

HAZRET-İ İSA İLE İKİ KİŞİ

Birgün Hazret-i İsa ile bir estetik cerrahi operatörü, bir de otomobil tamircisi, bir gazinoda oturuyorlardı. Hazret-i İsa, onlara din telkinlerinde bulunuyordu. Konuşma sırasında otomobil tamircisi, Hazret-i İsa'ya,

— Ey büyük öğretmen! İnsanlara iyilik etmek için içimde bir ateşli istek var. Ne yolda iyilik edebilirim?.. diye sordu.

Hazret-i İsa,

— Tanrının şeriatında nasılsa öyle yapmalısın!.. dedi.

Otomobil tamircisi,

— Sana, kötülük edenlere iyilik ederek, onları kötülük ettikleri için utandırarak.. dedi.

Estetik cerrahi operatörü,

— İnsanların mayası kötüdür, dedi. Deneyimlerime dayanarak söylüyorum. İnsanlar kötüdür.

Otomobil tamircisi,

— Hayır, dedi. İnsanların içinde iyilik vardır. Siz de bu Eriha kentinin en iyi insanı değil misiniz?

Gerçekten Eriha kentinin en zengini olan este-

tik cerrahi operatörü, hem de bu kentin en iyiliksever kişisiydi. Bu kadar iyi bir insanın şimdi nasıl olup da, insanlara kötü dediğine tamirci şaşmıştı.

Operatör,

— Ben başka... dedi. Ben bütün yaşamımda herkese iyilik ettim. Ama karşılığında da hep kötülük gördüm. Demek insanlar kötü... Hiç kimse bu gerçeği benim kadar bilemez.

Konuşmaya pek katılmayan Hazret-i İsa, önündeki toprak çanakdan, şarabını içti.

Otomobil tamircisi, operatöre,

— Öyleyse cennette siz bir başınıza kalacaksınız... dedi.

Operatör,

— Öyle, dedi, benim de korkum bu ya... Koca cennette tek başıma canım sıkılacak.

Bu konuşmanın sonunda tamirciyle operatör, insanlar iyidir, kötüdür diye bahse girdiler. İnsanların iyi olduğunu savunan tamirci, dediği çıkarsa, operatörün bütün malını mülkünü elinden alacaktı. Dediği çıkmazsa, nesi var nesi yoksa hepsi operatörün olacaktı.

Üçü birlikte Eriha'dan Yeruslaim'e giden yol üstünde kırılık bir yere geldiler. Estetik cerrahi operatörü bu yolda tek başına duracaktı. Bakalım, bu yoldan gelip geçenler ona iyilik mi, yoksa kötülük mü edeceklerdi. Hazret-i İsa'yla otomobil tamircisi de olup biteni uzaktan seyretmek için tepeye çıktılar, bir zeytin ağacının arkasına gizlendiler.

İkisi de kendi dediğinin çıkması için Tanrıya yalvarıyorlardı. Tamirci, ellerini gökyüzüne açmış,

— Tanrım, insanlar şu operatöre inşallah iyilik ederler... diye yakarıyordu.

Kendi dediği çıkarsa operatörün özel hastanesi, malikâneleri, köleleri, cariyeleri, hepsinden önemlisi de bankadaki beşyüzbin doları onun olacaktı.

— Tanrım, inşallah insanlar bana kötülük ederler de tamircinin bütün malını mülkünü elinden alırım.

Operatörün dediği çıkarsa, tamircinin dükkânları, evleri, köleleri, hepsinden önemlisi de bankadaki yüzbin doları onun olacaktı.

Uzaktan bir ayak sesi duyuldu. Operatör için den,

— Hah, işte haydut!. diye geçirdi.

Tamirci de içinden,

— İşte erdemli bir kişi... dedi.

Yolun dönemecinden bir adam çıktı. Operatörün yanına gelince, kamasını çekip üstüne yürüdü,

— Çıkar paraları!.. diye bağırdı.

Operatör buna o kadar sevindi ki, gülüp oynayarak ceplerindeki bütün paraları çıkardı. Soyduğu adamın sevincine şaşırان haydut,

— Bunca yıldır soygunculuk yaparım. Şimdiye kadar soyduklarımın arasında hiç senin gibi sevineni görmedim... dedi.

Sonra operatörün üstünü başını aradı. Bütün paralarını alıp giderken operatör arkasından seslendi:

— Saygıdeğer haydut, şu cebimde de beş dolar kalmış, onu görmemişsiniz. Buyurun alın...

Haydut,

— Sen, dini bütün biri olmalısn. Anlaşılan, beni yaptığımdan utandırmak istiyorsun, ama bana vız gelir. Ver bakalım onları da... dedi.

Paraları alıp yollandı. Operatör, tepede, zeytin ağacının arkasındaki tamirciye sevinçle seslendi:

— İşte gözünle gördün ki insanlar kötü... Bahsi kaybettin, bütün malların, paraların benim oldu.

Hazret-i İsa, yumuşak ama tok bir sesle ona tepeden,

— Acele etmee! Ve insanların iyi olduklarına inan ve bekle!.. dedi.

Operatör beklemeye başladı. Bir ayak sesi daha duyuldu. Tamirci de, operatör de umutlandılar. Biri iyi, biri de kötü insan bekliyor, gelenin dileklerine uygun biri olması için Tanrıya yakarıyorlardı. Operatör,

— Tanrım, bu gelen adam bana kötülük ederse, tamirciden aldığım malların kırkta birini yoksullara dağıtarak insanlara iyilikler yapacağım... dedi.

Tamirci de,

— Tanrım, ayak sesi duyulan adam, operatöre iyilik yaparsa, ondan alacağım malların kırkta birini yoksullara dağıtacağım... dedi.

Dönemeçten bir adam çıktı. Operatörün yanına gelince kamasını çekip, göğsüne dayadı,

— Çıkar paraları!.. diye bağırdı.

Operatör sevinç içinde,

— Hiç param yok. İnanmazsanız arayın. Ama isterseniz üstümde değerli bulduğunuz ne varsa alabilirsiniz... dedi.

Haydut, operatörün parmaklarındaki yüzükleri, gümüş tabakasını, çakmağını, altın uçlu dolma kalemını, aldı. Alınacak hiçbirşeyi kalmayınca operatör ağzını açarak hayduda,

— Bakın, bakın ağzımın içine bakın lütfen... Sol üst çenemdeki azı dişi altındır. İşinize yaramaz mı?... dedi.

Haydut operatörü yere yıkıp, altın kaplamayı almak için azı dişini söktü. Operatör can acısından kıvranırken biyandan da sevinçten gülüyordu. Haydut,

— Siz yoksa deli misiniz?... dedi.

Operatörden aldıklarını cebine koyup gitti. Operatör zeytin ağacının arkasına gizlenenlere,

— İşte bu da kötülük eden biri. Ben kazandım. Bütün malların, paraların benim oldu... diye bağırdı.

Hazret-i İsa, yumuşak içe işleyen sesiyle tepeden ona,

— Sabırlı oool... Ve umudunu kesme ve beklemesini bill.. diye seslendi.

Uzaktan bir ayak sesi daha duyuldu. Operatör, umutla,

— İşte bir kötü insan daha... diye içinden geçirdi, bu da kimbilir bana ne kötülük edecek, ben de tamircinin mallarına konacağım.

Tamirci de,

— İyi insandır. Kimbilir operatöre ne iyilik edecek. Ben de operatörün bütün mallarını alıp onu beş parasız, aç çıplak bırakacağım... diye içinden geçirdi.

Dönemeçten biri çıktı. Operatörün yanına gelince, kamasını göğsüne dayayıp,

— Sökül mangırları! Ya paranı, ya canını!.. diye bağırdı.

Operatör,

— Sizden önce iki saygıdeğer haydut beni soydular. Hiçbişeyim kalmadı, dedi. Ama siz de üstündekileri, başımdakileri soyup alırsanız, beni sevindirirsiniz. Elbiselerim, pabuçlarım da yenidir.

Haydut operatörün üstündekileri çıkardı. Hepsi bir çıkın yapıp giderken operatör ona,

— Saygıdeğer haydut, donum kaldı, dedi. Donumu istemez misin? Çok yenidir. Daha ilk defa giyiyorum.

Haydut,

— Sen dini bütün olmalısın, ama bana vız gelir. Çıkar bakalım donunu da... dedi.

Donu da alıp, operatörü anadan doğma çıplak bıraktı. Operatör neredeyse sevincinden uçacaktı. Tamirciye,

— Heyy, diye seslendi. Görüyorsun ya, bu da bana kötülük etti. Artık bütün malın, paran benim oldu.

Hazret-i İsa, zeytin ağacının arkasından o yumuşak, o tatlı, ama tok sesiyle,

— Ey Tanrının kulu! . Sabırlı ol ve bekle ve acele etme ve elbet bu yeryüzünde bir iyi insan da bulunur... dedi.

Operatör beklemeye başladı. Bir ayak sesi duyuldu. Sonra dönemeçten bir adam çıktı. Operatör,

— Üstümde haydudun soyacağı bişey kalmadı,

inşallah bu canidir, canımı almak ister. Ben de tamircinin mallarını alırım... diye geçirdi içinden.

Tamirci de,

— Bu iyi biri olmalı, çıplak kalan operatöre örtünmek için inşallah bir bez verir... diye geçirdi içinden.

Gelen adamın sallanmasından, bir sahoş olduğu anlaşıyordu. Elinde bir sopa vardı. Operatörün yanına gelince, sopayı onun başına indirmeye başladı. Operatör, sopayı yedikçe,

— Sol yanıma vurmadiniz, biraz da sol omuzuma vurun kardeş... diye sarhoşa yalvarıyordu.

Sarhoş soluna vurunca sağını dönüyordu. Sopalardan acısından operatör inleyerek yere yıkıldı,

— Saygıdeğer serseri, başıma da vurun lütfen. Zahmet olmazsa sırtıma iki üç sopa daha indirin! dedi.

Sarhoş,

— Sen dini bütün biri olmalısın ama bana vız gelir. İşte dileğini yerine getiriyorum... diyerek olanca hızıyla operatörün kafasına bir sopa daha indirdi.

Sonra yine sallana sallana gitti.

Operatör yığıldığı yerde, kanlar içinde kalmıştı, inleyerek,

— Bütün malın, paran benim oldu... diye tamirciye seslendi.

Hazret-i İsa, zeytin ağacının arkasından çıktı. İnsanın içine işleyen, büyüleyici, ama tok sesiyle,

— Ey Tanrının kulu! Sabırlı ol ve bekle ve acele etme ve bu yeryüzünde elbet bir iyi yürekli kişi bulunacak!.. dedi.

Bir ayak sesi duyuldu. Yerde inleyen operatör,

— İnşallah, bu bir katildir, beni öldürmek ister... dedi.

Tamirci de,

— İnşallah operatöre yardım edecektir... dedi.

Dönemeçten bir adam çıktı, Yerde inleyen operatörün yanına çöktü.

— Neyin var kardeş? Yaraların çok mu ağır?.. dedi.

Bu adamın kendisine yardım edeceğini anlayan operatör, Hazret-i İsa'ya duyurmamaya çalışarak,

— Defol!.. diye adama bağırdı

Adam, heybesinden şarap, zeytinyağı çıkardı. Operatörün yaralarını temizlemek istedi. Ağzından, burnundan kanlar akan operatör,

— Git başımdan, ben senden yardım istemiyorum!.. diye bağırdı.

Adam,

— Sen acı duyarken, ben sana nasıl yardım etmem... dedi.

— Bana yardım etmek istiyorsan, hemen defol git buradan... Hattâ giderken kıcıma bir tekme de indirsen bana asıl o zaman yardım etmiş olursun... dedi.

— Birbirlerine yardım etmek, iyilik etmek insanların insanlık borcudur. Beni yardımdan alıkoymayın, kardeş.

Adam ile de yardım etmek, operatörün yaralarını temizleyip sarmak, sonra da sırtına alıp şehre götürmek istiyordu. Operatör,

— İyilik miyilik istemem, git ulan başımdan!.. diye bağırdı.

İyi insanı başından savamıyacağını anlayan o-

peratör, adama sövüp saymaya başladı. Ama o hiç kızmadan onun yaralarını şarapla, zeyinyağıyla temizliyor, sırtından çıkardığı gömleğini parçalayıp bu yaraları sarıyordu. Kendisine yapılan bu iyilik yüzünden bütün malının, parasının elinden gideceğini anlayan operatör, yerden bir taş kapıp zorla ayağa kalktı. Taşı iyi insanın kafasına indirip onu yere yıktı, üstüne çöktü.

Hazret-i İsa'yla tamirci, tepeden inip onların yanına geldiler. Estetik cerrahi operatörü altındaki iyi adama,

— Sen başıma belâ mısın? Çabuk git, yoksa seni öldürürüm!.. dedi.

Başına taşla vurulan adam,

— Seni böyle bırakıp gidemem... dedi.

Operatör de taşı daha hızlı kafasına indirip, onu cansız bıraktı. Sonra sendeleyerek ayağa kalktı. Kanlı ellerini Hazret-i İsa'ya uzatıp,

— Bahsi kazandım, dedi, işte görüyorsunuz ki iyi insan yok..

Tamirci,

— Nereden biliyorsun?.. dedi.

Operatör,

— Kendimden biliyorum, Bunu kendimden biliyorum... diye bağırdı, yere yıkıldı.

Otomobil tamircisi, mallarının, paralarının elinden gideceği korkusuyla, öldürmek için yaralı operatörün üstüne atıldı.

Hazret-i İsa,

— Onu sırtına al ve şehre kadar taşı ve şehre gidince candarmaya teslim et! dedi.

KARGALARIN SEÇTİĞİ PADİŞAH

Bir varmış, bir yokmuş... Eski çağlarda, ülkenin birinde bir zavallı kişi varmış. Günlük yiyeceğinin bile yoksunu, çulsuzun biriymiş. Ama kötü yürekli de değilmiş hani... Bütün isteği başkalarına iyilik etmekmiş. İyilik etmek istermiş istemesine ama, bunun nasıl yapılacağını da pek bilmezmiş. Sık sık,

— Aaah ah, demiş, bir gücüm yetse de şu insanlara hep iyilik etsem...

Bu sözleri duyanlar sorarlarmış:

— Peki, nasıl iyilik edeceksin?

O da,

— İyilik işte, dermiş, herkese iyilik edeceğim... Hele bir o günler gelsin, ben bilirim nasıl iyilik edeceğimi...

Günlerden bigün dağ başında, «Tanrım bana yardım etse de, ben de insanoğluna iyilikler edebilsem diye mırıl mırıl mırıldanırken, arkadan gelen bir yolcu, yaklaştıkça adamın bu sözlerini duymuş.

— Merhaba oğull.. demiş.

İyilik yapmak isteyen adam başını çevirince, ak sakalı göbeğine kadar uzanmış bir yolcu görmüş.

— Merhaba baba... demiş.

— Nedir öyle kendi kendine konuşuyorsun, Tanrıdan bişeyler istiyorsun?..

Adam derdini, insanlara iyilik etmek için nasıl içinin yandığını dilinin döndüğü kadar anlatmış.

Ak sakallı adam,

— Senin gibi çok kişi başkalarına iyilik yapmak istemiştir şimdiyecek. Bu iyiliğin nasıl yapılacağını bilseydin, bu kadar çok iyilik yapmak istemezdin. İnsanlara iyilik yapmak, kötülük yapmaktan daha zordur. Dünya kuruldu kurulalı bunu becerebilen çok az kişi çıkmıştır... diye adama akıl vermişse de, o dinlemez,

— Ah, dermiş, ben başkalarına benzemem. Hele bir öyle yere geçsem, bütün kötülükleri kaldıracığım yeryüzünden. Aç, susuz kalmayacak. Çıplak, çılsuz kalmayacak. Kavgaya düşecek kalmayacak... Bütün işleri yoluna koyacağım.

Ak sakallı,

— Çok istiyorsun ama, demiş, yapmak istediğin işin nasıl yapılacağını bilmiyorsun. Senden önce de senin gibi yapmak istedikleri işi bilmeyenler çok geldi geçti.

Öbürü,

— İyilik yapmaktan kolay ne var yeryüzünde... demiş.

Sakallı da,

— Eh, demiş, demek o kadar çok istiyorsun iyilik yapmasını, öyleyse buralarda durma. Durmadan gez dolaş... Öyle bir yer gelir, öyle bir zaman gelir, sen de istediğin yere yükselirsin...

İyilik yapmak isteyen kişi, ak sakallının yalnız

son sözlerini dinlemiş, almış başını yürümüş... Orası senin, burası benim, yıllar yılı gezmiş dolaşmış. Her gittiği yerde, insanoğluna iyilik yapmak için, nasıl içinin yanıp tutuştuğunu anlatmış.

Yine böyle gezip, dolaşıp dururken, bütün bir gün, sonra bütün bir gece yürümüş, gökbitimi ışıırken, uzakta bir kent görünmüş. Bu kent çepçevre kale duvarlarıyla çevriliymiş. Kente girilecek kapıyı bulmuş, içeri yönelmiş. Kapıdan kentin alanına girince şaşırılmış kalmış. Nasıl şaşırmasın... Alan insanla dolu... Ben diyeyim yüzbin kişi, sen de üçyüzbin kişi... İnsan yığınının ucu bucağı görünmüyor. O da kalabalığın içine dalmış. Her kafadan bir ses çıkıyormuş. Adam, konuşulanlara kulak vermiş. Şöyle diyorlarmış :

— Yurttaşlar! Ben sizin iyiliğinizi istiyorum. Beni padişah yapması için kargalara söyleyin. Kargalar beni padişah yapsınlar. Göreceksiniz, sizlere çok iyilikler edeceğim. Bu kentin ırmaklarından şerbetler akacak, kaldırım taşları altından olacak. Yağmur yerine gökten şurup yağdırtacağım. Bir eliniz yağda, bir eliniz balda olacak. Her Tanrının günü baklava börek yemekten artık bıkip usanacaksınız. Öyle rahat edeceksiniz ki, rahat sizi rahatsız etmeye başlayacak. Sayın yurttaşlarım! Söyleyin kargalara, beni padişah yapsınlar.

Bütün ağızlardan hep bu sözleri duyan adam şaşırılmış. Bir de yanındakine bakmış ki, yıllarca önce kendisiyle bir dağ başında karşılaştığı ak sakalı göbeğindeki yaşlı adam değil mi...

— Merhaba baba... demiş.

Sakallı da,

— Merhaba oğul... demiş.

— Görüyorum, bu kentten herkes bitürlü konuşuyor. Öyleyse neden bağırıp çağırıyorlar?.. diye ak sakallıya sormuş.

Ak sakallı,

— Herkes salt kendisinin iyilik yapabileceğini sanıyor, ama bu iyiliği nasıl yapacağını bilmiyor da ondan... demiş.

— Bu insanlar hep böyle bağırışır mı?

— Hayır. Seçimden seçime bağırırlar. Burada yılda bir seçim olur. Seçim zamanı gelince herkes kendisinin seçilmesini ister.

— Neden?

— Çünkü herkes salt kendisinin iyilik yapacağını sanır. Hepsi de iyilik yapmak ister. Kötülük yapmak isteyen hiç yoktur.

— Ne seçilir burada?

— Padişah seçilir... Bu ülke başka ülkelere benzemez. Başka ülkelerdeki gibi, burada padişahlık babadan oğula kalmaz. Her yıl halkın içinden yeni bir padişah seçilir. Seçilen padişah, söz verdiği gibi halka iyilik yaparsa padişah kalır, yapamazsa ertesi yıl yeni seçim yapılır. Şimdiyedek bir yıldan çok padişahlık eden çıkmadı.

— Peki, neden «karga, karga!» diye bağırıyorlar?

— Bu ülkede padişahları kargalar seçer de ondan böyle bağırıyorlar.

Derken hava birden kararmış Gökyüzünü bir karga bulutudur kapamış. Karga bulutlarından güneş görünmez olmuş. Kargalar insanların tepesinde

uçuşup gak gaaak diye bağışırlarken, insanlar, da,

— Karga kardeş, karga kardeş, aman beni seç!. diye onlara yalvarırlarmış.

Kargalar böylecene bağıra, uçuşa dursun, içlerinden iri bir karga yere doğru süzölmüş, iyilik yapmak için dağ bayır dolaşan adamın başının üstünde dönmeye başlamış. Dönmüş, dönmüş, en sonunda gak diye pislemiş. Sonra yine göklere yükselmiş.

— Üçte bir padişah oldun, üçte bir padişah oldun!.. diye adama ünlemeye başlamışlar.

Neye uğradığını şaşırان adam da, yanındaki Aksakal'a,

— Nedir, ne oluyor?.. demiş.

Aksakal,

— Burada padişah seçimi işte böyle olur, demiş. Bir karga, birinin başına üç kere pislerse o kişi bu ülkeye padişah seçilir. Sen şimdi üçte bir padişah oldun, demektir. Dua et de, karga yine senin başını seçsin.

Demeye kalmamış, karga yine fır dönüp o adamın başına bir daha etmiş. Alanı dolduranlar,

— Üçte iki padişah oldun, üçte iki padişah oldun!.. diye bağırmışlar.

Karganın üçüncü işini de yine o adamın başına yapmaması için, herkes kendi başını açıp,

— Karga kardeş buraya, karga kardeş buraya!. diye seslenerek kargaya yalvarıyormuş.

Karga bu sözleri dinlememiş. Üçüncü kere de yine o adamın başını seçmiş. Bunun üzerine adamı,

— Padişah oldun!.. diye alıp sallasırt ederek, omuzlarında saraya taşımışlar.

Adam padişah olunca, kendisini padişah yapan kargaların bu iyiliğın unutmamış. Bütün bostanlardaki, tarlalardaki bostan korkuluklarının kaldırılması için bir ferman çıkarmış. Kargaları taşılayan, kışlayanları mahkemeye verip cezalandırmış. Bununla da kalmamış, her evin kargalara günde bir avuç yem atmasını buyurmuş.

Halk, mırıl mırıl mırıldanmaya başlamış ama, padişahın gözü kargalardan başkasını görmüyormuş. Böylece ilk yılı geçirmişler. Yeni seçime girmişler.

O ülkenin kişileri yine kentin alanına toplanmışlar. Yine herkes kendisinin seçilmesi için kargalara yalvarmaya başlamış. Yine hepsi de insanlara iyilik yapmak istediklerini söylüyorlarmış. Kargalar bulut bulut gelmişler. Yine gök kararmış. Gök sesleri göklerde uğuldamış. Her yıl padişahı bir karga seçerken, bu yıl, padişahı gördükleri iyiliğe teşekkür için, on karga birden gelip, eski padişahın başına üçer kere pislemişler. O adam yine padişah olunca kargaların bu iyiliğini unutmamış, herkesin evinde yirmi karga beslemesini zorunlu kılmış. Kargalara, soğuktan, rüzgârdan korunmaları için yuvalar yaptırmış. Kargalar beslene beslene büyüdükçe büyümüş, yağlandıkça yağlanmış. Her bir karga bir hindi kadar olmuş.

Derken yine seçim zamanı gelmiş. Padişahı hiç sevmeyen halk mırıldanmış durmuş, ama neye yarar, bu seçimde hindi kadar yüz karga birden üçer kere, yine eski padişahın başını beğenmişler.

Üçüncü kere padişah olan adam,

— Kargaların üstünde hiçbir bit bulunmayacak... Bitler ayıklanıp, kargalar temizlenecek. Kargaların ayaklarını cilâlayacak, gerilerini yağlayacaksınız!.. diye ferman çıkartmış.

Kargalar beslene, bakıla, koyun kadar olmuşlar, hem de gündengüne çoğalıyorlarmış. Bir zaman gelmiş, çoğalan, irileşen kargalar kente sığışamaz olmuş.

Yine seçim zamanı gelmiş. Bu seçimde padişaha daha çok teşekkür için, beşyüz karga birden üçer kere yine eski padişahın başını beğenmiş.

Padişah da, kargalara o kadar iyi baktırmış ki, kargalardan kendilerine kentte yer kalmayan insanlar, evlerini, yurtlarını kargalara bırakıp, dağlara bayırlara düşmüşler. Beslenen kargalar sığır kadar irileşmişler.

Bir seçim daha olmuş. Havada sığır kadar iri kargalar uçmaya başlamış. Onların gürültüsünden kulaklar sağır oluyormuş. Kargalar, padişaha olan borçlarını ödemek için, bu sefer hep birden gelip, padişahın tepesine teşekkürlerini bırakmışlar.

İnsanlar, yeniden seçilen padişahı saraya götürmek için yaklaşıncı bir de bakmışlar ki, karga tersinden bir tepe... Padişah da bu tepenin altında boğulmuş, ezilmiş.

Oradaki insanlar, sevinç içinde, yentiden,

— Karga kardeş, beni seç. Karga kardeş, beni seç!.. diye bağışmaya başlamışlar.

BİR ÇİN HİKÂYESİ (*)

Kung-Su, Güney Çin Denizinde, küçük bir balıkçı kasabasıdır. Şirin kasabanın hemen bütün halkı, balıkçılıkla geçinir...

Pung-Çiyang'ın balıkçı kahvesinde bir sabah, nerden, nasıl geldiği beli olmayan bir kedi yavrusu miyavlamaya başladı. İhtiyar Pung, sıkı kedi yavrusunu iri avuçlarının arasına aldı. Küçük tekirin süt mavimsi gözlerine baktı,

— Seni bana Allah gönderdi!.. diye söylendi. Sonra çırağına,

— Bu küçüğün adı, Çung Ban... Buna iyi bak!.. dedi.

(*) Bu kitapta toplanan masallar, Türkiye'de düşün özgürlüğü tarihi bakımından ilginçtir. Bu yazılar, 1955-1957 arasında «Akbaba» dergisinde ve «Demokrat İzmir» gazetesinde yayınlandı. Çoğunu, zorlukla ve takma adlarla yayınladım. Okuduğunuz bu hikâyedeki olay, ilk yazılış biçimiyle Türkiye'de geçiyordu. Ama birçok dergilerden geri çevrilince, bu hikâyeyi uydurma bir Çin'li yazar adıyla, olay Çin'de geçiyormuş ve hikâye çeviriymiş gibi, dergide yayınladım. Aynı hikâye, birkaç ay sonra, başka bir dergide, çevrilmiş bir Çin hikâyesi olarak çıktı.

Çung-Ban, küçük maskara, birkaç gün içinde gelişti, büyüdü.

Yalnız Pung Amca'nın değil, bütün müşterilerin sevgilisi oldu. Çung-Ban'ın kötü bir huyu vardı, hırsızlık... Aşağı yukarı her kedi hırsızdır. Ama Çung-Ban gibisi görülmemiştir. Daha altı aylık var yoktu, bütün komşular şikâyeteye başladılar. Her sabah, daha gün ağarmadan vazifesine sadık bir memur gibi, işe çıkar öğleye kadar bütün mahalleyi talan ederdi. Girmedığı mutfak, karıştırmadığı teldolap yoktu. Ocakta kaynayan tencerelerin kapağını açıp, içinden sıcak sıcak bir parça balığı çalmadığı gün olmazdı. Çung-Ban'ı, bütün zararına, hırsızlığına rağmen herkes seviyordu. Çünkü, o kadar kurnazca hırsızlık yapıyordu ki, onun yüzünden zarara uğrayanlar bile, bu hırsızlıkları Çung'un muziplikleri diye karşılarlardı.

Bir gün, Pung Amca'nın kahvesine bir müşteri geldi. Elindeki balık dolu kesekâğıdını rafa koyduktan sonra, kâğıt oyununa daldı. Neden sonra kahveden çıkarken elini raftaki kesekâğıdına atınca, ağzı bir karış açık kaldı. Kesekâğıdının hiçbir yeri bozulmamıştı, fakat içi balık yerine havayla doluydu. Yalnız, altından bir delik açılmıştı. Çung'un, bu kadar kalabalık müşteriden hiçbirini farkına varmadan, balıkları teker teker kesekâğıdından boşaltması, herkesi şaşırtmıştı.

Çung'un hırsızlıktaki maharetinin bu kadar takdir edilmesinin önemli bir sebebi vardı. Kung-Su kasabasında hırsızlık etmeyen insanın on paralık itibarı yoktu. Çalmak ayıp değildi. Ayıp olan, çalarken

yakalanmaktı. Hırsızlık sırasında yakalananlar, bütün kasabada beceremedikleri, işi yüzlerine, gözlerine bulaştırdıkları için rezil olurlardı. O kadar ki, hırsızlık yapmayan erkeğe, karısını geçindiremez diye kız vermezlerdi.

Kunp-Su kasabasının sembolü haline gelen Çung, yıldan yıla evsanevi bir yaratık oldu.

Ondört yaşına gelince, zavallı Çung'un gözlerine perde indi. Görmeyen gözleriyle de, bir zaman mesleğine devam etti.

Bir insan gibi mutfak kapılarının mandalını açar, ocağın başındaki kadın, başını arkasına döndürünceye kadar, ızgaradaki balığı kapar kaçardı.

Kocalarına akşam yemeği yetiştiremeyen gevezeler kadınlar, hırsız Çung'u bahane ederler,

— Ne yapayım? Balığı ocaktan Çung çaldı!.. derlerdi.

Bir sabah, Çung'un cesedini yüksek bir duvarın dibinde buldular. Çung, vazife başında ruhunu teslim etmişti. Bütün Kunp-Su kasabası halkı, gözyaşı döktü, matem tuttu. Çung'a büyük bir cenaze töreni yapıldı. Çoluk çocuk, genç ihtiyar, mezarının başında toplandılar.

Çung'un arkasından, kasabayı bir sessizlik aldı. Ama iki ay sonra bir mucize oldu. Zavallı Çung'un mezarı üstünde büyük bir bina yükseldi: Vergi dairesi...

Kunp-Su kasabası halkı, birbirlerine vergi dairesini gösterip,

— Çung'un ruhu hortladı!.. dediler.

KÖTÜLERİN BAKAMADIĞI MÜCEVHER

Bir varsa bin yokmuş. Yeni zaman içinde, her yer duman içinde, Sputnik fırır döner iken, atom çatlar patlar iken, ben küfeyi devirmiş yatar iken, yeryüzünün bir ülkesinde çok zengin bir hazine varmış. Paradan puldan yana tamtakır olan bu hazine, değer biçilmez tarihi eşyalarla tıklık tıklım dolu imiş. Hem de ne eşyalar... Yedi ülkenin topraklarını çiğnemiş atların nalları, altın işlemeli sırma püsküllü kırbaçlar, uzun uzun kılıçlar, süslü yatağınlar, zağlı palalar, işlemeli kalkanlar, hep bu hazinede dolu imiş. Hele bu kırbaçlar o kadar süslü püs!ü imiş ki, bu güzel kırbaçlara bakınca, bunların, hayvan sağrılarında şaklatmak için mi, yoksa güzel esir kadınların kalçalarını gıdıklamak için mi yapıldığını insan anlayamazmış. Kılıçlar öyle uzun, öyle büyük, öyle kocamanmış ki, bu kadar kocaman kılıçlarla savaşımların karşısında, olsa olsa ancak ya deve, yada fil olabilirmiş.

Bütün bunlar öyle değerli eşyalarmış ki, bunları satın almaya yeryüzündeki bütün paralar yetmeyeceği için bunların kaç para ettiğini hiçbir zaman kimse bilmezmiş. Ama bunların, çok değerli eşyalar oldukları, hazine dairesinde sıkı sıkı saklanmala-

rından koruyucu askerlerin de o hazineyi gece gündüz beklemelerinden belli imiş. Gelgelelim, bu eşyaların ne kadar büyük değeri olduğunu herkes anlamamış. Bunlar hazineden çıkarılıp da yol üstüne atılsa, hiç kimse başını çevirip bunlara bakmamış bile. Bunların değeri, ancak hazineye konulunca belli olurmuş.

Başka ülkelerin hazineleri bu kadar zengin değilmiş. Değilmiş ama, onların hazinelerinde bir mücevher varmış ki, öyle bir mücevher de bu hazinede yokmuş.

O ülkede yaşayanlar, «Nasıl edelim de şöyle bir mücevher de biz ele geçirelim!» diye düşünür dururlarmış. Bir de o mücevherlerden olsa kendilerinde, onların hazinesi yeryüzünün en zengin hazinesi olacakmış. Ama o mücevheri bulmak, ele geçirmek, yapmak, çok, ama çok zormuş. Çünkü bu mücevher, yüzlerce, binlerce insandan yapılmış. Ne kadar çok insandan yapılırsa, mücevherin değeri o kadar artmış. Başka ülkelerin hazinelerindeki bu mücevherin en büyüğü yumurta kadarmış. Bunlar, o mücevherin ceviz hattâ fındık kadarına bile çoktan fitmişler. Bu mücevherin özü demirdenmiş, ama toprak altından çıkan, bildiğimiz demirden değil. Bu mücevherin demiri, insan kanındaki demirden olurmuş. Bir insanın bütün kanında, bir miligramdan bile daha az demir olduğuna göre, o mücevherin fındık kadarını bile yapabilmek için, binlerce insanın kanlarını vermesi, bu uğurda ölmesi gerekirmiş. Kandaki demirden yapılan mücevher pırıl pırıl parlarmış. Bakınca ışıklı parıltısına gözler dayanamamış. Altın parıltısı, yanında sönük kalırmış. Güneşten bile

parlakmış. Bu parlaklık, insan gözündeki, insan bey-
nindeki fosfordan elde edilmiştir. Binlerce insanın
beynindeki, gözündeki fosfor, kandan çıkarılan de-
mirin üstüne sürülmüş. Öyle ki, bu kan demirinin
üstünde milyonlarca küçücük göz, ısı ısı yanarmış,
boncuk boncuk parlarmış. Bu mücevheri yapabilmek
için binlerce kişi, kanlarını, beyinlerini, gözlerini ver-
meliymiş. Ama iş bu kadarla da bitmezmiş ki... Mü-
cevherde, kan demirinden, beyin ve göz fosforun-
dan başka, yine insan canından süzölmüş magnez-
yum alevleri yanar, karbon parçacıkları parlar, sod-
yum, potasyum, kalsiyum kristalleri, klorofil renkle-
ri içinde ışıdarmış. Binlerce insanın kemiklerinden
çıkan kalsiyumla ancak fındık kadarlık bir mücevher
yapılabilirmiş. Bundan başka bu mücevher, birdenbi-
re yapılamazmış. Bir gün, bir hafta, bir ay, bir yılda
değil... Yüzlerce yılda, küçücük parçalar birike biri-
ke, ancak bir fındık kadar mücevher elde edilebilir-
miş.

Dünyanın en zengin hazinesi kendisinde olan
ülkenin kralı, nazırları, hazinelerinde değer biçilmez
at nalları, süslü kırbaçlar, işlemeli yularlar, kılıçlar,
paralar olduğu halde, bu mücevherin olmayışına çok,
ama pek çok üzülmüştür. O ülkede de pek çok ki-
şi bu mücevheri elde edebilmek için kanlarını akıt-
mışlar, canlarını vermişlerse de, bu iş zaman zaman,
yer yer, ayrı ayrı olduğundan, onların kanlarındaki
demir, beyinlerindeki fosfor, kemiklerindeki kireç
şurda, burda, parça pürçük yitmiş, gitmiş. Bitürlü
biraraya getirilip o mücevherlerden yapılamamış.

Hazinede ille de bu mücevherden de bulunma-
sını isteyen kral ve nazırlar, binlerce sığırı, öküzü,

eşeyi kurban edip onların kanından, canından bu mücevherleri yapmak istemişlerse de yine olmamış. Elde edilen şey, mücevher değil, pis, çirkin, kara bir toprakmış. Ne yapsak, ne etsek, diye uzun uzun düşünmüşler. Sonunda, bu mücevherlerden çok olan ülkelerden bir parçacık istemeye karar vermişler. Komşu ülkelerden birinin başbuğu,

— Siz hazinenizdekileri bana verirseniz. ben de size bu mücevherlerden birazcık veririm... demiş.

Karşılıklı oturup konuşmuşlar. Önce bir ticaret, arkadan da bir siyaset anlaşması yapmışlar. Mücevheri verecek olan ülkenin adamları zengin hazineye girip, kılıçlardan, kalkanlardan, kırbaçlardan, nallardan en beğendiklerini almışlar. Her istediklerini aldıktan sonra, fındık kadar mücevheri onlara vermişler. Mücevher hazineye girmiş ama, gelgelelim bu mücevher, o kadar parlakmış ki, gözlerini kırpmadan güneşe bakan kral, nazır, saray adamları bile bu mücevhere bakamıyorlarmış. Bakar bakmaz, gözleri kamaşıp yere yıkılıyorlarmış. Bakanların içinde kör olanlar bile varmış Mücevheri veren ülkeye, bu ne iştir diye sormuşlar. Gelen cevapta şöyle deniliyormuş: «O mücevher, öyle bir mücevherdir ki, ona kötü gözle bakanlar kör olur. O mücevherlere yalnız iyiler, doğrular, içi dışı bir, özü sözü doğru olanlar bakabilir.»

Bunun üzerine bir şaşkınlıktır başlamış. Bu mücevheri getirenler de yaptıkları işten vazgeçmişler ama, işiştan geçmiş. Yalnız, ülkenin iyi, doğru kişileri mücevhere bakabiliyormuş.

Ülkenin kralı, ülkesindeki bütün bilginleri toplamış. Onlara,

— Ben, demiş, iyi, doğru bir kişiyim. Buna inanıyor musunuz?

Bilginlerin yarısı hiç sesini çıkarmamış. Öbür yarısının çoğu,

— Sen iyi, doğru bir kişi değilsin!.. diye bağır-mışlar.

Yalnız, şeytanın sütkardeşi olan birkaç bilgin, krala,

— Sen, demişler, iyilerden de iyisin, doğruların en doğrususun!..

Kral kendisine karşı gelen bilginlerin iki dudak-larını sıırımla diktirip, ağızlarını kapatmış. Sorusuna hiç ses çıkarmayanlara da,

— Size bu ülkede bilginlik yasak!.. demiş.

İyi, doğru kişi olduğunu söyleyen bilginlere,

— Öyleyse, ben neden bu mücevhere bakamı-yorum? Siz bilgin-seniz, göreyim sizi, öyle bişey ya-pın ki, ben bu güzel mücevhere bakmak zevkenden yoksun kalmıyayım. Bu işi kim becerirse, sarayın baş bilginini olacak... demiş.

Bunun üzerine şeytanın sütkardeşi olan bilgin-ler, krala,

— Haşmetlû efendimiz, demişler, mücevheri ters koyarsanız, yani başaşağı getirirseniz, gözleriniz ra-hatsız olmadan ona bakabilirsiniz.

Kral,

— Gözlerim kör olmaz mı, kamaşmaz mı?.. di-ye sormuş.

— Hayır, hiçbişey olmaz.

Bilginlerin dediği gibi yapmışlar. Mücevher ba-şaşağı gelince, kral, nazırlar, bütün saray adamları ona rahat rahat bakmaya başlamışlar.

BAY ÖKÜZ'LE BAY AHMET

Bir zamanlar, ülkenin birinde bir Ahmet Bey varmış. Arpa, mısır, saman alışverişi yaparmış. Çok zenginmiş. Zenginmiş ama, har vurup harman savurmayı da sevmezmiş. Tutumlu bir kişiymiş. Karısı, bigün Ahmet Bey'e,

— Çocuğun ayakkabısı eskidi. Yeni ayakkabı almak gerek... demiş.

Ahmet Bey, karısına kızmış :

— Bu nasıl iştir? Annem bana iki-üç yılda bir ayakkabı alırdı da babam yine kızardı. «Bizim zamanımızda bir ayakkabı beş-on yıl giderdi.» diye söylenirdi. «İnsanlarda namus kalmamış, herşeyi çürük çarık yapıyorlar.» derdi. Şimdi bizim oğlumuz iki ayda bir ayakkabı paralıyor. Sende hiç mi insaf kalmadı?..

Kadın,

— Suç benim değil, demiş, ayakkabıyı eskiten ben değilim.

Kadın bu kızgınlıkla oğluna çıkmış :

— Sen ne biçim çocuksun... Baban da, ben de bir ayakkabıyı iki yıl giyerdik. Şimdiki zamanın çocuklarında hiç insaf kalmamış. İki ayda bir ayakkabı eskitilir mi?

Oğlan,

— Suç benim değil, demiş, siz de biliyorsunuz, ben eskiden bir ayakkabıyı bir yıl giydim. Sonra ancak altı ay giyebildim. şimdi her şey bozuldu yer-yüzünde... Bir ayakkabı iki ayda paramparça oluyorsa ben ne yapayım? Satıcılarda ahlâk kalmamış. Çürük ayakkabı satıyorlar.

Anne ile oğul, her zaman ayakkabı aldıkları satıcıya gitmişler. Neden çürük ayakkabı yaptığını sormuşlar. Satıcı,

— Bunun suçu benim değil, demiş. Ayakkapların çürüklüğünden şikâyetçi olan bir siz değilsiniz. Herkes de sizin gibi. Ben de bu çürük ayakkabıları beğenmiyorum. Ama ne yapayım ki, şimdi zaman değişti. İnsanlarda ahlâk kalmadı. Kunduracılar, hep böyle çürük kundura yapıyorlar.

Kunduraların çürüklüğünden o denli çok yakınmış ki, satıcı da, kunduracıya gidip, neden sağlam kundura yapmadığını sormuş. Kunduracı,

— Bunda benim suçum yok, demiş. Ben kundura yapmak için aldığım gereçlere, eskisinden daha çok para veriyorum. Ama ne kadar çok para versem işe yaramıyor. Eski insanlar daha namusluydu. Sağlam gereç satarlardı. şimdiki köseleler, deriler çürük, dayanıksız. Bunda benim hiç suçum yok.

Kunduracı sinir içinde, deri kösele aldığı tüccara gitmiş. Neden dayanıksız, çürük deriler, köseleler sattığını sormuş. Derici,

— Benim hiç suçum yok, demiş. Ben dayanıksız deri, kösele satıp da, alıcılarımı kaçırmak ister miyim? Ama zaman değişti kardeşim. şimdi insanlarda ahlâk, namus kalmadı. Kaç deri fabrikası de-

ğıştırdım. Hepsi de kötü, dayanıksız deri yapıyor.

Derici, işi bu kadarla bırakmamış. Alışveriş ettiği fabrikanın sahibine gitmiş.

— Sizin çürük derileriniz, köseleleriniz yüzünden ben utanılacak duruma düşüyorum... demiş.

Fabrikanın sahibi de,

— Ne desen doğru, kardeşim, demiş. Ama benim hiç suçum yok... Eski zamanlarda fabrikamızda işlemek için aldığımız ham deriler sağlam çıkardı. Şimdi insanlarda hiç ahlâk kalmamış. Hem eskisinden pahalı, hem de çürük deri satıyorlar...

Fabrikanın sahibi, kendisine ham deri satan tüccara, gelen şikâyetleri anlatmış. Deri tüccarı,

— Çok doğru, demiş, şimdiki deriler eski deriler gibi sağlam çıkmıyor. Ama derilerin sağlam olmaması benim yüzümden değil. Biz bu derileri mezbahaya kasaplık hayvan getiren sürü sahiplerinden alıyoruz. Eskiden, insanların ahlâkı gibi, aldığımız deriler de sağlamdı.

Deri tüccarı da, kendisine öküz derileri satan sürü sahibine çıkmış. Sürü sahibi,

— Bunda benim suçum yok, demiş. Şimdi zaman değişti. Yalnız insanların ahlâkı değil, öküzlerin derisi de bozuldu. Ben size kendi derimi satsam, neden çürük deri satıyorsun diye, bana kızmaya hakkınız var. Ama ben size kendi derimi değil, öküzün derisini satıyorum. İnanır mısınız, öküzlerde bile namus kalmadı. Suç benim değil, öküzün.

Sürü sahibi, sürekli şikâyetler karşısında, mezbahaya götürceği öküzlerden birini yakalamış. Ona şöyle söylemiş :

— Beni tüccara karşı utandırmaktan hiç sıkılmı-

yor musun? Senin yüzünden bana çıkıyorlar. Siz öküz milletin derileri eskiden daha sağlam olurdu. Şimdi deriniz bile bozuldu.

Öküz, boynunu bükmüş, şöyle söylemiş :

— Bunda biz öküzlerin en küçük suçumuz yok. İşte, beni ele alın. Ben, bütün gücümle, etimle, boynuzumla, gübremle, derimle sahibime yararlı olmaya çalışıyorum. Nasıl olsa insanlar beni kesip derimi yüzecekler. Hiç insanlara daha sağlam, daha kalın deri vermek istemez miyim? Ama ne yapayım ki zamanlar değişti şimdi. Bizim derilerimiz, babalarımızın derileri gibi sağlam, dayanıklı olmuyor. Ama buna ben ne yapabilirim? Derimi kalınlaştırmak, sağlamlaştırmak elimde değil... Önüme arpa diye koydukları şeyin yarısı toprak, kum... Saman diye çürümüş ot veriyorlar. Hem de eskiden verdiklerinin yarısı kadar bile değil... Bu kadar yemle işte bu kadar deri olur.

Öküz, derisinin aşğılanmasından çok üzölmüş. O üzüntüyle, sahibine gİtmİş;

— Neden bana iyi bakmıyorsun? demiş, hem az, hem de karışık, bozuk yem veriyorsun. Kemiklerim irileşmiyor, derim kalınlaşmıyor. Senin yüzünden suçlu öküzlere yüklüyorlar.

Öküzün sahibi şöyle demiş :

— Doğru söylüyorsun ama suç benim değil. Biliyorsun, benim küçük tarlamdan çıkan arpayla saman hayvanlarıma yetmiyor. Ben de gidip, arpa tüccarı Ahmet Bey'den sizin için saman, arpa alıyorum. Bay Öküz, şimdi dünya değişti. Namuslu kişi kalmadı. Arpa tüccarı Ahmet Bey, hem fiyatları artırdı,

hem de karışık, katkılı mal satıyor. Ben de sana eskisi kadar bol ve iyi yem veremiyorum.

Adam, Öküz'ün sözlerine öylesine alınmıştı ki, hemen tüccar Ahmet Bey'e gitmiş. Neden hayvan yemlerini karışık, bozuk, pahalı sattığını sormuş.

Tüccar Ahmet Bey de,

— Çok doğru söylüyorsun, demiş. Ama benim bunda hiç suçum yok. İnsanlarda ahlâk kalmadı. Zamanlar çok değişti. Eskiden oğluma aldığım bir ayakkabı bir yıl giderdi. Şimdikiler iki ay zor dayanıyor. Hem daha pahalı, hem de çürük... Yalnız ayakkabı mı?.. Elbise de, giyecek de, yiyecek de, herşey buna göre... Çoluk çocuğumun geçimini sağlayabilmek için, başkaları bana ne yapıyorsa, ben de onlara öyle yapmak zorunda kalıyorum. Ama bunu istemeden yaptığımı inan... Benim hiçbir suçum yok.

Tüccar Ahmet Bey, o kızgınlıkla kunduracıya gitmiş. Kunduracı, fabrikaya, fabrikanın sahibi ham dericiye, ham derici sürü sahibine, sürü sahibi Öküz'e, Öküz kendi sahibine, Öküz'ün sahibi Tüccar Ahmet Bey'e gitmiş. Herkes birbirine,

— Çok doğru söylüyorsun ama, bunda benim hiç suçum yok. Şimdi zamanlar değişti. İnsanlarda namus, ahlâk diye bişey kalmadı... demiş...

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tahtaboşa...

DÜNYANIN EN BÜYÜK KRALI VE TAHTAKURUSU

Bir varmış bir yokmuş... Kiminde az olan, kiminde çokmuş. Karnı tok olanın gözü aç, gözü aç olanın karnı tokmuş. Vur vuranın, kır kıranın, Ali kıran baş kesenin çok olduğu bir yerde, insafın hiç olmadığı bir zamanda bir ülke varmış. Bu ülkede yaşayanlar yılın bir günü tartılırlar, kim daha ağır gelirse, o ülkenin kralı olurmuş. O yüzden orada yaşayanlar, kral olabilmek için durmadan dinlenmeden yerler, içerlermiş ki, şişmanlasınlar da tartıda ağır çeksinler.

O ülkede cılız, sıska, kanı iliği kurumuş biri varmış. O da öbürleri gibi, gece gündüz,

— Ah bir kral olsam, ah bir kral olsam... der dururmuş...

Böyle dermiş ama, gözünde yaşı var, tasında aşı yokmuş. Ne yesin, ne içsin de şişmanlasın?..

Bir gece, kulübesinde hart hart kaşınmaya başlamış. Hem tatlı tatlı kaşınır, hem de biyandan acı acı düşünürmüş :

— Ah, nasıl bir kral olsam, ah nasıl bir kral olsam...

Kemiğine yapışan derisini bişey ısırp duruyormuş. Adam, elini sırtına atmış, bacaklarının arasına bakmış, bitürlü bu ısıran şeyi bulamamış. Elinden başka bişey gelmeyince de boyuna kaşınır, durmadan da,

— Kral olsam, kral olsam... dermiş.

O, böyle söylenirken, kulağına vızıltı gibi bir ses gelmiş. Kulak kabartmış. Vızıltı şöyle dermiş :

— Bu adamın da, hiç kanı canı yok...

Adam sabaha kadar,

— Ah kral olsam... deyip kaşındıkça, o vızıltı da,

— Bunda ne kan, ne can var... dermiş.

Sıksa adam,

— Kimdir o?.. diye karanlığa sormuş. Karanlık-tan vızıltı,

— Benim!.. Ben, tahtakurusu!.. demiş.

— Neredesin?

— İki kürek kemiğinin ortasında.

— Şöyle gel de seni bir göreyim...

Tahtakurusu, adamın sırtından dizine gelmiş. Açlıktan zar olmuş bir tahtakurusu, karnında bir sıkımlık kan yok. Adam,

— Ne söylenip duruyorsun?.. demiş.

Tahtakurusu da ona,

— Bütün gece vücudunda dolaştım, emecek bir damla kan bulamadım. Ya sen ne söylenip duruyorsun?.. demiş.

Adam, tahtakurusunu iki parmağının arasına almış, tam ezeceği sırada tahtakurusu,

— Beni ezme, ben senin kral olmana yardım ederim... demiş.

— Sen bir tahtakurususun, benim kral olmama nasıl yardım edersin?

— Sen beni besle, ben de seni beslerim. İkimiz de şişmanlarız. Sen şişmanlayınca kral olursun, ben de senin sayende yaşarım.

— Peki ben seni nasıl besleyeyim?

— Senin hiç düşmanın yok mu? Beni düşmanlarının yanına götür, bırak. Ben onların kanını emerim. Öyle emerim ki şaşarsın. Eme eme kanlarını kuruturum. Sen de onların nesi var nesi yoksa hepsine konarsın.

Tahtakurusunun bu sözleri sıskanın aklına yatmış ama, düşünmüş taşınmış, hiçbir düşmanı yok... Tahtakurusuna,

— Benim düşmanım yok ki... demiş.

Tahtakurusu da ona,

— Nasıl olur? demiş, yeryüzünde her yaratığın düşmanları vardır. Senin de düşmanın vardır ama, haberin yok. Hele bir düşün bakalım...

Adam düşünmeye başlamış :

— Acaba düşmanım kim? Şu mu, bu mu, o mu, yoksa öbürü mü?

Tahtakurusu,

— Bu saydıklarının belki hepsi de senin düşmanlarındandır da sen bilmiyorsun. En korkunç düşman, sana güler yüz gösteren sinsi düşmandır... demiş.

Adam,

— Doğru... demiş, tahtakurusunu alıp, bir komşu evin penceresinden içeri bırakmış. Kendisi de

çullarının arasına girip uyumuş.

Ertesi gece yine,

— Ah bir kral olsam, ah bir kral olsam... deyip dururken, o sesi yine duymuş ama, daha kalınlaşmış bir sesmiş.

Bir de bakmış, tahtakurusu. Ama tombul bir tahtakurusu,

— Bak, bir gecede fıstık gibi oldum, beni götür de düşmanın kanını emeyim... demiş.

Adam yine komşusunun evine götürmüş tahtakurusunu.

Daha ertesi akşam, fındık kadar irileşen tahtakurusu yuvarlana yuvarlana gelmiş,

— Bak gördün mü, ne kadar oldum, demiş, bana sen düşmanlarının kanını emdir, daha da büyürüm.

Adam,

— Sen şişmanlıyorsun ama, demiş, bana bişey olduğu yok.

— Acele etme, çok geçmeden sen de o kadar şişmanlayacaksın ki, sonunda seni kral yapmak zorunda kalacaklar.

Adam, her gece tahtakurusunu komşusunun evine bırakır, ertesi gece tahtakurusu döner gelirmiş. Gelirmiş ama, her seferinde biraz daha irileşerek. İrileşe irileşe, ceviz kadar, elma kadar, fare kadar, olmuş.

Fare kadar olunca, komşusu artık bu tahtakurusunun yüzünden evinde duramaz olmuş, çoluğunu çocuğunu alıp başka bir yere çıkmış. Sıksa da, komşusundan boşalan eve taşınmış. Ağaçlarındaki meyveleri, bahçesindeki sebzeleri yemeye başlamış. Böy-

le böyle sıskacık adam da toplanmış, az çok kendine gelmiş. Ama tahtakurusu,

— Benim karnım aç, bana emecek kan bul!.. dermiş.

Adam boyuna, «Acaba benim düşmanım kim?» diye düşünürmüş.

— Dün sabah filan kişi hatırlamı sormadı, sakın düşmanım olmasın?

— Yoksa benim düşmanım falanca mı? Evet, o olacak. Çünkü hiç bana selâm vermiyor!

— Belki de düşmanım işte şudur. Şimdiye kadar hiç bana yardım etti mi?

Tahtakurusunu alır, her gece bir düşmanının evine salıverirmiş. Tahtakurusu da düşman kanı eme eme, kedi kadar olmuş, derken tavşan kadar olmuş. Bir evden içeri girdi mi, kim varsa gırtlığına yapışır, kanını emer, öldürürmüş. Tahtakurusunun sahibi de, ölen adamın evine, malına konarmış. Konunca da yer içer, şişmanlarmış. Ama tahtakurusu hiç durmaz,

— Bana düşmanını göster, kanını emeyeğim. Benim karnım aç!.. dermiş.

Artık tahtakurusu azgın bir buldog köpeğine dönmüş. Kimi görse hırlar, üstüne atılmış. Sahibine karşı da, sadık bir köpek gibiymiş. Hiç onun sözünden dışarı çıkmazmış. Adam, tahtakurusunu iplerle bağlamış. Tahtakurusu ipleri sökmüş. Zincire bağlamış, zincirleri koparmış. Kan emip, karnı doyduğu zaman yatıp uyuyor, karnı acıkınca bitürlü uslu durmuyor, hep bağırıyormuş :

— Karnım aç, bana düşman bul, kanını emeyeğim...

Adam, birisinin kızını ister, kızı vermezlerse onu

düşman bilirmiş. Hemen tahtakurusunu üstüne salarmış adamın. Birisi yanlışlıkla ayağına bassa,

— Vay benim düşmanımsın!.. diye onu tahtakurusuna yedirirmiş.

Tahtakurusu boğa kadar olmuş. Adam da şişmiş de şişmiş. Sonunda kral seçimi için, tartılma zamanı gelmiş. Herkes gibi o adam da tartılmış. Adam o kadar ağırmış ki, tartıldığı odun kantarı çekmemiş, kopmuş.

Ahali,

— Şimdiye kadar başımıza hiç bu kadar büyük bir kral gelmedi. Tarihimizin en büyük kralı... Yaşasın Büyük Kral!.. diye alkışlayarak yeni kralı saraya taşımışlar. Azgın tahtakurusu da kralın yanibaşında tahtın yanına kurulmuş. Gece olunca tepinmeye, bağdırmaya başlamış :

— Karnım aç... Kan isterim, can isterim!..

Kral, Baş Nazırını çağırmış,

— Krallığımızın içinde bana düşman olanlar kimlerse, çabuk bul getir... demiş.

Baş Nazır,

— Aman efendimiz, demiş, ülkenizde hiç kimse size düşman değildir. Siz zorla kral olmadınız ki... Sizi millet tarttı. Herkesten ağır geldiğiniz için kral oldunuz. Sizin düşmanınız yoktur.

Kral,

— Olmaz öyle şey, diye bağırarak, ben bir kral olayım da benim düşmanlarım olmasın... Çabuk, bana düşmanlarımı bulup getirin!

Baş Nazır bu işe şaşmış ama, ne yapsın, Kralın fermanı... Bütün nazırlara, nazırlar da kendilerinden sonra gelenlere emir vermiş.

— Nerede kralımızın düşmanı varsa tutup getirin!

Başlamışlar düşman aramaya... Ama düşman yok. Baş Nazır, kendi başından korktuğu için,

— Her kim sağa bakarsa kralımızın düşmanıdır, tutup getirin!.. demiş.

Bu emri duymayıp sağa bakanları kralın düşmanı diye getirmişler. Tahtakurusu, bunları bir solukta yemiş. Yemiş ama doymamış :

— Ben kan isterim, karnım aç!..

Başını duvarlara vurdukça sarayın temelleri sarsılmış. Baş Nazır,

— Her kim sola bakarsa kralımızın düşmanıdır... demiş.

Hiç kimse sağa sola bakamaz olmuş. Yanlışlıkla bakanları tutup getirmişler. Fil kadar olan tahtakurusu bunların üzerine atılıp kanlarını emmiş, daha da şişmiş.

— Karnım aaaç!.. diye bağırdıkça yer gök sarsılmış.

Tahtakurusuna düşman bulabilmek için, ileri bakan, geri bakan, aşağı bakan, yukarı bakan, hep düşman sayılmış. Artık o ülkedekiler, kralın düşmanı sanılıp da canlarından olmamak için, gözlerini kapamışlar, hiçbir yere bakmamışlar. Ama kral,

— Bana düşman lâzım. Çabuk düşman bulun!.. diye kükrermiş.

Nasıl kükremesin? Kan eme eme saraya sığmayacak kadar irileşen tahtakurusu, öyle azmış ki, krala bile,

— Ya bana emecek kan bulursun, ya senin kanını emerim!.. demeye başlamış.

Kral, düşman bulamazsa, kendi canından olacak. Kralın düşmanı olmamak için hiç kimse de evinden dışarı çıkmıyormuş. Ne yapsınlar? O ülkede bir «Düşman Arama - Bulma» örgütü kurmuşlar. Tahtakurusuna hergün daha çok düşman gerekli olduğundan, örgüt de gündengüne genişliyor, büyüyormuş. Herkes kendi canını korumak için, birbirini,

— Bu, kralımızın düşmanıdır!.. diye haber vermeye başlamış.

Ama bitürlü tahtakurusunun karnı doymuyormuş. Nasıl doysun? Kan emdikçe şişiyor, şiştikçe acıkıyormuş.

Evlerinde gizlenen insanları zorla dışarı çıkarırlar,

— Bugün günlerden nedir? diye sorarlarmış.

Günlerden çarşambaysa,

— Bugün çarşamba... diyenleri kralın düşmanı diye yakalar, tahtakurusunun önüne atarlarmış.

Artık herkes çarşambaya, perşembe demeye başlamış. Ama bu da yetmemiş. Tahtakurusunun ayakları yerde, sırtı bulutlarda. O kadar büyümüş. Krala hırlar,

— Bana emecek düşman kanı bul, karnım aç! Yoksa seni yer yutarım!.. dermiş.

Kral, tahtakurusunun korkusundan, çevresindeki herkesi düşman görmeye başlamış. Sarayda kim varsa,

— Siz benim düşmanımsınız!.. diye bağırır, onları tahtakurusunun fırın ağzı kadar geniş, alevli ağzına atarmış.

Bütün nazırları, baş nazırları, en yakınlarını bile

tahtakurusuna vermiş. Sonunda «Düşman Arama - Bulma» örgütünü de tahtakurusuna yedirmiş. Tahtakurusu o kadar büyümüş ki, hantal, iri vücudu, bütün ülkenin üstüne çökmüş. Çenesini açıp, boğa yılanı gibi dilini krala uzatıp,

— Karnım aç!.. Bana emecek kan bul!.. demiş.

Kral sağına bakmış, soluna bakmış, arkasına bakmış, önüne bakmış, kendisinden başka kimse yok. Başlamış kaçmaya. Ama nereye kadar kaçacak? Koca kral, tahtakurusunun yanında pire kadar bile kalmıyormuş. Tahtakurusu, parmağının ucundaki ağaç dalı uzunluğundaki bir kılla kralı yakalamış,

— Bana düşmanını göster, onun kanını emeyim. Karnım aç!.. diye alev alev solumuş.

Kral ağlamış, yalvarmış, tahtakurusunun önünde yere kapanmış. Ama hiçbir para etmemiş.

— Bana düşmanını göster, kanını emeyeğim.

Kralın sağ elinin işaret parmağı kendi göğsüne uzanmış. Tahtakurusu, hüüp diye, dünyanın en büyük kralını yutuvermiş.

ÇOBAN KÖPEĞİ İLE MOTORLU TREN

Koyunlar yeni kuzulamıştı. Sürü, her zamanki gibi yaylada otluyordu. Tepenin üstündeki iri çoban köpeği, dört bir yana baktı, koruduğu sürü için bir tehlike var mı diye araştırdı. Hayır, görünürlerde hiçbir tehlike yoktu. Yere uzandı. İri başını, iki ön ayağının üstüne dayadı. Tepenin en yüksek yerinden, otlayan sürüyü seyreliyordu. Arada bir ses duyulsa hemen kulaklarını dikip, bir tehlike olup olmadığını anlamaya çalışıyordu.

Sürünün otladığı tepenin biraz önünden demiryolu geçiyordu. Tren, tünelden çıkar çıkmaz, bu yoldan tepenin önünden geçip gidiyordu.

Sürüden birkaç kuzu oynaşarak demiryoluna doğru açıldılar. Hep tetikte olan çoban köpeği hemen yattığı yerden fırladı, sürüden ayrılan kuzuları göğüslüyerek yine sürüye kattı. İki koyun da fundalığa doğru açılmışlardı. Onların da yolunu kesti, geri çevirdi, sonra yine gelip tepenin en yüksek yerine uzandı.

Bir ses duyuldu. Bu, motorlu trenin sesiydi. Ço-

ban köpeği ok gibi yerinden fırladı, sesin geldiği yana atıldı. Motorlu tren de tünelden çıkmıştı. Çoban köpeği, motorlu trenin kendinden büyük olduğunu kuvvetli olduğunu hiç düşünmüyordu. Ne olursa olsun, koyunlarını korumak için onun üzerine atılacaktı.

Çoban köpeği biraz daha hızlı koşabilseydi, motorlu trenle göğüs güğüse gelecekti. Ama o, tam demiryoluna indiği zaman, motorlu trenin son kompartımanının son tekerleği, önünden geçmişti.

Çoban köpeği yılmadı, motorlu trenin arkasından atıldı.

Oysa trenin ne koyun sürüsünden, ne de onları koruyan çoban köpeğinden haberi vardı. O, kendisine çok önceden yapılmış olan yolda, o yoldan bir parmak ayrılmadan gidiyordu.

Koca çoban köpeği, kuyruğu havada, kulakları dikilmiş, hem koşuyor, hem havlıyordu:

— Hav hav hav... Kendine güveniyorsan kaçma!

Motorlu tren rayların üstünden gidiyordu. Çoban köpeği havlayarak koşuyordu:

— Kaçma ulan! Hav hav hav...

Trenle köpeğin arası gittikçe açılıyordu. Koşmaktan, havlamaktan çoban köpeği soluk soluğa kalmıştı. Göğsü demirci körüğü gibi şişip iniyordu. Durmadan havlıyordu:

— Hav hav hav...

Motorlu tren gittikçe ondan uzaklaşıyordu. Uzaklaştıkça da tren küçülmekteydi. Küçüldükçe de çoban köpeği keyifleniyordu:

— Nasıl da küçültüyorum. Hav hav hav... Kor-

kusundan küçülüyor. Hav hav...

Çoban köpeği sanki kuş olmuş uçuyordu. Motorlu tren ne çoban köpeğini görüyor, ne de onun havlamasını duyuyordu O, kendisine yapılan tarifeye göre, zamanında gideceği istasyona varmak için, kendi yolunda durmadan ilerliyordu. Çoban köpeği de arkasındaydı. Ama araları gittikçe açılıyordu. Motorlu tren uzaklaşa uzaklaşa bir parmak, bir nokta kadar kaldı. En sonra gözükmez olunca çoban köpeği durdu. Bir adım daha atacak kuvveti kalmamıştı.

— Yok ettim, yok ettim. Koskoca tren, korkusundan yok oldu. Hav hav hav... diye havladı.

Köpeğin kulağı düşmüştü. Çok yorulmuştu. Geriye döndü, yavaş yavaş yürümeye başladı. Ayaklarını zor atıyordu. Ama durmadan övünüyordu:

— Nasıl kaçırdım koca treni... Hav hav hav... Sürümü korudum. Tren benden korkusundan yok oldu ya. Dumanı bile kalmadı.

Sürüsünü, motorlu trene karşı koruduğu için sevinçliydi. Tepeyi zor tırmandı. Artık havlayacak hali bile kalmamıştı. Tepeye çıktı. Ama ne o? Tepede bir tek koyun kuzu kalmamıştı. Orada burada kemikler, kan pıhtıları, yolunmuş tüyler vardı. Çoban köpeği, bir kurt sürüsünün, koyunları, kuzuları parçalayıp yediğini anladı. Şurada burada boğulmuş koyun, leşleri seriliydi.

Çoban köpeği, tepenin en yüksek yerine çıktı. Motorlu trenin gittiği yana bakıp,

— Büyük tehlikeyi kaçırdım. Koca treni yokettim. Korktu benden. Hav hav hav... diye övündü.

Sonra bitkin, yere uzanıp, koyun kuzu leşlerini keyifle seyretti.

ESNEYEN İNSANLAR ÜLKESİ

Bir varmış, bir yokmuş, sana varsa bana yokmuş, bana varsa ona yokmuş. Bir zamanlar yeryüzünün bir yerinde bir ülke varmış. Bu ülkedeki kişiler mutluluk içinde yaşar dururlarken, Tanrı vermesin, bir bilinmez salgın hastalık onları kırıp geçirmeye başlamış. Öyle bir hastalık ki, ülkedeki insanların bitakımı zayıflamaya, küçülmeye, bitakımları da şişmanlamaya, irileşmeye başlamış.

Zayıflayanların boyları da gündengüne ufalıyormuş. Ama bu ufalma, küçülme, zayıflama o kadar yavaaaş yavaş oluyormuş ki hiç kimse ne kendisinin, ne de başkalarının küçüldüğünün farkına varmıyormuş. Günde ancak beş on gram zayıflıyor, bir iki milimetre küçülüyorlarmış. İnsanlar küçüle ufala, zayıflaya sıskalaşa, bir zaman gelmiş, baston kadar inceleşmiş, sacayağı kadar kısalmışlar. Gündengüne daha da kısalıp ufalıyorlarmış.

Beri yandan bitakım insanlar da gündengüne şişmanlıyor, irileşiyorlarmış, Öbürlerinin küçülmesi, ufalması gibi, bu irileşme, şişmanlama da, günde birkaç milim, günde beş on gram olduğundan, ne

kendileri, ne de başkaları onların her gün biraz daha devleştiklerinin farkına varmıyorlarmış. Boyları yangın kuleleri kadar uzamış, gövdeleri vapurlar kadar irileşmiş.

Ama o ülkede büyüyenlerin sayısı, zayıflayıp ufalanların sayısına denk değilmiş. İki yanın sayısı birbirine eşit olmuyormuş. Beş on küçülene, ufalan, karşılık, ancak bir kişi kocamanlaşmış. Zayıfların çocukları da zayıf, fındık kadar küçük doğmaya başlamışlar. Buna karşılık, irilerin çocukları da fil yavrusu kadar büyük, kocaman doğuyorlarmış.

Doğuştan küçük olanlarla, doğuştan büyük olanlar, oldum olasıya bu işin böyle gelip böyle gittiğini sanırlar, bunda hiçbir ayrılık, uygunsuzluk, olağanüstülük görmezlermiş. Görmedikleri gibi, küçülenler, kendilerinden daha küçüklerini görüp, onlara bakarak, «Tanrım, buna da şükürler olsun, küçüğün küçüğü var. Ben yine iyiyim!» diye avunurlarmış.

Gündengüne irileşenler de, kendilerinden daha irilerini gördükçe, «Tanrım, beni ondan daha iri yap!» diye yakarırlarmış. Dileklerini, yakarmalarını Tanrı da dinler, onları gündengüne şişirir de şişirmiş. Bir zaman gelmiş ki, şişmanlayanlar, irileşenler, oturdıkları evlere, yattıkları yataklara, geçtikleri yollara sığmaz olmuşlar. Her ne yapsalar, ayakları yorganlarından dışarı çıktığından, yorganlarını ayaklarına göre uzatmaya, yolları gövdelerine göre açmaya, evlerini de boylarına göre büyütmeğe başlamışlar.

Bir zaman gelmiş, açtıkları yollardan da geçemez, büyüttükleri evlere de giremez, uzattıkları yor-

ganlarına da sığamaz olmuşlar, Yeniden, evlerini, yollarını, yorganlarını büyütmüşler. Alanlar küçük gelmiş, alanları açmışlar. Yaşadıkları kent küçük gelmiş, kentten dışarı taşmışlar. Yayıldıkça yayılmışlar, taşıkça taşmışlar.

Küçülenler de küçüldükçe küçülmüşler, ufaldıkça ufalmışlar, artık öyle olmuş ki, bir zaman sonra kimisi ev diye karpuz kabuğuna, kimisi ceviz kimisi de fındık kabuğuna girer olmuş. İş bu kadarla da kalmamış, bir zaman sonra küçüle küçüle temelli kaybolmaya başlamışlar. Gözle görülemez olmuşlar. Ancak mikroskopla bakılınca görülebiliyorlarmış.

Bütün bu olan bitenleri, herkes olağan bişey sanır, hiçbirini yakınmada bulunmazmış.

Gel zaman, git zaman, irileşenlerin irileşmesi, şişmanlayanların şişmanlaması durmuş. İş bununla da kalmamış. Onlar da küçülmeye, ufalmaya başlamışlar. Gündengüne zayıflıyorlarmış. Ne var ki, zayıflamaları, şişmanlamaları gibi yavaş yavaş değil, birdenbire oluyormuş. Eskiden boyları günde bir iki milim uzarken, şimdi günde bir-iki karış birden kısalıyorlarmış. Eskiden günde birkaç gram şişmanlarken, şimdi günde beş-on gram birden zayıflıyorlarmış. Boyu beş metre, ağırlığı iki ton olanlar gece yataklarına böyle yatıyor, sabah, boyları iki metre, ağırlıkları ikiyüz kilo olarak uyanıyorlarmış. Büyük bir hızla erimeye başlamışlar. Bir zaman gelmiş, artık birbirlerini bile tanımıyor, aynadaki hayallerinden korkuyorlarmış. Büyük bir korkuya düşmüşler. Bu büyük korkuyla küçüle küçüle büsbütün yok olmaktansa, kendi canlarına kıyanlar bile olmuş. Ar-

kaarkaya kendilerini öldürüyorlarmış. Kentin her yanında ağlamalar, bağırtılar göklere yükseliyormuş :

— Zayıflıyoruz!..

— Eriyoruz!...

— Bitiyoruuuz!..

Ağlamak, sızlamak, bağlamak bir işe yaramamış. «Büsbütün ortadan yok olup gitmeden aklımızı başımıza devşirelim. Küçülmemizi önleyici bir çıkar yol bulalım!» demişler. Artık şişmanlamaktan, büyümekten geçmişler, oldukları gibi kalsalar, çoktan razılar. Doktorlara başvurmuşlar. Doktorlar onlardan beter. Herkes kendi başının derdine düşmüş. Göz göre göre ufalıyor, eriyorlar. Bu öyle amansız bir salgın hastalıkmış ki, ondan ona geçiyormuş. Doktorlar, şişmanlık ilaçları vermişler, kemikleri besleyici iğneler yapmışlar. «Bol bol yiyin!» demişler. «Üzülmeyin, canınızı sıkmayın!» demişler. Ama bütün bunların hiçbirisi yararlı olmamış. O zaman o ülkede yaşayanlar, düşünmüşler, taşınmışlar, «Başka bir ülkeden, derdimize derman bulacak bir uzman arayalım.» demişler.

Dedikleri gibi de yapıp, dünyanın en büyük şişmanlatma uzmanını kendi ülkelerine çağırmışlar. Uzman gelmiş, küçülenlere, ufalanlara bakmış,

— Bu yeni bir hastalık değil, demiş. Dünyanın başka yerlerinde de görülmüştür. Her ne kadar salgın bir hastalıksa da önlenabilir. Aranızda bir zaman yaşayacağım. Ben ne yaparsam, siz de gözünüzü, kulağınızı açın, benim yaptığım gibi yapın. Göreceksiniz ki, benim yaptıklarımı yaparsanız, hem zayıflamanız, küçülmeniz, hem şişmanlamanız duracak... Nasılsanız öylece kalacaksınız.

Bunu söyledikten sonra uzman, onların gözleri önünde tartılmış, ölçülmüş. Ağırlığı 75 kilo, boyu da 1.79 gelmiş.

O ülkede yaşayanlar, neler yapacak diye uzmandan gözlerini ayırmamışlar. Hepsi göz kulak kesilmiş. Hep ona bakıyorlarmış. Uzman o ülkede kırk gün, kırk gece kalmış. Sonra orada yaşayanları çevresine toplayıp,

— Bunca zaman aranızda yaşadım. Neler yaptığımı gördünüz, siz de benim gibi yapar, benim gibi yaşarsanız, bu dertten kurtulursunuz!.. demiş. Demiş ama, o ülkede yaşayanlar, uzmanın kendilerinden ayrı onların yaptıklarından başka bişey yaptığını görmemişler. Görseler de anlamamışlar. Uzman,

— İşte bakın, yine gözünüzün önünde tartılıyorum!.. demiş.

Tartılmış, ağırlığı 75 kilo; ölçülmüş, boyu 1,79... Nasıl geldiyse yine öyle. Ne şişmanlamış, ne zayıflamış. O ülkede yaşayanlar büsbütün şaşırılmışlar. «Bu uzman bizden ayrı, bizim yaptıklarımızdan başka ne yaptı da, hiç zayıflamadı, kısalmadı?..» demişler.

Uzman, vapura binip, o ülkeden ayrılırken,

— Anladınız ya... demiş, ben ne yaptımsa siz de öyle yapın!... Allasmarladık.

Uzman bir gece önceden uykusuz olduğu için, bu sözleri söyledikten sonra küçük dili görünene kadar ağzını açıp, bir de iyi esnemiş.

O ülkede yaşayanlar bunu görünce, hep birden sevinçle bağırılmışlar:

— Tamam...

— Uzman esnedi...

- Uzman gerindi...
- Şimdi anladık neden zayıflamadığını...
- Uzman ne yaptıysa, biz de onu yapalım...

O günden sonra, o ülkede yaşayanlar, uzman esnedi, gerindi diye, onlar da hiç durmadan esnemeye, gerinmeye başlamışlar. Gerçekten de zayıflamaları, küçülmeleri, kısaltmaları durmuş. İriler iri, ufaklar ufak kalmış. Hiç bir değişme olmamış. Çünkü, esnemekten, gerinmekten vakit bulup da yaşamıyorlarmış ki küçülsünler, ufalsınlar, ya da büyüyüp irileşsinler... Hep esniyor, hep geriniyorlarmış.

İNSAN OLUN YAVRULARIM

Ana karıncayla baba karınca, yavru karıncaları çevrelerine toplamışlar, onlara karıncalık dersi veriyorlardı. Baba karınca, dersinin sonunu şöyle bitirdi:

— Yavrularım! Hayatta karınca olmaya çalışın! Hiçbir zaman karıncalıktan ayrılmayın.

Yavrular,

— Nasıl karınca olalım? Karıncalığın yolları nelerdir!.. diye sordular.

Baba karınca,

— Kendinize bizi örnek alın, dedi. Biz ne yapıyorsak, sizler de onu yapın!

Yavru karıncalar, baba karıncayla ana karıncaya baktılar. Onlar ne yapıyorlarsa öyle yaptılar. Yazdan yiyeceklerini toplayıp toprak altına yığdılar. Kışın uyudular. Zamanı gelince yumurtladılar.

Baba karıncayla ana karınca, çocuklarını yine çevrelerine topladılar. Baba karınca onlara,

— Yavrularım! dedi. Ben artık ölüyorum. Hepinizden memnunum. Hepiniz karınca oldunuz. Hiçbiriniz karıncalıktan ayrılmadınız. Hakkım helâl olsun. Allah sizden razı olsun.

*

Baba balıkla ana balık, yavru balıkları çevrele-

rine toplamışlar, onlara balıklık dersi veriyorlardı. Baba balık, dersinin sonunu şöyle bitirdi:

— Yavrularım! Hayatta balık olmaya çalışın! Hiçbir zaman balıklıktan ayrılmayın.

Yavrular,

— Nasıl balık olalım? Balık olmanın yolları nelerdir?... diye sordular.

Baba balık,

— Bizi örnek alın, dedi. Anneniz ve ben nasıl yapıyorsak siz de öyle yapın!

Yavru balıklar, ana balıkla baba balığa baktılar, onlar ne yapıyorlarsa öyle yaptılar. Denizde yüzdüler. Kendilerinden küçükleri yuttular, kendilerinden büyüklere yutuldular. Yumurtalar yapıp ürediler.

Baba balıkla ana balık çocuklarını çevrelerine topladılar. Baba balık onlara,

— Yavrularım! dedi. Artık siz yetiştiniz. Biz de rahat rahat ölebiliriz! Hepinizden memnunum. Hepiniz balık oldunuz. Hiçbiriniz balıklıktan ayrılmadınız. Emeklerimiz boşa gitmedi. Hakkım helâl olsun. Allah sizden razı olsun.

Yavru balıklar,

— Biz çok bişey yapmadık, dediler, siz ne yaptınızsa biz de öyle yaptık...

*

Baba ördekle ana ördek, yavru ördekleri çevrelerine toplamışlar, onlara ördeklik dersi veriyorlardı. Baba ördek dersinin sonunu şöyle bitirdi:

— Yavrularım! Hayatta ördek olmaya çalışın. Hiç bir zaman ördeklikten ayrılmayın.

Yavruları,

— Ne yapalım da ördek olalım? Ördek olmanın yolları nelerdir?.. diye sordular.

Baba ördek,

— Çok kolay, dedi. Bizi örnek alın. Anneniniz ve ben ne yapıyorsak, siz de öyle yapın!

Yavru ördekler, ana ördekle baba ördeğe baktılar. Onlar ne yapıyorlarsa öyle yaptılar. Vak vak diye sesler çıkardılar. Suda yüzdüler, karada yürüdüler. Çiftleştiler. Yumurtladılar, kuluçkaya yattılar, yavru çıkardılar.

Baba ördekle ana ördek çocuklarını yine çevrelerine topladılar. Baba ördek onlara,

— Yavrularım! dedi. Artık siz yetiştiniz. Hepiniz iyi birer ördek oldunuz. Hiçbiriniz ördeklikten ayrılmadınız. Emeklerimiz boşa gitmedi. Hakkımız helâl olsun. Allah sizden razı olsun.

Yavru ördekler,

— Biz bişey yapmadık ki, dediler. Size baktık, siz ne yapıyorsanız, biz de onu yaptık...

*

Baba köpekle ana köpek, yavru köpekleri çevrelerine toplamışlar, onlara köpeklik dersi veriyorlardı. Baba köpek, dersinin sonunu şöyle bitirdi:

— Yavrularım! Hayatta köpek olmaya çalışın. Hiç bir zaman köpeklikten ayrılmayın.

Yavrular :

— Ne yapalım da köpek olalım? Köpek olmanın yolları nelerdir?.. diye sordular.

Baba köpek,

— Çok kolay, dedi. Bizi örnek alın. Anneniz ve ben ne yapıyorsak, siz de onu yapın!

Yavru köpekler, baba köpekle ana köpeğe bak-
tılar. Onlar ne yapıyorlarsa öyle yaptılar. Havladılar.
Bekçilik ettiler. Sadık oldular. Çiftleştiler ve yavru-
ladılar.

Baba köpekle ana köpek, çocuklarını yine çev-
relerine topladılar. Baba köpek onlara,

— Yavrularım, dedi. Siz artık yetiştiniz. Hepiniz
iyi birer köpek oldunuz. Biz de ölüyoruz. Hepinizden
memnunuz. Hiçbir zaman köpeklikten ayrılmadınız.
Emeklerimiz boşa gitmedi. Hakkımız helâl olsun. Al-
lah sizden razı olsun.

*

Sığır, manda, hamsi, balina, deve, fil, yılan, ko-
yun, yeryüzünde ne kadar baba hayvan ve ana hay-
van varsa, yavrularına kendileri gibi olmaları, bu-
nun için de kendileri ne yapıyorlarsa öyle yapmalarını
söylediler.

Yavru hayvanlar da baba hayvanla ana hayvana
bakıp onların yolundan gittiler, sonunda iyi birer hay-
van oldular. Baba hayvanla ana hayvan da ölürken,
yavrularına memnunluklarını söylediler, haklarını he-
lâl ettiler.

*

Baba insanla ana insan, çocuklarını çevreleri-
ne toplamışlar, onlara insanlık dersi veriyorlardı. Ba-
ba insan, dersinin sonunu şöyle bitirdi:

— Yavrularım! Hayatta insan olmaya çalışın,
Hiçbir zaman insanlıktan ayrılmayın.

Çocuklar,

— Ne yapalım da insan olalım? İnsanlığın, in-
san olmanın yolları nelerdir?.. diye sordular.

Baba insan,

— Çok kolay, dedi. Kendinize bizi örnek alın. Anneniz ve ben ne yapıyorsak, siz de öyle yapın!

Çocuklar, baba insanla ana insana baktılar, onlar ne yapıyorlarsa öyle yaptılar. Hepsi de tıpkı tıpkısına babalarına benzediler.

Baba insanla ana insan çocuklarını yine çevrelerine topladılar. Baba insan onlara.

— Yazıklar olsun! diye bağırdı. Hiçbiriniz bizim istediğimiz gibi yetişmediniz. Hiçbiriniz insan olmadınız. Hepiniz de insanlıktan uzaksınız. İnsanlıktan ayrıldınız, Artık ölüyoruz. Yazık oldu emeklerimize, boşa gitti. Bütün hakkımız haram olsun, Allah hepinizi kahretsin.

Çocuklar şaşırdılar,

— Peki ama, bize neden beddua ediyorsunuz? dediler. Biz yanlış bişey mi yaptık yoksa... Size baktık, sizi örnek aldık. Siz ne yaptınızsa, biz de onu yaptık...

KENDİNİ TANIMAYAN KRAL

Bir varmış, bir yokmuş. Bir zamanlar yeryüzünün bir yerinde lâfı bol, işi az bir ülke varmış. Bu ülkenin eski zamanlarda her ülkenin olduğu gibi bir kralı varmış. O ülkede yaşayanlar kralı hiç sevmezlermiş. Yalnız halk değil, sarayda yaşayanlar, kendi adamları bile kralı sevmezlermiş. Doğrusu kral da sevicecek bir kral değilmiş hani...

Ama buna karşılık veliahdı herkes severmiş. Genç veliaht, bütün o ülkenin büyük sevgisini kazanmış. Küçüğü büyüğü herkes onu bütün yüreğiyle severmiş. Öyle severmiş ki, veliahdın öl dediği yerde herkes gözünü kırpmadan seve seve canını vermeye hazırmış. Bu sevgi de boşuna değilmiş. Veliaht da yurdunu çok severmiş. Kralın baskısından arasıra kurtulup da gezmeye vakit buldukça, bakımsız topraklar karşısında gözyaşları döker, içinden, «Ah benim canım yurdum, buraları böyle mi kalmalı!..» diye geçirirmiş.

Bataklıklar görür, «Buraları cennet olur, bu sular akıtılırsa çorak topraklar sulanır. Hastalık kalmaz!» diye düşünürmüş.

Gazeteciler de veliahdı çok severlermiş. Çünkü veliaht, kralın basına yaptığı baskıya çok kızar, gazetecilere,

— Basın hürriyeti olmayan ülkede demokrasi olamaz!... dermiş.

En sevdikleri gazetecilermiş. En çok onlarla konuşur, dertleşir, içini dökermiş.

Günün birinde kralı düşürüp, yerine bu veliahdı kral yaparlarsa, basın hürriyetinin de geleceğine inanan gazeteciler, onun yanından hiç ayrılmazlarmış. Veliaht, gazetecilere ziyafetler çeker, onlarla birlikte, onların aralarında resimler çektirirmiş. Bu resimlerin arkalarına «İyi arkadaşlık günlerinin anısı» diye yazar, imzalamış.

Söz ve düşünce hürriyetinden yana olan veliahdı bütün sanatçılar da severlermiş.

Veliaht kral olunca, geçim zorluğu çekilmiyeceğine inanan dargelirliler, işçiler de ona büyük değer verirlermiş. Memurların sevgisi, saygısı daha da büyümüş. Yurdu cennete çevireceğini söyleyen veliahdı köylüler el üstünde tutarlarmış.

O ülkenin kralı, veliahdı halkın bu kadar çok sevdiğini anlayınca, veliahdı yapmadığını, etmediğini bırakmamış. O'nun halkla konuşmasını yasak etmiş. Sarayın ayrı bir bölümüne kapamış. İsteddiği kadar altın, para, en güzel kızları vererek, veliahdı susturmak, uyutmak istermiş ama, halka ve ülkesine yararlı olmak için içi yanıp tutuşan veliaht bunların hiçbirine kanmazmış. Kralın onu bu kadar yüceltmesine de, ölüm baskısı altında tutmasına da boşverirmiş.

Kralın sarayında yaşayanlar, nazırlar bile kralı hiç sevmezlermiş. Hepsi de Veliahd'dan yanaymışlar. Onun için de saraya kapatılan Veliaht'tan gazetecilere sık sık, gizli mektuplar, haberler götürürlermiş.

Günün birinde kralın baskısına dayanamayan halk, aydınların da önderliğiyle ayaklanmış, Kralı devirmişler. Veliahdı da onun yerine kral yapmışlar. Halk sevinçten düğün bayram etmiş. Veliahdın kral olmasında büyük iş görmüş olan saray ileri gelenleri yeni kralı kutlamaya gitmişler.

Tahtında oturan yeni kral, bunları birbir süzmüş. Sonra onlara,

— Siz kimsiniz?... diye sormuş.

Sarayın ileri gelenleri şaşırılmışlar. Onu kral yapmak için bu kadar uğraştıkları halde, şimdi nasıl olur da kral onları tanımaz. İçlerinden biri, kendisini tanıtmaya çalışmış:

— Hani efendimiz, siz sarayın ayrı bir bölümünde tutukluysanız ben sizin mektuplarınızı ölümü bile göze alarak gizli gizli gazetecilere götürürdüm.

Kral düşünmüş düşünmüş.

— Hiç böyle bişey anımsamıyorum, demiş. Ne zaman oldu bu anlattıklarınız? Ben sizi ilk görüyorum.

Sonra başka biri,

— Beni hatırlayacaksınız efendim, demiş. Ben gece yarıları gizli gizli yanınıza gelirdim. Eski kralı devirmek için sabahlara kadar sizinle planlar yaptık. Ben bu planları uygulamak için çalışırdım.

Kral,

— Siz rüya görmüş olacaksınız, demiş, bu anlattıklarınızın hiç birini bilmiyorum.

Saray adamları ne yapmışlarsa kendilerini krala tanıtamamışlar. Ertesi gün, gazeteciler yeni kralı kutlamaya gelmişler. Kral, gazetecileri de tanımamış. Hepsine ayrı ayrı, baştan ayağa teker teker bakmış,

— Ben sizi tanımıyorum, demiş, sizleri hiç görmedim.

Gazetecilerden biri,

— Aman efendimiz, nasıl olur? demiş, siz bana «kardeşim» derdiniz. Birlikte olunca, kolunuzu boynuma atardınız. Beni her gördüğünüz yerde boynuma sarılıp öperdiniz. Hattâ siz, «Ah hürriyet, ah hürriyet!» diye ağlardınız.

→ Kim? Ben mi?

— Evet, siz.

— Ne zaman?

— Kral olmadan daha birkaç gün önce.

— Nerede?

— Her yerde...

— Hiç bilmiyorum. Sakın beni birine benzetmiş olmayasınız.

Sonra gazetecilerden başka biri, birlikte çek-tirdikleri, arkasında da veliahtken imzası ve el yazısı olan fotoğrafı krala göstermiş. Ama kral onu da tanımamış.

Sevinçten hafızasını kaybetmiş olacak diye, kralı biraz dolaştırmışlar. Her zaman cennete çe-vireceğini söylediği kıraçların, bataklıkların önüne ge-tirmişler. Kral, elini gözlerine siper edip bataklığa bakmış, bakmış, sonra,

— Buraları neresi?.. diye sormuş.

— Hani bu bataklığı göl yapacaktınız. Herkes bu gölde balık avlayacaktı. Turistler koşup gelecekti.

Kral bakmış bakmış,

— İlk görüyorum buralarını, demiş, aman ne pis yerler...

Kral, velihatlığı zamanında olanların hiçbirini anımsamıyor, eski arkadaşlarının hiçbirini tanımıyor-muş.

Kraldan çok başkaları buna şaşırmışlar. İçlerinden biri,

— Belki de kral hafızasını kaybetti, bakalım kendisini tanıyacak mı?... demiş.

Kral hazretlerinin karşısına, altın çerçeveli bir boy aynası getirmişler. Kral aynadaki hayaline bakmış bakmış, ama bitürlü kendisini tanıyamamış.

— Bu kim?.. diye sormuş.

— Sizsiniz!.. demişler.

Kral,

— Hayır, ben değilim, demiş. Bu suratı tanımıyorum, ilk görüyorum.

— Sizsiniz!.. demişler bir daha.

Kral.

— Ben değilim, demiş, isterseniz siz de bakın, ben miyim?

Oradakiler kralın aynadaki hayaline bakınca büsbütün şaşırmışlar.

— Kral hazretleri kendisini bile tanımamakta haklıdır... demişler.

Kralın aynadaki hayali, hiç görülmedik bir şeymiş, iki uzun eşek kulaklı, iki öküz boynuzlu, manda gözlü, maymun gibi kıllı, ayı kadar kaba, domuz burunlu, gergedan ağızlı bir yaratık...

Oradakiler kralı doğrulamışlar. Sarayda tutuklu olan yeni velihadı kral yapmak, eskisini devirmek için oradan ayrılmışlar.

Gökten inmiş bir elma, yarısı bana, öbür yarısı yine bana. Nah sana! Nah sana!

Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tahtaboşa...

BAYAN MAYMUN

Tel kafesin içinde ondan fazla maymun vardı. Tünek sopaları üzerinde trapez cambazları gibi numaralar yapıyorlardı. Yalnız içlerinden bir tanesi, Rodin'in «Düşünen Adam» heykeli pozunda, hiç kılmıdamadan düşünüyordu. «Tıpkı insan gibi» diye içimden geçirdim, tıpkı insan. Bu şempanzeden büyüğe, çeşidini bilmediğim bir maymundu. Karşılıklı uzun uzun baktık:

— Biraz bakar mısınız?

Kafesin önünden ayrılırken bir çağrılışla başımı geri çevirdim:

— Size söylüyorum bayım. Bir dakika beni dinler misiniz?

Deminden beri düşünen maymun, şimdi de konuşuyordu.

— Siz mi konuşuyorsunuz?

— Aman yavaş, maymun terbiyecisi görmesin, beni konuşturmaz.

— Ama siz insan gibi konuşuyorsunuz.

— Tabii... Çünkü ben insanım.

— Nasıl? İnsan mısınız? Öyleyse o kafeste işiniz ne?

— Kafese giren insan yalnız ben değilim ya...

Kimisi evlenir kafese girer, kimisi barem kafesine girer. Siz hiç kafese girmediniz mi?»

— Sen bana bakma. Ben hem yazarım, hem de mizahçıyım. Böyle olunca arasıra «Aslan kafeste gerek» diye beni içeri alırlar.

— Bay mizah yazarı, sizden bir ricam var.

— Buyurun bay maymun...

— Ben bay değilim, bayanım...

— Sizi dinliyorum bayan maymun.

— Maymun değilim diyorum size, ben insanım...

— Burada ne işiniz var, anlamıyorum ki...

— Ben de size onu anlatacağım. Ben sinemaya çok meraklıyım. Bir zamanlar Greta Garbo'ya hayrandım. Onun gibi esrarengiz bir yaşayışa başladım. Saçlarımı Greta Garbo gibi omuzlarımın üzerine dağınık bıraktırdım. Beni o zaman görmeliydiniz. Sonra Marlene Dietrich beni çekti. Kaşlarımı cımbızla aldım, kendimi ona benzettim. Suratıma Marlene Dietrich gibi uçuk verem sarısı pudra sürdüm. Tıpkı onun gibi avurtlarımı içeri çekerdim. Sonradan Zarah Leander ortaya çıktı. Ben de onu taklide başladım. Onun gibi tuvalet yapar, sesimi onun gibi boğuklaştırarak şarkı söylerdim.

— Bayan, rica ederim, siz neden buraya geldiniz?

— Ben de size işte onu anlatıyorum. Z. Leander'den sonra benim için ideal Clara Bow'du. Saçlarımı koyu siyaha boyadım. Tombullaştım. Şen, şuh bir kadın oldum. Ama Jean Harlow'u gördükten sonra, artık benim için model bu açık sarı saçlı yıldız olmuştu. Saçlarımı platin sarıya boyadım. Belimi inceltmek için korseler taktım. Kaşlarımı incecik yap-

tım. Ne yazık ki, Jean Harlow uçak kazasında ölünce, benim modelim de Veronica Lake olmuştu. Tıpkı Veronica gibi, saçlarım bir gözümü örtüyordu. Dudaklarımı onun gibi iri, dolgun, kıpkırmızı boyuyordum.

— Rica ederim bayan, benden istediğiniz nedir?

— Beni beş dakika dinlerseniz ne istediğimi öğrenirsiniz. Veronica'nın modası çabuk geçti. Elizabeth Taylor parladı. Ben de onun gibi boyanmaya başladım. Onun gibi kaşlarımı püskül püskül yaptım. Gören bana «Yerli Elizabeth» diyordu. Ama Rita Hayworth Ağa Han'la evlenince, saçlarımı kızıla boyadım. Yüzüme mahsustan onun gibi çiller yaptım. Sonradan Marilyn Monroe'nun süksesi artınca, ben de yüzümün ve vücudumun şeklini değiştirip Marilyn'e benzedim. Kim görse «Bizim Marilyn Monroe» diyorlardı.

— Affedersiniz acele işim var, bana müsaade.

— Şimdi bitiyor hikâyem. Bir iyilik yapmak istemez misiniz-

— Lütfen çabuk anlatın.

— Audrey Hepburn ortaya çıkınca, siz beni görmeliydiniz. Erkek gibi kısa saçlarımdan tutun da, her şeyim Audrey oldu. Ama Gina Lollobrigida her şeyi değiştirdi.

— Anladım. Gina'ya benzediniz. Sonra Sophia Loren'i taklit ettiniz.

— Evet, nasıl bildiniz? Dediğiniz gibi... En son kendimi Grace Kelly'ye benzetmiştim. Onun gibi ağır şapkalar giyiyor, onun gibi boyanıyordum. Yakalanıncaya kadar hayatım böyle geçti.

— Ne dediniz, yakalanıncaya kadar mı?

— Evet. Bir gün sokakta gidiyordum. Beni yakalayıp buraya getirdiler, «Yapmayın, ben insanım!» diye bar bar bağırdım, dinletemedim.

— Mahkemeye müracaat etseydiniz.

— Ettim. Beni bilirkişiye gönderdiler. Bilirkişiler de maymun olduğuma dair rapor verdiler. Şimdi sizden ricam şu: En son meşhur olan sinema yıldızı kimdir, söyler misiniz? Nasıl giyiniyor, nasıl boyanıyor, saçları nasıl? Pozları, konuşması nasıl?

Bu sırada hayvan terbiyecisi geldi. Benimle konuşan maymuna:

— Yine mi, yine mi? diye bağırdı, hâlâ mı maymun olmadığını ona buna söyleyip duruyorsun?

Elindeki sopa ile zavallı hayvanı dövmeğe başladı. Hayvan terbiyecisinin elinden tuttum.

— Senin yaptığın, insan haklarına aykırıdır, dedim, bir insanı nasıl olur da döversin?

Hayvan terbiyecisi:

— Bayım, dedi, siz bu maymunun sözlerine inanmıyorsunuz mı? Rica ederim, şu surata bakın! Kaşına, gözüne bakın. Maymundan kalır yeri var mı? Bunda hiç insan suratı var mı? Bu surat aynen maymun suratı değil mi? Bunun insanlıkla bir ilgisi kalmış mı?

Kafesteki kadına dikkatle baktım. Gerçekten hayvan terbiyecisi doğru söylüyordu.

— Evet, dedim, bir maymun...

— Tabii maymun... Bütün profesörler, doktorlar, veterinerler muayene etti, onun maymun olduğuna rapor verdiler.

Ben uzaklaşırken, bayan maymun:

— Ah, ne olur, şimdi hangi yıldızın süksesi var, söylesenize?.. diye yalvarıyordu.

NİŞAN ALAN EŞEK

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellâl iken sıçan berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken, Bekri Mustafa'nın Şeyhülislâm, İncili Çavuş'un Kazasker, Karagöz'ün Sadrazam olduğu bir memlekette bir padişah varmış. Bu padişahın egemenliği altındaki memleket, sanki orada demokrasi güneşi doğmuş, toprağında hürriyet ağacı yeşermiş gibi, güllük gülüstanlıkmış, insanların, hiç, ama hiç dertleri yokmuş. Gel zaman git zaman, her ne olmuşsa olmuş. Tanrı göstermesin, anlatılmaz bir kıtlık baş göstermiş. Bir zamanlar yediği önünde, yemediği ardında, bir eli yağda, bir eli balda olan insanlar, bir dilim kuru ekmeğin yoksunu olmuşlar.

Padişah bakmış ki kıtlık halkı kırıp geçirecek, bunu önleyici bir çıkar yol aramış. Sonunda, memleketin dört bir yanına, sokak sokak, köşe bucak çığırtkanlar salmış. Çığırtkanlar Padişahın fermanını şöyle bağırırlarmış:

— Ey ahalî!.. Duyduk duymadık demeyin!.. Her kimin devlete bir hizmeti, vatana bir yararlığı olmuşsa, koşup saraya gelsin! Padişahımız efendimiz onlara nişanlar verecek!..

İnsanlar, açlığı, yokluğu, derdi, borcu, harcı u-

nutup, Padişah'tan nişan almak sevdasına düşmüşler. Padişah'ta yapılan hizmetin büyüklüğüne göre çeşit çeşit nişanlar varmış. Birinci dereceden altın yaldızlı nişan, ikinci dereceden altın suyuna batmış nişan, üçüncü dereceden gümüş kaplama nişan, dördüncü dereceden demir nişan, beşinci dereceden kalaylı nişan, altıncı dereceden çinko nişan, yedinci dereceden teneke nişan... Gelen giden nişan alıyormuş. Artık öyle olmuş, öyle olmuş ki, nişan yapmaktan Padişah'ın memleketinde hurda demir, çinko, teneke kalmamış. Fincancı katırının boynundaki çangur çungur sallanan cam boncuklar nasılsa, körük gibi şişirilen göğüsler üzerinde de nişanlar, işte öyle sallanmaya başlamış.

İnsanların göğüslerinden şangur şungur nişanların sallandığını, Padişah'ın kim gelirse nişan dağıttığını duyan bir inek de,

— «Nişan asıl benim hakkım!» diyerek bir nişan almayı aklına koymuş. Açlıktan bir deri bir kemik, böğrü böğrüne çökmüş, kaburgası omurgasına geçmiş inek koşa koşa sarayın kapısına gelmiş. Kapıcıbaşıya,

— Padişaha haber verin! demiş. Bir inek kendisini görmek istiyor.

Başlarından savmak istemişlerse de,

— Padişahı görmeden, bu kapıdan bir adım atmam!... diye böğürmeye başlayınca, Padişaha,

— Efendimiz, kullarınızdan bir inek huzurunuzda çıkmak istiyor... demişler. Padişah,

— Gelsin bakalım, bu da nasıl bir inekmiş... diye ineği huzuruna çağırıp,

— Böğür bakalım, ne böğüreceksin?... diye sormuş. İnek de,

— Sultanım, demiş, duyduğuma göre nişanlar dağıtıyormuşsun. Ben de nişan almak istiyorum.

Padişah,

— Hangi hakla? diye bağırır. Sen ne yaptın? Memlekete nasıl bir yararlığın dokundu ki sana nişan verelim?...

O zaman inek,

— Efendimiz! diye söze başlamış. Bana nişan verilmesin de kimlere verilsin? Ben daha insanlara ne yapayım? Etimi yersiniz, sütümü içersiniz, derimi giyersiniz. Gübremini bile bırakmaz kullanırsınız. Teneke bir nişan için, daha ne yapayım?

Padişah, ineğin isteğini haklı bulmuş. İneğe ikinci dereceden bir nişan verilmiş. Boynunda nişanını, inek sevinçten oynaya oynaya saraydan dönerken katırla karşılaşmış.

— Selâm inek kardeş!

— Selâm katır kardeş!

— Nedir bu sevincin? Nerden gelirsin böyle?

İnek herşeyi bir bir anlamış. Padişah'tan nişan aldığını da söyleyince katır da coşmuş. O coşkunlukla doğru dörnala saraya varmış.

— Padişahımız efendimizi görecekmiş!.. demiş.

— Olmaz!.. demişler.

Ama, babadan kalma inatçılığı ile katır art ayaklarıyla saray kapısında direnince, Padişaha durumu iletmişler. Padişah,

— Gelsin bakalım, katır kulum da... demiş.

Katır huzura varınca, bir katır selâmı verip, efet ek öptükten sonra, nişan istediğini söylemiş. Padişah sormuş :

— Sen ne yaptın ki nişan istiyorsun?

— A hünkarım, daha ne yapayım? Savaşta to-

punuzu, tüfeğinizi sırtınımda taşıyan ben değil miyim? Barışta çoluğunuzu çocuğunuzu arkamda götüren ben değil miyim? Ben olmazsam, işiniz temelli bitiktir.

Katırı da haklı bulan Padişah,

— Katır kuluma da birinci dereceden bir nişan verilsin!... diye ferman eylemiş.

Katırda bir sevinç bir sevinç, dörtnala saraydan dönerken eşekle karşılaşmış. Eşek,

— Selâm yeğenim!.. demiş.

Katır,

— Selâm amca bey!.. demiş.

— Nerden gelip, nereye gidersin?

Katır başından geçenleri anlatınca,

— Dur öyle ise, padişahımıza gider, bir nişan da ben alırım!.. diye dörtnala saraya koşmuş. Saray koruyucuları, deh demişler, çüş demişler, eşeği bir türlü atlatamayınca Padişaha varıp,

— Eşek kulunuz gelmiş, huzura çıkmak ister!.. demişler. Eşeği kabul buyuran Padişah,

— Ne dilersin ey eşek kulum?.. deyince eşek de dileğini bildirmiş. Padişah, canı burnuna gelip bir kükrermiş:

— İnek eti ile, derisi ile, gübresiyle bu memleket, bu millete hizmet etti. Katır dersin savaşta, barışta yük taşıdı, bu vatana hizmet etti. A eşek, ya sen ne iş gördün ki, bir de kalkmış eşekliğine bakmadan nişan istersin?.. Utanmadan bir de karşıma gelmişsin. Söyle, ne halt ettin?

O zaman eşek keyfinden sırtarak,

— Aman Padişahım efendim, demiş, size en büyük hizmeti eşek kullarınız yapmıştır. Eğer benim gi-

bi binlerce eşek kulların olmasaydı, hiç bir taht üzerinde oturabilir miydin? Saltanat sürebilir miydin? Dua et biz eşek kullarına ki, bizim gibi eşekler var da, sen de böyle saltanat sürüyorsun.

Padişah, karşısındaki eşeğin, öyle her eşek gibi teneke nişanla gözü doymayacağını anlamış,

— Ey eşek kulum, demiş. Senin bu çok yüksek hizmetini karşılayabilecek bir nişanım yok. Sana ö-lünceye kadar beylik ahırından her gün bir çuval saman bağladım. Ye, ye de saltanatım için durmadan anır!..

MERHUMUN VASIYETİ

Kasım Efendinin garip inanışları da vardı. Merhametli kalbinde hayvan sevgisine geniş yer veren Kasım Efendi'nin evinde sürüyle kediler, köpekler bulunurdu. En büyük zevki güvercinlere ekmek doğramaktı. Hayatında hiç et yemez, bahçesinde her cins kümes hayvanı beslerdi. Ama onun en çok sevdiği «Karabaş»tı. On dört yıllık köpeğiyle öylesine anlaşırdı ki, kelimesiz birbirlerinin sevinçlerini, üzüntülerini anarlardı. Çoluk yok, çocuk yok... On dört yıl bu Karabaş'la birlikte geçmişti. Karabaş iki gün süren bir hastalıktan sonra ölünce, Kasım Efendi perişan oldu. Hiçbişey onu avunduramaz oldu. Yirmi dört saat, başında ağladı. Onu evine aldığı zaman yumruk kadar bişeydi. Parmağını süte banar, meme gibi ağzına verirdi. Karabaş sonradan koç kadar iri, güzel, insanlardan çok anlayışlı bir hayvan olmuştu.

Kasım Efendi, Karabaş'a karşı son sevgisini de gösterecekti. Gözyaşları içinde hayvanı, tıpkı bir insan cesedi gibi sıcak sabunlu sularla yıkadı. Ona bir de tabut yaptırdı. Kendisini tanımadıkları bir mahalleye taşındı. Konu komşuya, muhtara, imama çocuğunun öldüğünü söyledi. Büyük bir cenaze töreniyle Karabaş evden kaldırıldı. Kasım Efendi, paradan yana sakınıyordu.

İskatçılara, duacılara, imama bol bol paralar verdi. Tabut cami avlusunda musalla taşına kondu. Tören tamamlandıktan sonra, mezara götürüldü. İşte bütün aksilik orada oldu. Oyuncu bir hayvan olan Karabaş, son oyununu da oynamıştı. Hacılar, kalabalık mezarın başında, biyandan gözleri yaşlı Kasım Efendi'yi teselli ederlerken, biyandan da dualar okuyorlardı. İki mezarıcı, tabutu alıp çukura yerleştirirken, gözleri acayip bir şeye ilişti. Tabut tahtasının budak deliğinden dışarıya iki karış uzunluğunda bir köpek kuyruğu sarkıyordu. İki mezarıcı korkudan tabutu ellerinden düşürdüler. Herkesi bir şaşkınlıktır aldı. Kasım Efendi, işi düzeltmek için,

«Yavrum kuyrukluydu!» filan dedi ama, bir yavrudaki iki karış uzunluğunda kuyruk olabileceğine kimse inanmadı. Tabutu açtılar, içinden Karabaş'ın ölüsü çıktı.

Kasım Efendi'yi çalyaka Kadı'nın karşısına çıkarttılar. Imamdan, cemaatten meseleyi dinleyen Kadı, Kasım Efendi'ye,

— Bir iti, niçin bir insan gibi teçhiz ve tekfin edersin? Dinimiz âdâb ü erkânına mugayir değil mi?... diye sordu.

Kasım Efendi:

— Ah Kadı Efendi, dedi, Karabaş'ın nasıl bir hayvan olduğunu, onun meziyetlerini bilseydiniz, suçlu bulmazdınız.

— Bir itin ne meziyeti olur ki, onu mezarlığa defnedersin?...

— Evvelâ, sadıktı... Bir kemik parçasının ölünceye kadar hatırını sayardı. Kimseye fenalık etmezdi. Cesurdu, güzeldi.

— Bunlar sebep değil...

Sıkışan Kasım Efendi, kendi yaptırdığı hayratı, Karabaş yapmış gibi anlatmaya başladı.

— Hayır hasenat sahibiydi. Malının zekâtını verirdi. Fitresini verirdi. Fakir fukaranın gönlünü hoş ederdi.

— Böyle şey olmaz...

— Hattâ, sağlığında bir çeşme de yaptırmıştı. Bir sebil tamir ettirmiş, medreseye iki halı hediye etmişti.

Kadı,

— Sen mecnun musun? dedi, bir köpek böyle şeyler yapabilir mi hiç?

Zor durumda kalan Kasım Efendi,

— Köpekti ama, siz onun ne köpek olduğunu bilemezsiniz. Hattâ ölmeden önce bana vasiyet etmişti... dedi.

Hiddetlenen Kadı,

— Bre mecnun, sen herkesi kendin gibi sersem mi sanırsın? Hiç it vasiyet eder mi... diye bağırdı. O zaman Kasım Efendi,

— Kadı Efendi, inanın vasiyet etti. Malının fakir fukaraya verilmesini söyledi... dedi.

Kasım Efendi kuşağının arasından bir kese çıkardı:

— Hattâ şu beş yüz altının da Kadı Efendi Hazretlerine verilmesini vasiyet etmişti.

Kadı Efendi'nin gözleri yaşardı,

— Allah'ın rahmeti üstüne olsun, dedi, anlat Kasım Efendi, anlat, Merhum daha neler söylemişti?... Aman hepsini bir bir anlat... Merhumun vasiyetini yerine getirelim. Büyük sevabı vardır.

TAMBURANIN TELİ

Bir zamanlar İstanbul'da parası pulu fakirlerin çenesini yoran, malı mülkü dillere destan bir Zengin Ahmet Bey varmış. Bu Zengin Ahmet Bey, başka zenginlere benzemezmiş. Eli açık, gönlü gani, konuksever, düşkünlere yardım eder bir adammış. Ama ne kadar verse, o kadar gelirmiş biyandan. Denizde kum, Zengin Ahmet Bey'de para... Bitecek, tükenecek şey değil. Boğaz'da bıkaç yalı, Anadolu yakasında köşkler, şehir içinde konaklar, uzakta yakında çiftlikler... Zengin Ahmet Bey'e Tanrı verdikçe veriyor.

Bir ramazan akşamı Ahmet Bey, arkasında kâhyası Şehzadebaşı'ndaki konağına ağır ağır giderken, sinek kovalar gibi, her yandan kendine verilen selâmları alır, tanıdık tanımadık kimi görse konağına iftara çağırırmış.

Sebilin yanındaki bir çergide eskicilik yapan Yoksul Mehmet Ağa'nın yanına gelince ona da selâm vermiş, hatır sormuş, ihtiyar eskici de Zengin Ahmet Bey'in her sözüne,

— Allah ömürler versin efendim!.. diye karşılık vermiş.

— İşin daha çok mu Mehmet Ağa?

- Elimde bir ş u yama var, bitiyor efendim.
— Haydi bitir de birlikte bir iftar edelim.

Yoksul Mehmet Ağa, ç ergisinin önünde bekleyen bir hamalın yemenisini yamayınca kadar, Zengin Ahmet Bey de orada durmuş, onu beklemiş. Sonra Yoksul Mehmet Ağa, iş ini bitirince ç ergisini kapamış, hep birlikte yola dü zülmüşler. Konak, iftara gelenlerle dolu. Selâmlığın her odasında bir sofrakurulu... Kadın takımı da haremde bakır siniler etrafında toplanmışlar. İftar topunun atılmasını bekliyorlar. Top patlamış, iftar edilmiş, yenmiş içilmiş. Neden sonra Zengin Ahmet Bey, üç defa elini çırpmış, sese gelen kâhyasına,

— Kâhya, Mehmet Ağa'ya iki gümüş lira ver!.. demiş.

— Başüstüne efendim.

Zengin evlerine iftara gelenlere bir de dış kirası vermek, o zaman âdet olduğundan, Yoksul Mehmet Ağa konak kapısından çıkarken kâhya da, Mehmet Ağa'nın avucuna bir gümüş lira bırakmış. Yoksul Mehmet Ağa ş aşırmış,

— Aman kâhya efendi, demiş, kulaklarım çok iyi duyar. Bey, bir lira değil, yanılmıyorsam iki lira ver, demişti.

Buna çok kızan kâhya, Yoksul Mehmet Ağa'ya verdiği gümüş lirayı da elinden alıp,

— Vay seni gidi haddini bilmez. Bulmuş da bir de bunuyor!.. diyerek ihtiyarı sille tokat kapı dışarı etmiş. Yoksul Mehmet Ağa da talihine boyun eğerek kulübesine gitmiş.

Ertesi akşam, yine iftara yakın bir saatte Zengin Ahmet Bey, arkasında kâhyası, etraftan kendine verilen selâmları sinek kovalar gibi alarak konağına giderken, Yoksul Mehmet Ağanın çergisine gelince durmuş,

— Haydi Mehmet Ağa, iftara bize buyur. Allah ne verdiyse bir iftar edelim.

Yoksul Mehmet Ağa, bir akşam önce kâhyadan yediği zılgıtın korkusuyla çağrıya gitmek istememişse de Zengin Ahmet Bey,

— Dün akşam konuşup görüşemedik, ille de de gel!.. diye direnmiş. Yoksul Mehmet Ağa da, Ahmet Bey'in arkasına takılmış.

Yine yenilmiş içilmiş. Saatler ilerlemiş. Yoksul Mehmet Ağa gitmek için izin isteyip ayağa kalkınca Zengin Ahmet Bey üç defa ellerini birbirine vurmuş. Gelen kâhyasına,

— Kâhya, Mehmet Ağa'ya üç gümüş lira ver!.. demiş.

Yoksul Mehmet Ağa kapıdan çıkarken, kâhya avucuna üç değil, iki lira sıkıştırmış. Zavallı Yoksul Mehmet Ağa boynunu bükerek,

— Kâhya hazerleri, demiş, dün akşam belki bir yanlışlık oldu, ben yanlış duydum diyerek, bu gece iyice kulağımlı açtım. Ahmet Bey'in üç lira ver dediğini çok iyi duydum. Neden Beyin emrini yerine getirmiyorsunuz? Sizin gibi gün görmüş bir kâhyaya benim gibi bir yoksulun hakkını yemek yakışır mı?

Küplere binen kâhya,

— Hele şu nankör zibidiye bak! Vay teres vay!..

Bulmuş da bunuyor.. diyerek Yoksul Mehmet Ağa'nın elindeki iki lirayı da alıp, tekme tokat kapı dışarı etmiş.

Talihine küsen Yoksul Mehmet Ağa da kulübesine gitmiş.

Ertesi akşam yine aynı şey olmuş. Zengin Ahmet Bey, Yoksul Mehmet Ağa'nın çergisine gelip, onu iftara çağırmış. Yoksul Mehmet Ağa, kâhyadan korkusundan gitmek istememiş ama, Ahmet Bey, o kadar rica etmiş ki, bu iyi yürekli zenginin hatırını kıramamış. İftardan sonra Bey, yine el çırpıp kâhyasını çağırmış. Bu sefer.

— Dört lira ver!.. demiş.

Kâhya yine eksik vermiş. Yoksul Mehmet Ağa'nın bir gümüş lirasını iç etmiş. Yoksul Mehmet Ağa, kâhyaya:

— Aman Ağa hazretleri... demiş. Bu akşam kulaklarımı dört açtım. Ahmet Bey dört gümüş dediler.

Kâhya yine verdiği üç gümüşü elinden alıp onu sokağa atmış.

Dördüncü akşam, yine Zengin Ahmet Bey, onu iftara çağırınca, bu sefer kâhyayı şikayet için, hemen Zengin Ahmet Bey'in arkasına takılmış.

İftarda her zamanki gibi yenilmiş, içilmiş. Yoksul Mehmet Ağa artık gitmek için müsaade isteyince, bu sefer Zengin Ahmet Bey el çırpıp kâhyasını çağırmış. Bir elini Yoksul Mehmet Ağa'nın omuzuna atarak, onu kimse olmayan bir odaya çekmiş.

— Mehmet Ağa, demiş, seninle biraz başbaşa konuşalım.

— Buyurun efendim.

— Görüyorsun ki Mehmet Ağa, dünyalar kadar malım mülküm, sayısız param var. Değil yüz sene, beş yüz sene yesem, içsem, daha da beş bin kişiyi yedirsem içirsem param pulum bitecek, tükenecek gibi değil... Her ne işe elimi atsam başarı kazanıyorum. Toprağı tutsam altın oluyor. Doğrusu talihim bana çok güldü. Şimdi senden bir dileğim var.

— Buyrun efendim.

— Sen dini bütün, yüreği temiz bir adam olduğundan bu işi yalnız sana verebilirim. Topkapı surlarının dışına çık. Kabristanının arkasında bir kuyu vardır. O kuyu talih kuyusudur. O kuyunun ağzından içeriye üç defa, «Zengin Ahmet Beyin talihi!..» diye bağır. Karşına benim talihim çıkacak. Kendisine selâmlarımı söyle. Bana verdiği bunca zenginlikten ötürü kendisine teşekkür ederim. Ama artık bişey istemiyorum. Bana hiç bişey vermesin. Bana vereceklerini fakir fukaraya versin. Biraz da başkaları rahata kavuşsunlar. Al şu altını da Ahmet Ağa. Haydi git, dediklerimi yap!

Zengin Ahmet Bey'in verdiği altını cebine indiren Yoksul Mehmet Ağa,

— Başüstüne!... diyerek oradan çıkar. Doğru Zengin Ahmet Bey'in tarif ettiği talih kuyusuna gider. İki elini ağzına boru yapıp kuyudan içeri üç defa bağıırır:

— Zengin Ahmet Bey'in talihi!.. Zengin Ahmet Bey'in talihi!.. Zengin...

Karşısında samur kürkleri içinde parmakları ya-

kut, zümrüt taşlı altın, platin yüzüklerle dolu, yakışıklı bir adam belirir,

— Buyur! der, Zengin Ahmet Bey'in talihiyim. Beni mi çağırıyorsunuz?

— Evet efendim. Beni Zengin Ahmet Bey yolladı. Selâmları var. Diyor ki..

Zengin Ahmet Bey her ne dediyse, hepsini tekrarlamış. Daha lafını tamamlamadan Zengin Ahmet Bey'in talihi, elini kaldırıp:

— Olmaaaz! diye bağırılmış. Katiyyen olmaz. Sen Zengin Ahmet Bey'e söyle, o hiç tasalanmasın, hiç üzülmesin. Benim ona verdiklerim daha hiçbir şey değil. Asıl bundan sonra vereceğim. Elindeki her bir, bin olacak. Yan gelsin, çocuğu çocuğu ile, yesin, gezsın tozsın, eğlensin...

Bunları söyledikten sonra, Zengin Ahmet Bey'in talihi gözden kaybolmuş.

Yoksul Mehmet Ağa şaşırılmış. Kendikendine,

— Bu ne iştir, diye söylemiş... Bu nasıl iştir böyle? Benim gibi fakir fıkara üç kuruşu bir arada görmek için gece gündüz çalışır da yine iki yakası bir araya gelmez. Öte yandan dünya kadar zengin biri, «Artık yeter, istemiyorum!» der, talihi, «Olmaaaz, ille de vereceğim!» diye tutturur.

Böyle düşünë düşünë Yoksul Mehmet Ağa,

— Hazır burasını öğrenmiş, talih kuyusunun başına gelmişken bir de kendi talihimi çağırayım! Talihime yalvarıp yakarayım, belki yüzüme güler... diye düşünmüş. Bu sefer kuyunun ağzından,

— Yoksul Mehmet Ağa'nın talihi!.. diye üç de-
fa bağırarak kendi talihini çağırır.

Kuyunun dibinden «Dım dım da dım, dım dım
da dım dım... Vermem de vermem.... Vermem de
vermem!» diye bir ses duyulur. Derken Yoksul Meh-
met Ağa'nın karşısına elinde bir tambura ile bir a-
dam çıkar. Adam ama ne adam... İki karış boyu var,
sırtında kocaman bir kambur. Bir ayağı da topal, bir
gözü kör, bir kolu çolak, biçimsiz, suratsız, ters pis
bir herif... Elinde tuttuğu tamburayı hem çalar, hem
de Yoksul Mehmet Ağa'nın etrafında seke seke fır
fır dönmeye başlar:

— Dım dım da dım... Vermem de vermem...
Dım dım da dım dım... Ne o, beni mi istedin?

— Ben Yoksul Mehmet Ağa'yım. Sen kimsin?

— Ben de senin kör talihinim. Çağırdın geldik
işte... Dım dım da dım... Vermem de vermem...

Yoksul Mehmet Ağa, talihine yalvarmaya başlar:

— Ey benim kör talihim! Ey benim topal talihim!
Bak halimi görüyorsun. Yaşım yetmiş, işim bitmiş.
Ak sakaldan yok sakala gidiyorum. Bütün ömrümce,
gece demedim, gündüz demedim, hiç durmadan
çalıştım. Ama neye yarar? Bir gün bile gülmedim.
İki yakam bir araya gelmedi. Ey benim kamburunu
sevdiğim hem kör, hem kel, hem topal talihim! Yal-
varırım sana... Şurda üç günlük ömrüm kaldı. Ne o-
lur gül bana artık. Gül de dünyadaki şu üç gün-
lük konukluğumu olsun rahat geçireyim.

Yoksul Mehmet Ağa'nın talihi,

— Ulan alçak, der, eline bir altın geçti diye şı-
mardın, yüz buldun ha? Öyle mi? Dım dım da dım

dım.... Dım dım da dım dım.... Vermem de vermem...
Ben sana o altını da vermezdım ama, sen duat et
ki, o sırada tamburamın telini tamir ediyordum. Yok-
sa o bir altını sen ömründe zor görürdün... Anladın
mı mendebur?

Yoksul Mehmet Ağa'nın talihi, etrafında tambu-
ra çalıp,

— Vermem de vermem!... diye şarkı söyleye
söyleye kaybolur.

Yoksul Mehmet Ağa, biraz daha yalvarıp, kör
talihinin taş kalbini belki yumuşatırım diye, onun ar-
kasından kuyuya eğilir... Cuuup! Kuşağının arasın-
daki altın da kuyuya düşer. Kuyunun dibinden bir
kahkaha sesi akseder:

— Dım dım da dım dım... Vermem de vermem...

PİRTLİ MASAL

Bir varmış bir yokmuş. Memleketin birinde çok zengin olduğu kadar da cimri bir karı koca varmış. Saray kadar geniş bir evde, kendileri gibi cimri bir uşaklarından başka kimseleri yokmuş.

Uşak, su katılmamış halis bir uşak olduğu için, efendisi ve hanımı ne buyurursa, onun doğru mu, yanlış mı olduğunu düşünmeden yaparmış.

Günlerden bir gün efendisi, uşağına,

— Git pazardan bir tas bal al!.. demiş.

Yüzde yüz halis, hilesiz uşak yerlere kadar eğilmiş:

— Başüstüne efendim.

Hemen pazara koşmuş. Zengin efendisini kazandırmak için, yoksul balcılara kazık atmanın yollarını aramış. Çekişe çekişe pazarlık etmiş. Sonunda o gün hiç satış yapmamış ihtiyar bir balcıdan, görülmemiş ucuzlukta bal alıp kocaman tası doldurmuş. İhtiyar balcı, o gün eline bir kaç kuruş geçirebilmek için, uşağa balı, sermayesinden daha ucuza vermek zorunda kalmış.

Uşak, su katılmamış, hilesiz uşak olduğundan zengin efendisini kazandırıp yoksul balcıyı kazıkladığından sevinç içinde yolda giderken, üstü başı, yırtık zavallı bir kadın,

— Elindeki tasta, ne olur bana bir tadımlık bal versene... Çocuğum hasta, hekimler bir kaşık bal yemezse öleceğini söylediler... diye yalvarmağa başlamış.

Hilesiz, hurdasız uşak, zavallı yoksul kadına.

— Pırt, pırt!... diye alay etmiş, dilini çıkarmış.

Hasta yavrusunun acısıyla yüreği yanan zavallı kadın şöyle demiş:

— Bütün efendiler, kendilerinden daha büyük efendilerinin uşaklarıdır. O tastaki baldan yiyen bütün uşaklar, dilerim, senin gibi pırtlasın...

Uşak, kahkahalarla gülererek yine,

— Pırt, pırt!... diye kadınla alay etmiş.

Eve gelince uşak, efendilerinden önce tadına bakmak için tasta bir parmak bal alıp yemiş. Sonra sofrada bekleyen efendisi ile hanımının önüne bal tasını koymuş. Hanım sormuş:

— Pahalı almadın ya balı?

Katıksız uşak cevap vermiş:

— Hayır pırt... Pahalı pırt, almadım pırt... Çok pırt, ucuza pırt, aldım pırt...

Efendisi pırtlayan uşağına şaşmış,

— Ne oldu sana? demiş, neden böyle pırtlayıp duruyorsun?

Uşak da, demiş ki:

— Bu pırt, baldan pırt, aldıktan pırt, sonra pırt, böyle pırt oldum pırt...

Hanım, tastaki baldan bir parmak almış sonra,

— Nesi var pırt, bu balın pırt, pekâlâ bal pırt... demiş.

Efendi kızmış,

— Ne oluyor size, pırtlayıp duruyorsunuz?... diye bağırmış.

O da baldan bir parmak alınca,

— Balın pırt, nesi var pırt, pekâlâ pırt, bal işte pırt... demiş.

Efendi, hanım, uşak her kelimenin sonunda pırtlamadan konuşamaz olmuşlar.

— Haydi pırt, bunu pırt, belediye pırt, reisine pırt, götürelim pırt...

Balı aldıkları gibi belediye reisine gidip, pırtlaya pırtlaya başlarına geleni anlatmışlar. Belediye Reisi,

— Allah Allah!... diye şaşmış, o da baldan bir parmak almış,

— Bu balın pırt, nesi var pırt, pekâlâ pırt, bal işte pırt... demiş.

Sonra hep birden,

— Haydi pırt, bir kere de pırt, kadiya pırt, gidelim pırt... demişler.

Kadiya gidip başlarına geleni anlatmışlar. Kadı, lâhavle çekmiş, bir parmak da o ağzına alınca,

— Allah Allah pırt, bu nasıl pırt, iş pırt?... Basbayağı pırt, bal işte pırt... Bu balı pırt, vali pırt, paşaya pırt, götürelim pırt... demiş.

Vali Paşa, karşısında pırtlayıp duran bir sürü insan görünce şaşmış. O da baldan bir parmak alıp denemiş.

— Pekâlâ pırt, güzel, pırt, bal pırt...

İş gittikçe büyümüş, Şeyhülislâm, Kazasker, bütün vezirler hepsi baldan birer parmak ağızlarına alınca pırtlamaya başlamışlar. Sonunda sadrazama gidip başvurmuşlar:

— Şu balın pırt, esrarını pırt, çözünüz pırt...

Sadrazam da baldan bir lokma alıp o da pırtlayınca, efendilerin en büyüğü Padişaha gitmiş:

— Aman pırt, padişahımız pırt, efendimiz pırt, şu baldan pırt, lütfen pırt, bir parmak pırt, alınız pırt.

Padişah büyük bir hayret içinde, insanları pırtlatan baldan bir parmak almış ve her kelimesinde o da pırtlamaya başlamış:

— Bu balın pırt, nesi var, pırt, pekâlâ pırt, bal işte pırt...

Balın esrarını çözmek için tahkikata girişmişler. Sonunda gide gide işin ucu, hilesiz hurdasız, halis uşağa kadar gitmiş. Su katılmamış uşak, pırtlayarak başından geçenleri anlatınca, araya araya beddua eden yoksul kadını bulmuşlar. Padişahın huzurun getirmişler. Padişah:

— Ey pırt, hatun pırt, bizi pırt, bu dertten pırt, kurtar pırt, sana pırt, emir pırt ediyorum pırt!... demiş.

Kadın da padişaha şöyle demiş:

— Kendini efendi sanan, ezilene efendilik, ezene uşaklık eden, balsızlara bal vermeyip, balı yalnız kendileri yiyen uşakların uşakları pırtlamadan laf edemesinler.

Bakmışlar ki, çocuğunu ölümden kurtarmak için hasta kadına bir parmak bal vermekten başka çare yok. Bunu iyice anlamışlar. Anlamışlar ama, acaba o bir tadımlık balı vermişler mi? Hayır. Şöyle demişler:

— Bal tutan pırt, parmağını pırt, yalar pırt...

Öbürleri pırt, avucunu pırt, yalar pırt... Ağzımızın pırt, tadı pırt, bozulmaktansa pırt, böyle pırt, pırtlayalım pırt, daha iyi pırt...

O gün bugün, insanların bir kısmı pırtlar durur. İnanmazsanız nutukları dinleyin. Her kelime arasındaki öksürük, aksırık, tıksırık, eski zamandaki pırtlamanın bugünkü modern şeklidir. Aslında o nutuklar şöyledir:

— Vatandaşlar pırt, oyunuzu pırt, bize pırt, veriniz.

— Pırrrt!...

SADRAZAM EŞEK

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir zamanlar memleketin birinde bir padişah varmış. Bütün padişahlar gibi memleketin birindeki bu padişahın da, kendi zamanına göre, çalgıcı ve çengilerden çifter çifter, beşer onar odalıkları, cariyeleri, uşakları, dalkavukları ve daha fazla filanları varmış.

Memleketin birindeki bu padişah, her zaman ve her yerdeki padişahlar gibi, açılış törenlerinde bulunmak, geçit resimlerinde selâm vermek, başkalarının yazdığı nutukları okumak, seyahat etmek gibi çok önemli memleket işlerinden vakit bulabildiği zamanlarda ava çıkarmış.

Av meraklısı padişah, yelden nem kapar cinsten olduğundan, özel ormanında özel olarak yetiştirilmiş, özel hayvanları vurmak için ava çıkmadan önce, müneccimbaşıyı çağırır,

— Bugün hava nasıl olacak?.. diye sorarmış.

Müneccimbaşı da her zaman bu soruyu şöyle cevaplandırırmış:

— Haşmetmeâb efendimiz, sayenizde memleketimizin havası her zaman günlük güneşliktir. Na-

sıl irade ve ferman buyurulursa, elbette hava da öyle olur efendimiz.

Padişah, her padişah gibi işkilli olduğundan, müneccimbaşısına güvenemez, bir de sadrazama sorarmış:

— Bugün hava nasıl olacak?

Kulağının kılı bile ağarmış koca sadrazam, göbeğine varan ak sakalı, padişahın ayaklarına değene kadar eğilir,

— Sâye-i şahanede gerek memleket içinde, gerek memleket dışında, gerek siyâsî hava ve gerek bütün havalar maşallah çok iyidirler... dermiş.

Kuşkulu padişah birer kere de öbür vezirlerine havayı sorar, onlar da,

— Ufuk pembe, hava berrak... Allah sizi başımızdan eksik etmesin, siz daim ve kaim oldukça başka türlüünün olmasına imkân mı var efendimiz?... derlermiş.

Padişah da artık bütün bu bilim ve devlet adamlarının sözlerine inanır, kendi irade ve kudretine güvenir, av takımlarını has bedenlerinin sırtına yükler, önce polisi, jandarması, arkada muhafızı, yanlarda koruyucuları, fedaileri, öncüleri, artçıları, siviller, resmîler, kendisi de bütün bunların ortasında, ala ala heyile güle eğlene, özel ormanında, özel olarak yetiştirilmiş, özel hayvanlarını avlamaya gidermiş.

Gel zaman, git zaman, yine günlerden bir gün padişah, müneccimbaşısına, sadrazamına, vezirlerine, şeyhülislâm ve reisülküttâb hazretlerine, kızlar-ağasına, başmabeyinciye, hepsine teker teker ve

rütbelerinin sırasına göre o günkü havanın durumunu sorduktan ve hepsinden de,

«— Efendimizin sayesinde bugün hava dünden güzel olacak!» cevabını aldıktan sonra yola çıkmış.

Her ne kadar padişahın geçeceği yollarda bir ay önceden arama tarama yapılmış, halktan her kim varsa kovalanmış, kışkışlanmışsa da, her nasılsa bir ağacın dibinde bir köylü eşeğiyle beraber kalmış.

Padişah, hayatında hiç köylü görmediği için, yolu üstünde bu yırtık pırtık çullar içindeki yalınayak yaratığı hiçbir canlıya benzetememiş:

— Sen kimsin? İn misin, cin misin?.. diye sormuş. Köylü de,

— Ne inim, ne cinim. Ben de senin gibi benî âdemim... deyince padişah,

— Bu ne küstahlık? diye kükremiş. Benim cinsimden böyle kimseler olamaz. *Tiz urun kellesini!*

Cellâtbaşı, palasını köylünün padişah fermanı-na karşı kıldan ince boynuna indirirken padişah,

— Duuur! diye bağırılmış. Ey konuşması az çok insana benzeyen acayip yaratık? Sana bişey soracağım. Eğer bilersen canını bağışlarım. Bugün hava nasıl olacak?

Köylü de,

— Az vakit sonra rüzgârlar esecek, fırtına kopacak, yağmur boşalacak, her yeri seller götürecekl!... demiş.

Bu sözlere büsbütün içerleyen padişah,

— Bre hain! diye bağırılmış, sen bilmez misin ki ben irade eyledikte mümkün değil bu hava

bozmaz? Padişah avdayken nasıl yağmur yağarmış? Çabuk bağlayın şunu katır kuyruğuna!

Köylünün eşeğini bir katırın kuyruğuna, köylüyü de eşeğin kuyruğuna bağlamışlar, yollarına yürümüşler. Bir kurşun atımı gitmişler, hava birden kapanmış, bulutlar kararmış, şimşekler çakmağda, yıldırımlar düşmeğe, gök gürlemeğe başlamış... Bir fırtına, bir yağmur ki, her yanı yeller üfürüyor, seller süpürüyor.

Canını zor kurtaran padişah, kendini saraydan içeri dar atmış. Öyle kızmış ki, kendisine yanlış hava raporu veren müneccimbaşısını, sadrazamı, vezirlerini, hepsini azletmiş. Bir kısmının kellesini uçurtmuş. Sonra kendisine havanın bozulacağını söyleyen köylüyü huzuruna çağırtmış. Katır kuyruğunda sürüklenmekten bitkin, titreyen köylüye, sadrazamlık mührünü verip,

— Seni sadrazam yaptım... demiş.

Bir zaman köylü sadrazamlık yaptıktan sonra, bir gün padişahın akıllı başına gelmiş, sadrazam köylüyü huzuruna tekrar çağırıp,

— Sen yağmur yağacağını nereden bildin?.. diye sormuş. Köylü de şu karşılığı vermiş:

— Efendimiz, eşeğimin kulaklarına bakınca kulunuz havanın nasıl olacağını anlarım. Eğer yağmur yağacaksa, daha önceden eşeğimin kulakları sarıkar, düşer. Ben de o gün yağmur yağacağını anlarım.

Padişah o zaman kendikendine,

— Ne gaflet... diye söylenmiş. Demek havayı bilen köylü değil eşekmiş. şu kadar sadrazamı, ve-

ziri vüzerası bir eşeğin bildiğini bilmiyorlar. Ben de zavallı eşeğin hakkını yedim. Meğer köylüyü değil, eşeği sadrazam yapmalıymışım.

Hemen köylüyü azledip, yerine eşeği sadrazam yapmış. Hava iyi olacaksa eşek tatlı tatlı anırırmış. Yoğmurlu olacaksa kulakları düşermiş. Fırtına olacaksa kuyruğunu sallarmış.

Padişah, savaş ilân edeceği, sefere, seyahate çıkacağı, ava gideceği zamanlar sadrazam eşeğin kulağına, kuyruğuna bakar, anırtısını dinlermiş. Eşneğin anırtısından dışarı çıkmazmış.

ASLAN PAYI

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, orman kanunlarının yürürlükte olduğu bir ormanda bir aslan varmış. Bu aslan, ormandaki bütün hayvanları egemenliği altına almış. Ormanda ne kadar hayvan varsa, karıncadan file kadar hepsine vergi koymuş. Kurt, kuş hep vergi verirlermiş. Bu verginin adı da «aslan payı» imiş. Ormanın bütün hayvanları gün doğumundan gün batımına kadar uğraşırlar, didinirler, çalışırlar, kuyruk altları terler, yakaladıkları avların en güzel yerlerini ayırır, «aslan payı» diye vergi öderlermiş. Armudun iyisini ayı yiyemez, aslana verirmiş. Kurt yakaladığı ceylânın ciğerini aslana sunarmış. Tilki bir tavuk geçirse pençesine, tavuğun en lezzetli olan gerisi ile derisini aslana vermek zorundaymış.

Aslan, sarayında oturur, yer içer, maymunlardan dalkavuklarının, dansözlerinin, papağanlardan bilginlerinin, kargalardan şarkıcılarının arasında yan gelir, keyif sürermiş. Arada sırada, hem bir iş yapmış olmak, hem de ormandaki kullarını korkutmak için şöyle bir boy gösterir, kuyruk sallar, bıyığını yalar, bir iki kükrer, bir iki böğürür, sonra yine saray keyfine dalarmış.

Aslan, ormandaki hayvanlar günün birinde a-kıllarını başlarına toplarlar da, ayaklanırlar diye böyle bir tehlikeyi önlemek için sarayına köpeklerden muhafızlar almış, vergi koyarak hayvanlardan aldığı «aslan payı» kendine çok geldiğinden artıklarını da sarayını koruyan köpeklerinin önüne atarmış.

Gel zaman git zaman, komşu ormanlardan birinde ayaklanma olmuş. Bu haberi güvercinler kanatlarında getirmişler. O zaman hayvanlar, aslanın haksızlığını anlamışlar, kafalarına dank etmiş. İlkın bülbüller seslerini yükseltmişler:

— Bir kart aslana, ne diye «aslan payı» veriyoruz? Hak, adalet, hürriyet, müsavvat!.. diye şakımaya, çilemeye başlamışlar.

Bülbüllerin ah vah'larını duyan, böyle işlerle görevli sokak köpekleri koşup fino köpeklerine durumu bildirmişler. Fino köpekleri de büyükleri olan kurt köpeklerine, kurt köpekleri de başları olan çaban köpeklerine havlamışlar. Gitgide orman hâkimi aslana kadar haber gitmiş.

Aslan kuşkulanmış. İşi politika ile tatlıya bağlamak için bir yol bulmuş. Buyruğu altındaki tasmalı av köpeklerinden biri ile bülbüllere şu haberi yollamış:

— Ey bülbül kullarım! Duyduğuma göre, ormanımızdaki birliğı, beraberliğı, dayanışmayı yok edecek bozguncu düşünceler, yabancı ormanlardan bizim mutluluk içindeki ormanımıza kadar sızmıştır. Sizler de «Hürriyet» diye şakımaya başlamışsınız. Ey güzel sesli bülbül kullarım! Aklınızı başınıza devşirin! Gül fidanlar üstünde şakıyıp, ötüp duracağınız

verde, ne diye diller döküp ormanımdaki hayvanları kışkırtmağa, ayaklandıрмаğa kalkışıyorsunuz? Hepiniz sarayıma gelin! Güzel sesleriniz, tatlı şarkılarınızla beni eğlendirin! Sanat işte budur. Ben de size «aslan payı»ndan verir, karnınızı doyururum. Eğer sarayıma gelmek istemeyen hürriyetseverler varsa onlar da güllere dil döksünler. Ben «örtülü ödenek» ten onların da zararına bakarım. Bu dediklerimin tersini yapmakta direnenler olursa, adalet yerini bulacak. Pençem hepinizin yakanızdadır!»

Bu haberden sonra bülbüllerin çoğu saraya koşmuşlar. Aslan onları altın kafeslere koymuş, «aslan payı»ndan onlara da vermeye başlamış. Onlar da altın kafeslerinde, efendilerinin gönlünü eğlendirecek tatlı diller döker, şakırlarmış.

Ormanda ses, soluk kesilmiş. Bütün bunlar olup dururken ormandaki bülbüllerden birkaçı, «İster altından olsun, ister demirden, kafes kafestir!» diye tutturup,

— Çile bülbülüm, çile!... diye çileyip durmuşlar. Köpekler yine kuyruk sallama sırasına göre haberi aslana iletmişler. Kızan aslan kükremit :

— Günah benden gitti. Bülbülün çektiği dili belasıdır. Dut yemiş bülbül gibi sus pus olmayanların dilleri kesilsin!

Yeni çıkan bu orman kanunundan sonra, nerede çileyen bir bülbül yakalarlarsa, dillerini kesmeye başlamışlar. Dilleri kesilen bülbüller çileyemediklerinden, kaş göz ederek dertlerini anlatmaya başlamışlar. Kaş göz etmek de yasak edilmiş. Dillerini kesmekle de bülbüllerle başedilemeyeceğini anlayan as-

lan, daha da direnenlerin başlarının koparılması için yeni bir orman kanunu çıkarmış.

Ormanda artık çıt yok. Yok ama, köpekler ne yap-sın? Onlara iş gerek. Onlar, krala gördükleri işe göre pay alıyorlar, yükseliyorlar. Başlamışlar orma-nı firdolayı dönmeye. Yok, yok... Ormanda çıt yok. İlle de bişeyler olmalı. Bozgunculuk, yıkıcılık yapan bülbül olup olmadığını anlamak için köpekler orma-na dalmışlar, dört dönmeye başlamışlar. Bir av kö-peği ile bir fino köpeği, arama tarama sonunda bir gül dalına konmuş bir bülbül görmüşler. Bülbülcük ne şakıyabiliyor, ne kaş göz edebiliyor. Derdinden göğsüne gül dikenleri batırır, kanı gül üstüne dam-larken, gözünden inci yaşlar akarmış. Ama bülbülü kızdırıp konuşturmak, sonra da yaranmak için asla-na bildirmek amacıyla bir kurnazlık düşünmüşler.

Fino,

— Bülbül kardeş, demiş ne diye biz çalışıp ça-balayıp da aslana yedirelim? Bu ne eşitsizlik? Ne adaletsizlik?

Bülbül, köpeklerin dalaveresini yutmamış. Ama fino ile av köpeği o kadar havlamışlar, ulumuşlar ki sonunda dayanamamış, ağzından salt bir tek söz çıkmış:

— Doğru!...

— Ne doğru mu?

Tabanı kaldırmışlar, koşup aslana raporu, ver-mişler. Aslan,

— Yakalayın! demiş, kim yakalarsa onu saray koruyucularıma baş yapacağım.

İki köpek koşup bülbüle gelmişler. Av köpeği,

— Bülbül kardeş, diye havlamış, ormandaki hayvan kardeşlerimizi uyarmak için gece gündüz dil döküyorsun. Çok yorgunsun, belli. Sen birazcık şurada uyu da dinlen, biz senin başında bekleriz. Kimse t y ne dokunamaz.

Zavallı bülbül, bu l flara inanmış. Günlerden beri de uykusuzmuş. Av köpeğinin kışkırtıcılığı etkisini göstermiş. Onlara inanmış. Gözlerini yummuş, yumar yummaz da oracıkta uyuyakalmış. Fino köpeği artık durur mu? Bülbülün kanadından hart diye kapmış. şaşıran bülbül tongaya bastığını anlamış ama, kaç para eder, iş işten geçmiş, bir kere kanadı kaptırmış.

Fino, ağzında bülbül, başlamış koşmağa. Av köpeğinden önce saraya varıp aslanın vereceği armağanı kazanmak için koşmuş da koşmuş. Kıskaçlıktan kuduran av köpeği durur mu? Hemen finoya yetişmiş. Finonun ağzından bülbülü almak için bir düzen kurmuş.

— Fino kardeş, demiş, biraz yavaşla da ikimiz birden aslan efendimize bu müjdeyi vermek için havlayalım.

Fino yavaşlar yavaşlamaz, av köpeği finonun kuyruğuna pençesini geçirmiş, Bülbülün kanadı finonun ağzında, finonun kuyruğu da av köpeğinin pençesinde.

Bülbül, bu iki köpekten de kurtulmak için bir oyun düşünmüş.

— Köpek kardeşler, demiş, beni yakaladınız. Bu hizmetinize karşılık efendimiz sizlere kimbilir neler verecek, neler bağışlayacak! Buna karşılık, gelin

hep beraber efendimizin ömrüne dua edelim, aslan efendimi alkışlıyalım...

Köpekler işkillenmişler ama, efendilerini alkışlamadı, mutluluğuna dua etmedi diye birbirlerini haber verirler diye, ikisi de birbirlerinden korkusundan bülbülün dediğini yapmak zorunda kalmışlar.

Av köpeği alkış tutmak için pençesiyle çırpınırken fino onun pençesinden kurtulmuş. Bu sefer fino dua edeyim diye ağzını açınca bülbül pırr diye uçmuş, bir gül dalına konmuş. Oradan, bütün hayatında ilk defa okkalı bir küfür savurmuş:

— Bundan sonra köpeklerin sözüne inananın...

Avını kaçırın fino da şöyle havlamış:

— Bundan sonra köpeklerin sözüne inananın...
dua edenin...

Av köpeği de sunturluyu savurmuş:

— Bundanan sonra armağanı almadan efendisini alkışlayanın...

BİR ZAMANLAR

Bir zamanlar memleketin birinde bir başkan vardı. Bir zamanlar memleketin birindeki bu başkan'ın özelliği, memleketi muhbirlerle doldurmuş olmasıydı. Memleketteki nüfusun her üç kişisinden birisi profesyonel muhbirdi. Geri kalan nüfusun yarısından çoğu da amatör muhbirdi. Profesyonel ve amatör muhbirlerden başka gönüllü muhbirler de vardı. Profesyonel, amatör, gönüllü muhbir olmayanlardan çoğunun da hobisi muhbirlikti. Başkan, bu denli çok muhbiri de yeterli bulmadığından dış ülkelerden de uzman ve danışman muhbirler getirmişti. Bu denli çok olunca muhbirler, muhbir olmayanları ihbar etmekte yetinmiyorlar, görevlerini yapmak, aldıkları parayı hak etmek ve alışmış olduklarından boş duramadıkları için, boyuna birbirlerini ihbar etmekle de görevseverliklerini gideremiyorlar, boş zamanlarını değerlendirmek için, kendi kendilerini bile ihbar ediyorlardı. Yaranmak için kendi kuyruğunu yalamaya çalışan kedi yavruları gibi, bir çok muhbirler, her adım atışta geriye dönüp, kendi ayak izlerine kuşkuyla bakıyorlardı. Kendi ayak izlerinden kendilerini izleyip kovalayanlar çoktu. Geceleri karanlıkta, kendi ceketinin eteğini yaklayan, kendi

pantolonunun paçasını kapamıyordular muhbirler bile vardı. Geceleri uyurlarken kendi çıkardıkları horultunun yada arka sesin gürültüsüyle uyanıp yataklarından fırlayarak, tüfek yada top patlıyor diye ihbarda bulunanlar çok oluyordu. Yakalamak için kendi gölgelerinin arkasından koşarlarken kafalarını duvarlara çarpan muhbirlerle bile başarı ödülü verildiğinden, kendi gölgelerini kovalayanlar gittikçe artıyordu. Aynalarda, durgun sularda, parlak yüzeylerde yansıyan kendilerini ihbar edenler de vardı.

O ülkede muhbir olmayan hemen hemen hiçkimse kalmamıştı. Hemen hemen kalmamış sayılan o azıcık kimseler, bunca profesyonel, bunca amatör muhbirlerle, hobileri muhbirlik olanlara, yerli, yabancı uzman ve danışman muhbirlerle karşın, yine de Başkan'a başkaldırıyorlardı. Topla, tüfekle değil elbet... Gösterileriyle, toplantılarla da değil elbet... Öyleyse nasıl mı? Sayıları çok azalmış muhbir olmayan o azıcık insanlar, sevmedikleri Başkan'ın aptallıkları üstüne durmadan alaylı, gülünçlü fıkralar uydurarak, Başkan'a karşı geliyorlar, başkaldırıyorlardı. Bu fıkralar toplumda öyle tutulmuştu ki, durmadan üretilerek çoğaltılıyor, ağızdan ağıza bütün ülkede söyleniyordu. Yalnız ülke içinde kalmıyor, bütün dünyaya da yayılıyordu. Bu muhbirler bile kendilerini tutamayıp, Başkan düşmanlarının uydurdukları bu fıkraları birbirlerine anlatmadan edemiyorlardı.

Halktan kimisi, Başkan'ın aptallığını anlatan her yeni fıkra uyduruldukça, Başkan'ın ulusa kaç mal olduğunu hesap ediyordu. Başkan'ın o zaman değin aldığı aylıkların, yıllıkların, yollukların, ödeneklerin

toplamını, onun için çıkarılan fıkraların sayısına bölünce, Başkan'ın maliyet fiyatı ortaya çıkıyordu. Başkan'ın maliyet fiyatını ucuza getirmek için halk durmadan yeni fıkralar uyduruyordu. Her fıkra, şu kadar milyon liraya gelmiş oluyordu. Durum böyleyken, halk yine de bu Başkan'dan memnundu. Hiç olmazsa, halkı güldürecek fıkraların uydurulması gibi bir işe yarıyordu. Daha öncekilerin böyle bir yararı bile olmamıştı.

Bir zaman sonra Başkan'ın aptallığını anlatan alaylı fıkralar o denli çoğalmıştı ki, bağırıp çağırma-ların, yazıp çizmelerin, toplanıp yürümelerin, gizli ör-gütlerin, şiddetli muhalefetlerin, silahlı ayaklanma-ların yapamadığı işi bu fıkralar yapmaya başlamıştı. Güldürücü, alaylı fıkralar, göze görünmeyen mikrop-ların, içine girdikleri bedeni kemirip çürütmesi gibi, yalnız Başkan'ı değil, Başkanlık makamını da içinden çürütüyordu.

Bu durum karşısında elbet muhbirler görevleri-ni yapmadan duramazlardı. Alaylı fıkraların daha önceden ihbar edilmeyişlerinin nedeni, alaylı fıkradaki aptallıkların Başkan'ı anlattığını söylemenin güçlü-ğüydü. Bu fıkralarda anlatılan aptallıkların Başkan'-ın davranışları olduğu, bu alaylı fıkraların Başkan'ı anlattığı, nasıl söylenebilirdi? Ama fıkralar öylesine yayılmış, gündengüne öyle üreyip çoğalmıştı ki, bir yolunu bulup Başkan'a da bu fıkraları anlatmaktan başka umar kalmamıştı. Fıkralarda, Başkan'la alay edildiği o denli açıktı ki, elbet Başkan, bu fıkralar-da kendisiyle alay edildiğini anlar, kızar, bu fıkrala-rı uyduranların ağır cezalara çarptırılmasını ister-

di. Bu tür fıkraları anlatmak da yasaklanırdı.

Muhbirler piramidinin tabanındaki aylıkları en az olan muhbirlere, halk arasından topladıkları bu fıkraları, üstleri olan muhbirlere sunmuşlardı. Onlar da daha üst basamakta olan muhbirlere bildirmişlerdi. İşte böyle, sözkonusu olan fıkralar Muhbirbaşı'nda toplanmıştı. Muhbirbaşı, uygun bir zamanını kollayıp, bir gece sarayda, ileri gelenlerle söyleşip gülüşürlerken, bu fıkralardan birini anlatmıştı. Muhbirbaşı fıkrayı anlatınca, Başkan öyle bir kahkaha savurdu ki, demek gülünmesi gerekir diyerek, öbürleri de kahkahaları bastılar. Bu ne hoş görülürü Başkan'dı ki, kendisiyle alay edilmesine bile gülüyordu. Başkan,

— Bunun gibi alaylı başka fıkralar da var mı? diye sordu.

Muhbirbaşı,

— Var efendimiz.... deyip arkaarkaya fıkraları anlattı.

Güle güle Başkan'ın gözünden yaş geldi. Nereyse gülmekten katılacaktı. Muhbirbaşı'na,

— Doğrusu, dedi, bu anlattıkların çok gülünçlü fıkralar. Benim başyardımcının aptallıklarını ne de iyi belirtiyor. Adamın kulağına giderse ayıp olur. Ap...tal maptal ama, ne de olsa benim yardımcım-dır, duymasını istemem.

Başkan böyle söyledi ama, yine de bu fıkraların sıklıkla kendisine anlatılmasını istiyor, Başyardımcısının aptallıklarına katıla katıla gülüyordu.

Muhbirbaşı, kimin çıkardığı bilinmeyen bu yıkıcı fıkraların bütün Başkanlık makamını, bu arada

kendi yerini de çürütüp yıkacağını düşünerek, bunları Başyardımcıya anlatmayı düşündü. Başyardımcı, elbet kendisiyle alay edildiğini anlar, bu tür fıkraların uydurulmasını yasaklardı. Uygun bir zamanını kollayıp Baş yardımcının konağında o fıkralardan birini anlattı. Baş yardımcı, öyle güldü ki, orda bulunanlar da kahkahaları bastılar.

— Bunun gibi daha başka fıkralar da var mı? diye sordu.

Muhbirbaşı,

— Çoktur efendim... deyip öbür fıkraları da anlattı.

Güle güle Başyardımcının gözlerinden yaşlar boşandı.

Başyardımcı,

— Gerçekten, çok gülünçlü fıkralar, dedi, üstelik bizim Başbakan'ın aptallıklarını da çok iyi ortaya koruyor. Gelgelim, adamın kulağını giderse ayıp olur. Aptal maptal, ne de olsa bizim Başbakanımızdır. Kendisiyle alay edildiğini duymasını istemem.

Muhbirbaşı ile de görevini yapmak isteğinden bir uygun zamanını bulup, başka çağrılarının da bulunduğu bir gece, o fıkraları Başbakan hazretlerinin konağında anlattı. Başbakan hazretleri kasıklarını tuta tuta güldükten sonra,

— Çok, çok güzel alaylı fıkralar bunlar, dedi, bizim İçişleri Bakanı'nın aptallıklarını da ne iyi anlıyor. Ne var ki, adamın kulağına giderse ayıp olur. Aptaldır, maptaldır ama, ne de olsa aynı yerde görev yapıyoruz, duymasını istemem.

Muhbirbaşı, yine de punduna getirip o fıkraları İçişleri Bakanına anlattı. İçişleri Bakanı, kahkahalarla gülererek, fıkraların Maliye Bakanı'nın aptallıklarını açığa vurduğunu söyledi. Son olarak fıkraları anlattığı bir Bakan, neredeyse gülmekten çatlayacaktı:

— Aman ne güzel alay etmişler bizim genel müdürle, dedi, ama adamın kulağına giderse ayıp olur, duymasını istemem...

Genel müdür, Muhbirbaşı'ndan dinlediği aptallık fıkralarına öyle güldü ki, neredeyse bayılacaktı.

— Ay, aman ne hoş fıkra bunlar, dedi, hem de bizim falanca dairemizin müdürünün aptallıklarını ortaya koyuyor. Ne olursa olsun, yine de duymasını istemem. Adamın kulağına giderse ayıp olur.

Muhbirbaşı, fıkraları falanca dairenin müdürüne anlattı. Falanca dairenin müdürü de kahkahalarla gülererek, yardımcısının aptallıklarıyla alay eden bu fıkraları, onun duymasını istemediğini söyledi:

— Ne de olsa bizim yardımcımızdır, kulağına gitmesini istemem...

Muhbirbaşı'ndan fıkraları dinleyen falanca dairenin müdür yardımcısı ise, bu fıkraların şube müdürü için çıkarıldığını söyleyip,

— Evet, aptalın tekidir ama, ne de olsa şubemizin müdürüdür, duymasını istemem... dedi.

Şube müdürü ise, Muhbirbaşı'ndan duyduğu fıkraları, kısım şefinin aptallıklarıyla alay için uydurduğunu söylüyordu. Kısım şefi, fıkraları dinlediği Muhbirbaşı'na kahkahalarla gülererek, bunların olsa

olsa ancak daired  çalışan, baremin en alt basamağındaki bir memur için uydurulmuş olabileceğini söyledi.

Muhbirbaşının bütün istediği, fıkrayı anlattıklarından birinin olsun, bunların kendisi için uydurulduğunu sanıp kızmasıydı. Çünkü herhangi biri kızarsa, Başkan başta olmak üzere Başbakan ve Bakan'lar ve onlardan sonraki ileri gelenler bu aptallık fıkralarına hedef olmaktan kurtulacaklardı.

Muhbirbaşı söylenilen dairedaki baremin en alt basamağındaki dargelirli memura aptallık fıkralarını anlattı.

Memur g lmedi. Bu fıkraları dinleyip de gülmeyen ilk insan oydu. Gülmek şöyle dursun, Muhbirbaşı arka arkaya fıkraları anlattıkça rengi uçtu, sarardı. Sağına soluna baktı, kimse yok... Arkasına baktı kimse yok... Muhbirbaşına titreyen bir sesle:

— İnanın bu fıkraları ilk sizden duyuyorum... dedi.

Muhbirbaşı, geniş bir soluk aldı. Bu alaylı fıkraların kimin için uydurulduğu anlaşılmamış ama, hiç olmazsa en sonunda fıkraları uyduran suçluyu yakalamıştı.

LA FONTAINE'İN YAZAMADIĞI MASAL

Hayvanlar, kendi aralarında, en zeki hayvan yarışması düzenlemişlerdi. Her yayvan, kendini hayvanların en zekisi sandığından, bu yarışmayı kazanacağını sanıyordu. Ama hepsi de yarışmanın birinciliğine iki güçlü aday olduğunu bilmekteydi; bu adaylardan biri tilki, biri de sansardı. Kurnazlıkta, zekâda, bu ikisine üstün başka hiçbir hayvan yoktu. Bu yarışmayı ya biri, ya öbürü kazanacaktı.

En zeki hayvan yarışmasının yapılacağı gün yaklaştıkça, yarışma birinciliğine iki güçlü aday olan sansarla tilki arasında korkunç bir rekabet başlamıştı. Bu iki zekî hayvan birbirlerine düşman olmuşlardı. Sansar tilkinin, tilki de sansarın kazanmaması için, elinden geleni yapıyordu.

Sansar,

— Tek tilki kazanmasın da, zarar yok, ben de kazanmamaya razıyım... diyordu.

Tilki de,

— Tek sansar kazanmasın da, kim kazanırsa kazansın... diyordu.

Durum bu denli düşmanlığa varınca, sansarla tilki, en zeki hayvan yarışmasının birinciliği için başka bir aday aramaya başladılar. Öyle bir hayvan bul-

malıydılar ki, zekâ konusunda kendileriyle yarışa çıkmamasın, onlara bir zararı olmasın, yâni hayvanların en aptalı olsun. Araya araya buldular bu hayvanı: Öküz...

Bir sabah sansar, yemyeşil bir çayırılıkta otlamakta olan öküzün yanına gidip,

— Merhaba öküz kardeş, diye söze başladıktan sonra, öküzün zekâsını övmeye başladı.

Öküz büyük bir alçakgönüllülükle gülümseyerek,

— Benimle alay mı ediyorsun sansar kardeş dedi.

Sansar

— Ne diye alay edecekmişim, dedi, hayvanların en zekisiyle alay etmek haddime mi kalmış...

Sansar, öküzü hayvanların en zekisi olduğuna inandırmak için diller döktü. Bununla da yetinmeyip öbür hayvanları da, öküzün en zeki hayvan olduğuna inandırmaya çalıştı.

Sansardan sonra çayırda otlayan öküzün yanına tilki giti. Kendisine bön bön bakan öküz,

— Ah öküz kardeş, dedi, gözlerinden zekâ kıvılcımları çakıyor.

Öküz,

— Ben her ne kadar öküzsem de sandığın kadar da öküz değilim, kendimi bilirim, dedi.

Tilki,

— İnan olsun öküz kardeş, dedi, senin o zekâ kıvılcımları çakan pırıl pırıl gözlerine bakarken, ipnotize olup kendimden geçiyorum. En zeki hayvan yarışmasının rakipsiz tek adayı sensin.

Tilki öküzün zekâsını tanıtmak için, can düşmanı sansardan daha büyük bir reklâm kampanyasına girişti.

Hayvanlar, öküzün zeki olmadığını, yarışmayı kesinlikle kazanamayacağını elbet biliyorlardı. Ama sansarla tilkinin, kendilerinden baskın çıkıp en zekî hayvan seçilmemesi için, öküzün zekî olduğu yalanına inanmadıkları halde inanmış göründüler. Bir-birlerine öküzün en büyük zekâsı olduğunu ballandıra ballandıra anlatmaya başladılar.

— Aman zürafa kardeş, bizim öküz yok mu, ben onun kadar zekî hayvan görmedim...

— Hiç bilmez olur muyum, devekuşu kardeş, öküz benden bile zekîdir. Sen ne dersin leylek kardeş?

— En zekî hayvan yarışmasında ben oyumu, gözümü kırpmadan öküze vereceğim.

Dağlar, taşlar, ormanlar, çöller, kayalar, dere-ler, hayvanların öküz övgüleriyle yankılanıyordu:

— Hayvanların en zekîsi öküzdüüüüü!

— Öküzden daha zekî hayvan yoktuuuur!

— Bizin en zekîmiz öküüüüüü!

Bütün hayvanların bu yoğun propagandası karşısında öküz de yavaş yavaş, gerçekten hayvanların en zekîsi olduğuna inanmaya başlamıştı. Kendi-kendine şöyle diyordu:

— Çakal, sansar, tilki, bütün hayvanlar söylüyor, hayvanların en zekîsi benmişim. Hepsi de aldanmıyor ya, öyleyse dedikleri doğru...

Yarışma günü geldi. Bütün hayvanlar, öküzün hayvanların en zekîsi olduğunda anlaştılar. Böylece öküzün hayvanlar toplumundaki yeri, işi, görevi, dü-

zeyi yükselmiş oldu. Öküz artık kasıla kasıla yürüyor, şişine şişine böğürüyor, yayıla yayıla kuyruk altından mayıs bırakıyordu.

Gel zaman, git zaman... Hayvanlar arasında, çiftesi en pek hayvan yarışması yapılacaktı. Hiç kuşkusuz, çiftesi en pek hayvan, ya at ya da katırdı.

Eşek de,

— Benim de çiftem güçlüdür! diye araya giriyorduydu da, katırla atın çiftesi yanında eşeğin çiftesinin adı bile geçmezdi.

Katır atın, at da katırın çiftesi en güçlü hayvan diye seçileceğinden korkuyordu. Bu iki hayvan arasında tarih boyunca süren kanlı bir çifte atma rekabeti vardı. Bu iki can düşmanı, yarışma günü yaklaştıkça birbirlerine atıp tutmaya başladılar, At şöyle diyordu:

— Hıh, katırın çiftesi de çifte mi sanki... Öküz bile ondan daha sert çifte atar. Babası eşek olan bir hayvanın çiftesinden ne çıkar..

Katır da şöyle demektedir:

— Atın çiftesiyle sinek bile ezilmez. Öküzün çiftesi bile atinkinden daha güçlüdür.

At derede su içmekte olan öküzün yanına gidip ona şöyle dedi:

— Ey sayın öküz, sen dünyanın yalnız en zeki değil, hem de çiftesi en güçlü hayvanısın!

Art sol ayağıyla bastığı taze fışkıdan fos diye bir ses çıkaran öküz,

— Aman at kardeş, dedi, sen varken benim çiftemin lâfı mı olur...

At üsteledi:

— Yoo, sayın öküz, sen bir çiftayla katırı de-

virirsin. Boşuna alçakgönüllülük gösterme.

At gitti, arkasından katır öküzün yanına geldi,

— Dünyanın çiftesi en güçlü hayvanı sayın öküzü saygılarımı sunarım, dedi.

Öküz, bu sözlere önce inanmak istemedi, ama katır,

— Benim çifte de, atın çiftesi de seninkinin yanında hiç kalır... deyince,

— Ben onlardan daha iyi bilecek değilim ya... diyerek, çiftesinin pekliğine inanmaya başladı.

Her hayvan kendini çiftesi en güçlü hayvanı sanıyordu. Horoz bile, mahmuzuyla çifte atabileceğini sanmaktaydı. İşte bu yüzden bütün hayvanlar, çiftesi zayıf bir hayvanın çiftesi en pek hayvan olarak seçilmesini istemekteydi.

Yarışma günü geldi. Bütün hayvanlar, öküzün çiftesi en güçlü olduğunda birlik gösterdiler.. Böylece en zekî hayvan olan öküzün çiftesi en güçlü hayvan olarak da hayvanlar toplumundaki yeri, işi, görevi, düzeyi daha da yükseldi.

Gel zaman, git zaman... Hayvanlar arasında hızı koşma yarışı yapılacaktı. Her hayvan, hattâ kaplumbağa bile, kendisini en hızlı koşan hayvan sanmaktaydı. Ama yine her hayvan içinden, en hızlı koşan hayvanın ya tavşan ya da tazi olduğunu biliyordu. Hepsinin içinde de, her zaman, her yerde olduğu gibi, en güçlüye, en başarılıya düşmanlık, kıskançlık, çekemezlik duyguları vardı. Onun için, en hızlı kâştuklarını bildikleri halde tavşanla tazinin yarışmayı kazanmasını istemiyorlardı.

Hızlı koşmada en amansız rakip olan tavşan-

la tazi, yarışma günü yaklaştıkça birbirlerine can düşmanı olmuşlardı. Tazi,

— Ben birinci olmayacaksam, öküz olsun daha iyi... diyordu.

Tavşan da aynı düşüncede olduğundan öküze gidip,

— Sen yalnız en zekîmiz, en çiftesi güçlümüz değil, hem de bizim en hızlı koşanımızsın sayın öküz, dedi.

Öküz, tavşana

— Tazi da senin gibi düşünüyor... dedi.

Yarışma günü gelip çattı. Bütün hayvanlar koşmaya başladılar. Hızlı koşabilenler, rakipleri birinci olmasın diye birbirlerini çelmelediklerinden, önleyip engellediklerinden düşüp devriliyorlardı. Hepsinde, içlerinde en yavaş koşan öküzün birinci gelmesini istiyorlardı, ona yol veriyorlardı. Bunun sonunda öküz birinci oldu.

En zekî, en çiftesi pek, en hızlı koşan hayvan seçildiğinden, öküzün hayvanlar toplumundaki yeri, düzeyi, işi, görevi daha da yükselmişti. Öküzün burnu büyümüşü, yanına varılmıyordu artık.

Gel zaman, git zaman... En yakışıklı hayvan seçimi yapılacaktı. Bütün hayvanlar kendilerini en güzel hayvanın dağ keçisiyle geyik olduğunu da biliyorlar, bu iki güzel hayvanı kıskanıyorlardı. Tek onlar birinci seçilmesin de, isterse öküz en yakışıklı, en güzel hayvan seçilsin...

Geyikle, dağ keçisine gelince, bu iki rakip birbirlerinin aleyhine propagandaya girmişlerdi. İkisi de birbirlerinin çok çirkin olduğunu yayıp duruyordu. Dağ keçisi geyik, geyik de dağ keçisi için,

— Öküz bile ondan yakışıklıdır... diyordu.

Öbür hayvanlar da, yalan olduğunu bildikleri halde öküzün en yakışıklı olanı olduğuna inanmış görünmeye başlamışlardı. Seçim günü geldi. Bütün hayvanlar oylarını öküze verdiler. Böylece öküz en yakışıklı, en güzel hayvan seçildi. Bu seçimden hayvanların en güzeli, en yakışıklısı olan geyikle doğ keçisi bile memnundu.

Gel zaman git zaman... Hayvanlar arasında en yırtıcı olanı seçilecekti. İki aday vardı, biri kurt, biri de kuş... Kuş deyince serçe kuşu değil, kartal. Kurtla kartaldan daha yırtıcı hayvan yoktu. Ama yine de bütün hayvanlar, bu gerçeği bildikleri halde, kendilerinin en yırtıcı olduğunu sanıyorlardı.

Kartal, yatıp geviş getirmekte olan öküzün yanına gitti:

— Sayın öküz, dedi, akılsız kurt, kendisini senden daha yırtıcı sanıyor.

Öküz,

— Ben hiç yırtıcı değilimdir, dedi, çünkü ot yerim.

— Yooo, hiç alçakgönüllülük göstermeyin boşuna... Siz kurda göre çok daha yırtıcısınız.

Az sonra da yanına gelen kurt, öküze,

— Dünyanın en yırtıcı hayvanını selâmlarım... dedi.

Öküz

— Yanılıyorsun kurt kardeş, dedi, evet ben en zekî hayvanım. Evet, en çiftesi pek hayvan benim. Evet, en hızlı koşan hayvan benim. En yakışıklı hayvan da benim. Ama en yırtıcı değilim. Sen benden çok daha yırtıcısın.

— Hayır, hayır... İstersen sen benden üstün olabilirsin yırtıcılıkta...

Seçim günü gelip çatt. Öküz, hayvanların oybirliğiyle en yırtıcı hayvan seçildi. Bu birincilikten sonra, hayvanlar toplumundaki yeri, işi düzeyi daha da yükseldi.

Gel zaman git zaman... Hayvanların en düşünür olanı seçilecekti. Elbette bu yarışmada en güçlü iki aday kazla hindiydi. Her zaman olduğu gibi, bu iki güçlü aday birbirlerine düşünce, yine öküz en düşünür hayvan seçildi.

Gel zaman, git zaman... En koruyucu hayvan seçimi yapılacaktı. Elbette hak, çoban köpeğiyle kurt köpeğinden birinindi. Ama en koruyucu hayvan seçiminde çoban köpeğiyle kurt köpeği bile oylarını öküzü vermişlerdi. Öküzün,

— Ben kendimi bile koruyamam... demesi, seçilmesini önlemedi. Ama seçimden sonra, öküz de kendisinin en koruyucu hayvan olduğuna inanıp böğürerek, köpek taklidi yapıp havlamaya çalıştı.

Gel zaman, git zaman... En büyük hayvan seçimi yapılacaktı. Ya fil, ya deve kazanacaktı yarışmayı. Ama karınca bile kendini hayvanların en büyüğü sandığından, fille deveyi büyüklükte çekemiyor, başka bir hayvanın birinci olmasını istiyordu. Fille deveye gelince, onlar da birbirlerine düşmüşlerdi. Seçim yapıldı. Çok demokratik bir seçim olmuştu. Öküz, seçimi kazanmış, hayvanların en büyüğü seçilmişti.

Artık böbürlenmesinden, öküzün yanına varlamıyordu.

Gel zaman, git zaman... En sütlü hayvan yarış-

ması yapılacaktı. Yarışmayı, ya ineğin ya mandanın kazanacağı biliniyordu. Ama gelgelelim, memeleri olmayan, bütün yaşamında bir damla süt bile görmemiş olan tavuklar bile, kendilerini en sütlü hayvan sanıyorlar, bu yüzden de mandayla ineği kısıyorlardı. Aralarındaki rekabet yüzünden birbirlerine düşmüş olan mandayla inekse, tek rakibi birinci olmasın diye, öküzün en sütlü hayvan olduğunu söylüyorlardı. Manda, öküzün yanına gidip, ona en sütlü hayvan olduğunu söyleyince, öküz,

— Siz beni kızkardeşim inekle karıştırdınız galiba, dedi, ben hiç süt vermedim şimdiye dek... Memelerim de yok.

Manda,

— Maşallah siz o kadar sütlü bir hayvansınız ki, dedi, süt vermek için memeye bile ihtiyaç yok.

Arkadan inek, öküzün yanına geldi. Ağabeyine en sütlü hayvan olduğunu söyledi. Öküz,

— Yahu, memem bile yok ki, süt vereyim... dedi.

Öküz böyle söylerken, biyandan da işiyordu. Bunu gören inek,

— İşte, işte bak ne güzel de süt veriyorsun! diye bağırdı.

Öküz,

— Ne sütü yahu, işiyorum... dedi.

İnek de ona,

— Demek sen şimdiye dek hep süt işiyormuşsun da haberin bile yokmuş... dedi.

Bütün hayvanlar, başta en sütlü hayvan olan mandayla, inek öküzün en sütlü hayvan olduğunu yaymaya başladılar. Dağ - taş onların yaydıkları reklâmla inledi.

- En yağlı süt, öküz sütü!
- Sütlerin en temizini öküzün sütüdür.
- Öküz öyle sütlüdür ki, süt işer!

Bu yoğun reklâmlarla artık öküz de sidiğinin süt olduğuna, sarı renkli süt işediğine inanmıştı.

Seçim zamanı geldi. Bütün hayvanlar, en başta da inekle manda, oylarını öküze verdiler. Böylece öküz, en sütlü hayvan seçildi.

Gel zaman, git zaman... Hayvanlara yeni bir başkan seçilecekti. Oldum bittim hayvanların başkanı elbet aslandı. Yine de bir aslanın başkan seçileceğine hiç kuşku yoktu. Ama ne var ki, kaplan da başkanlığa adaylığını koymuştu. Kaplan,

- Ya o, ya ben!... diyordu.

Kaplan böyle diyordu ama, aslanın yine başkan seçileceğinden korkuyordu. Bunun üzerine «Ya o, ya ben!» diyen kaplan,

- Ne o, ne ben! demeye başladı.

Aslan da, kaplanın başkanlığa adaylığından sonra başkan olmaktan umutsuzluğa kapılmaya başlamıştı. Ya kaplanı başkan seçerlerse... Tek kaplan seçilmesin diye, aslan da,

- Ne o, ne ben! demeye başladı.

Bütün hayvanlar, haketmediklerini, lâıyk olmadıklarını bile bile hayvanların başkanı olmak istiyorlardı. Her başarılı, her güçlü kıskanıldığından, onlar da aslanla kaplanı çekemiyor, kıskanıyorlardı. İşte böyle böyle hayvanların başkanlığına öküz aday gösterildi. Çünkü hayvanlar, inanmadan öküzü en zekîleri seçmişler, ama sonra sonra inanmaya başlamışlardı. Öküzü, yalan olduğunu bile bile, en sütlü

Hayvan, en güzel hayvan seçmişler, sonradan bu seçim resmîleşince kendi yalanlarına inanmaya başlamışlardı. E böyle olunca, en zeki, en çiftesi pek, en hızlı koşan, en yakışıklı, en yırtıcı, en düşünür, en iyi koruyan, en büyük, en çok süt veren hayvan olan öküz, neden hayvanların başkanı olmasındı? Bu denli çok üstünlük ne aslanda vardı, ne de kaplanda... Kaldı ki, rakibi kaplan seçilmesin diye, tarih boyunca hayvanların başkanı olan aslan bile, öküzün başkanlığa kendisinden daha lâıyk olduğunu söylüyordu. Yeni başkan adayı kaplansa,

— Başkanlık öküzün hakkıdır! diyor da başka bişey demiyordu.

Öbür hayvanlara gelince, nasıl olsa kendileri başkan olamayacaklarına göre, onlara en az zararı olan, hiç de rakip saymadıkları öküzün başkan olmasını istiyorlardı. İşte böylece seçim zamanı gelince, bütün hayvanların oybirliğiyle öküz başkan seçildi. Başkan öküz, kendini gerçekten başkan sanarak başkan gibi davranmaya başlayınca, hayvanlar da bu davranışı karşısında onu gerçekten başkan sanmaya başladılar.

Hayvanların tarihin yazan gergedan, çağını yazdığı tarih kitabına bu olayı şöyle yazdı:

«Atla katır tepişir, olan eşeğe olur. Öyle zaman gelir, güçlüler birbirine girer, arada öküz bile başkan olur.»

FARELER BİRBİRİNİ YER

Bir zamanlar... Memleketin birinde...

Hayır, masal değil bu... En doğrusu, yeriyle, zamanıyla anlatalım.

Zaman: Milâttan sonra...

Yer: Bu yeryüzünde bir yer...

İşte yeri belli, zamanı belirli...

Gelelim olaya. Söylenilen zamanda, adı geçen yerde, bir büyüük ambar varmış. Bu ambar, tıklım-tıklım yiyecek, yakacak, yunacak, giyeceklerle doluymuş. Herşey düzenlice ayrılmışmış. Pirinç, nohut, fasulya, bakla gibi kuru zerzavat biyanda, buğday, arpa, çavdar, yulaf gibi tahıl biyanda...

Sabunlar, yağlar ayrı yerde; giysiler, ayakkabılar ayrı yerde...

Söylenilen yerdeki, adı geçen zamandaki, sözü geçen büyüük ambarı, çok işbilir birisi yönetirmiş. Bu işbilir, becerikli yönetmen günün birinde ne yapacağını şaşırmış. Çünkü o ambarı fareler sarmış. Yiyecekler gündengüne eksiliyor, peynirler, peksimetler kemiriliyormuş.

Becerikli yönetmen elbet elleri böğründe oturmuyor, boş durmuyormuş. Canla başla farelere karşı savaşıyormuş. Ama ne yapsa bu savaşta başarı

kazanamıyormuş. Kemirilen sabunlar, peynir tekerleri gündengüne eksiliyormuş. Giysiler didik didik, parça parçaymış. Un çuvallarının içi fare yuvaları...

Ambarda farelerden hiç mi hiç aman yok... Kavurmaları, tahılları yedikçe semirip şişiyorlar, şiştikçe azıp dolaşıyorlar, üreyip artıyorlar... Ambar farelerle dolmuş. O koskoca ambarı fareler ordusu işgal etmiş. Artık başa çıkılır gibi değilmiş. Yalnız yiyecekleri yemek, elbiseleri kemirmek, peyniri, suçuğu dişlemekle kalmıyor; ayakkabıları, derileri, tah-taları bile kemire kemire dişlerini, tırnaklarını biliyorlarmış.

Fareler bol bol beslene beslene kedi kadar irileşmişler, gitgide semirip köpek kadar olmuşlar. Hiç dur durak yok, ambarın içinde koşup oynayıp, atlayıp sıçrayıp duruyorlarmış. Üstelik ambarın en güneşli, en güzel, en görüntülü yerlerini de onlar kapmışlar.

Becerikli yönetmen, farelere karşı amansız savaşını sürdürüyormuş. Ambarın her yerine, her kıyı bucağına en etkili fare zehiri koymuş; hiç işe yaramamış. İşe yaramadıktan başka, insanların keyif verici zehirlere alışmaları gibi, ambardaki fareler de, ambar yönetmeninin ölsünler diye oraya buraya yerleştirdiği zehirlere öylesine alışmışlar ki gündengüne daha çok zehir istemeye başlamışlar. Zehirleri her gün biraz daha arttırılarak verilmezse, ambarı yıkacak gibi tepiniyorlarmış.

Ambar yönetmeni, en avcı kedileri toplayıp gece ambara bırakmış. Ama ertesi sabah ambarda, zavalılı kedilerin tüyleriyle biriki parça kemiğini bulabil-

mişler. Farelerle kediler başedemiyorlar, en etkili zehirler bile onları öldürmüyormuş.

Ambarın becerikli yönetmeni büyük kapanlar kurmaya başlamış. Kapana yakalanan fare oluyormuş. Ama gecede beş fare kapana tutulsa, günde en az yirmi otuz fare ürüyormuş.

Sonunda yönetmen düşüne taşına kendince bir yol bulmuş. Üç tane büyük demir kafes yaptırmış. Kapana yakalanan canlı fareleri bu kafese atıyormuş. Her kafes farelerle dolmuş. Yönetmen kafeslerdeki farelere yiyecek hiçbirşey vermiyormuş. Bir gün, üç gün, beş gün kafeste aç kalan fareler, içlerinden en zayıf olan kendilerinden birini parçalayıp yemişler. Karınlarını doyurmuşlar. Bir zaman sonra yine acıkınca aralarında dolaşmaya başlamışlar. Bu kanlı dalaşma sonunda, yine içlerinden birini boğup parçalayıp yemişler... İşte böyle böyle her üç kafesteki farelerin sayısı gündengüne azalıyor-muş. En kodamanları kalıyor, güçsüzler, ufaklar parçalanıp yeniliyormuş.

Fare dolu kafesler, canlı savaş alanına dönmüş. Sonunda her kafeste üçer, beşer fare kalmış. Bu kez, geri kalan fareler, karınlarının acıkmasını beklemeden içlerinden birinin üzerine atılıp onu parçalamaya başlamışlar ki, biri ötekini parçalamazsa, nasıl olsa o kendisini parçalıyacak.

İşte o yüzden kendi canlarını kurtarmak isteyen fareler içlerinden birini, uyurken, uyurlarken, dalgınlığından yararlanarak boğup parçalıyormuş. Dahası, kafeste ikisi, üçü birleşip, birinin üzerine atıldığı bile oluyormuş. Aralarında o birleşenler de, sonunda bir punduna getirip birbirlerini yiyorlarmış.

Sonunda, her kafeste tek fare kalmış, en iri, en büyük, en kurnaz, en güçlü fare...

Becerikli yönetmen, her kafeste birer fare kalınca kafeslerin kapılarını açıp fareleri teker teker ambarın içine salmış.

Kendi türlerini yemeğe alışmış, yani canavarlaşmış olan o besili kocaman üç fare, kafeslerinden kurtulunca ambarda ne kadar fare varsa üzerlerine atılıp onları boğmaya, paralayıp parçalamaya başlamışlar. Bikez canavarlaşmış olduklarından, yediklerini yiyor, yiyemediklerini de, onlar kendisini boğup yemesin diye, öz güvenceleri için öldürüyorlarmış.

İşte böylece, söylenilen zamandaki, adı geçen yerdeki, sözü geçen ambar, hiç olmazsa bir süre için farelerden kurtulmuş.

Olay burda bitiyor.

Şimdi sizlere bir soru: Becerikli ambar yönetmenin aklına, şeytanın bile aklına gelmiyecek bu kurnazlık nerden geliyor? Fareleri birbirine yedirerek onları yoketme yöntemini nasıl buluyor?

Cevap: Çünkü o becerikli yönetmen, kendisi de, kendi türdeşlerini yok ede ede sağ kalan en güçlü fare idi, kendi arkadaşlarını yiye yiye, yok ede ede, o büyüüük ambarın baş yönetmeni olmuştu. Kendi yaşamındaki başarı yöntemini farelere uygulamıştı.

Sonuç: Fareler birbirlerini yer!...

İÇİNDEKİLER

Aziz Nesin ve Halk Masalları (Tahir Alangu)	7
Hazinedeki Paslı Teneke	23
Padişaha Giren Kazık	30
Eski Roma'da Yaşayan Biri	35
Dayanın Yurttaşlarım	44
Hazret-i İsa ile İki Kişi	51
Kargaların Seçtiği Padişah	60
Bir Çin Hikâyesi	67
Kötülerin Bakamadığı Mücevher	70
Bay Öküzle Bay Ahmet	75
Dünyanın En Büyük Kralı ve Tahtakurusu	80
Çoban Köpeği ile Motorlu Tren	89
Esneyen İnsanlar Ülkesi	92
İnsan Olun Yavrularım	98
Kendini Tanımayan Kral	103
Bayan Maymun	108
Nişan Alan Eşek	112
Merhumun Vasiyeti	117
Tanburanın Teli	120
Pırtlı Masal	128
Sadrazam Eşek	133
Aslan Payı	138
Bir Zamanlar	144
La Fontaine'in Yazamadığı Masal	151
Fareler Birbirini Yer	162

Nesin Vakfı' nın yukarda görülen resmi 2 Mayıs 1976 tarihinde çekilmiştir. Aziz Nesin' in kitaplarının arka kapaklarında Nesin Vakfı yapılarının resmi basılmaktadır. Bu resimlere bakarak Nesin Vakfı yapılarının gelişmesi anlaşılabilir.

Nesin Vakfı, Aziz Nesin' in kitaplarından 55 inin geliriyle kurulmuştur. Bugüne dek Nesin Vakfı' nın arazi ve yapıları için üç buçuk milyon lira harcanmıştır. Ama Vakf' ın bugünkü artan değeri 10 milyon liranın üstündedir.

Nesin Vakfı' nda kimsesiz çocuklar barındırılıp bakılacak, geçimlerini sağlayacak bir iş edininceye dek korunacaklardır. Kimsesiz çocuklar Nesin Vakfı' nda tıpkı anababa ocağındalarmışçasına bakılacak, devlet okullarında okutulacaklardır.

Nesin Vakfı' na kimsesiz çocuklar 1978 yılında alınmaya başlanacaktır. İlk yıl 10, sonraları her yıl dörder çocuk alınacaktır. Tavan olarak Nesin Vakfı' nda 80 çocuk barınacaktır.